

Luovien alojen yrittäjyyteen

Ammattikorkeakoulututkintoon kuuluva
yrittäjyyskoulutus luovilla aloilla:
nykytila ja tarpeet

Mediatuottamisen koulutusohjelma
(Ylempi AMK)
Opinnäytetyö
25.11.2009

Arto Kutvonen

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto
Mediatuottamisen koulutusohjelma		–
Tekijä		
Arto Kutvonen		
Työn nimi		
Luovien alojen yrittäjyyteen. Ammattikorkeakoulututkintoon kuuluva yrittäjyyskoulutus luovilla aloilla: nykytila ja tarpeet.		
Työn ohjaaja/ohjaajat		
Robert Arpo		
Työn laji	Aika	Numeroidut sivut + liitteiden sivut
Opinnäytetyö (ylempi AMK)	25.11.2009	72 + 12
TIIVISTELMÄ		
<p>Tässä työssä tutkitaan luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen tasoa ja tarpeita ammattikorkeakouluissa. Tuloksia voidaan hyödyntää räätälöityä yrittäjyyskoulutusta suunniteltaessa.</p> <p>Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa analysoidaan yrittäjyyden näkyvyyttä kulttuurialan koulutusohjelmien opinto-oppaissa ja pohditaan lain ja luovien toimialojen vaatimuksia yrittäjyyskoulutuksen suhteen. Toinen vaihe on kyselytutkimus, jossa selvitetään luovilla aloilla toimivien henkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä yrittäjyyskoulutukseen liittyen.</p> <p>Kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto antaa opiskelijalle vaihtelevasti valmiuksia toimia yrittäjänä omalla alallaan. Näyttäisi olevan mahdollista suorittaa kulttuurialan tutkinto jopa osallistumatta lainkaan yrittäjyyskoulutukseen. Mikäli yrittäjyyskoulutus järjestetään kaikille aloille yhteisenä, voivat valmistuvien valmiudet oman alansa liike-elämässä toimimiseen olla heikot. Nykyiset koulutukset eivät juurikaan tarjoa luovien alojen yrittäjyyteen liittyvää tietoa. Yrittäjyyskoulutus koetaan alalla tärkeäksi ja yrittäjyyteen suhtaudutaan myönteisesti.</p> <p>Yrittäjyyskoulutusta tulee kehittää sekä sisältöjen että toteutustavan osalta. Opintojen liittäminen vahvemmin ammattiopintoihin ja oppilaitoksen T&K-toiminnan projekteihin tulisi lisätä ja alan yrittäjinä toimineiden henkilöiden rekrytoimista opettajiksi tulisi suosia.</p>		
Teos/Esitys/Produktio		
–		
Säilytyspaikka		
Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus		
Avainsanat		
luovat toimialat, yrittäjyys, yrittäjyyskasvatus, ammattikorkeakoulut		

ABSTRACT

Degree Programme in Media Production		Specialisation —
Author Arto Kutvonen		
Title Entrepreneurship Training in the Universities of Applied Sciences; Current State and Future Requirements		
Tutor(s) Robert Arpo		
Type of Work Master's Thesis	Date 25.11.2009	Number of pages + appendices 72 + 12
<p>This thesis investigates the current state and requirements for entrepreneurship training in the field of creative industries. Especially at the Finnish universities of applied sciences (UAS's) in the field of culture. The results can be used when developing the tailored entrepreneurship training.</p> <p>First, I'll analyse how entrepreneurship is visible in the study programmes of different UAS's and discuss the requirements of the law and the field of creative industry. The second part of the research is a questionnaire study on how people in the creative industry see entrepreneurship training: both experiences and suggestions for improvement are included.</p> <p>The graduates of UAS's have rather different proficiencies when it comes to starting a business in their own field of studies. It's not unusual that entrepreneurial studies are common for all fields of study, which can lead into rather poor skills in being an entrepreneur in the field of creative industry. There are also schools in which you can obtain a degree without taking any entrepreneurship studies at all. Current courses provide limited amount of information on entrepreneurship in the field of creative industries. Entrepreneurship training is viewed as important and people think positively about entrepreneurship in the creative industries field.</p> <p>Both the substance and the execution of entrepreneurship training need development. The studies should link professional studies and the R&D-projects more closely together. More people, who have experience in being an entrepreneur in the creative industries field, should be recruited as teachers.</p>		
Work / Performance / Project —		
Place of Storage University of Art and Design Library, Aralis Library and Information Centre, Helsinki		
Keywords creative industry, entrepreneurship training, universities of applied sciences		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
1.1	Taustaa ja aiempia tutkimustuloksia	5
1.2	Luovien toimialojen määrittelyä	6
1.2.1	Kulttuuriteollisuuden käsite	6
1.2.2	Luova toimiala	7
2	LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYS	9
2.1	Tunnuspiirteitä	9
2.1.1	Immateriaalisuus ja immateriaalioikeudet	9
2.1.2	Idealähtöisyys ja tekijän merkitys	9
2.1.3	Pienten yritysten verkostoituminen	10
2.1.4	Osaamisen merkitys, myyminen ja johtaminen	11
2.1.5	Tunnuspiirteet taulukkona	12
3	KOULUTUKSEN TARVE JA YRITTÄJYYDEN TUKEMINEN	13
3.1	Ennakkoasenteet	13
3.2	Suotuisa toimintaympäristö	13
3.3	Koulutuksella halutaan edesauttaa yrittäjäksi ryhtymistä	14
3.4	Luovien toimialojen yrittäjyys lähitulevaisuuden Suomessa	14
3.5	Luoville aloille räätälöityä koulutusta	15
4	YRITTÄJYYSOPINNOT OSANA KULTTUURIALAN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOA	16
4.1	Yrittäjyys ammattikorkeakoulua koskevissa laissa ja asetuksissa	16
4.2	Yrittäjyys kulttuurialojen opinto-oppaissa	16
4.2.1	Lahden ammattikorkeakoulu	17
4.2.2	Metropolia ammattikorkeakoulu	18
4.2.3	Tampereen ammattikorkeakoulu	21
4.2.4	Yhteenveto	21
5	KYSELYTUTKIMUS LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYSKOULUTUKSESTA	23
5.1	Kyselyn tavoitteet ja toteutustapa	23
5.2	Otos ja vastanneiden taustatiedot	24
5.3	Yrittäjyyteen suhtaudutaan positiivisesti	25
5.3.1	Kysymys 11, väittämät yrittäjyydestä	25
5.3.2	Kysymys 12: Miksi yrittäjyysopintoja tarvitaan omalla alallasi?	28

5.4	Tutkintoon kuulunut yrittäjyyskoulutus: melko hyödyllistä mutta yleisluontoista	29
5.4.1	Kysymys 6, kokemukset yrittäjyyskoulutuksen sisällöistä	30
5.4.2	Kysymys 7, adjektiiviväittämät yrittäjyyskoulutuksesta	34
5.4.3	Kysymys 16, väittämät yrittäjyyskoulutuksesta	35
5.4.4	Kysymykset 8 ja 22: Mikä oli tärkeintä antia yrittäjyysopinnoissa?	36
5.4.5	Kysymykset 9 ja 23: Mitkä aiheet koulutuksessa tuntuivat turhilta tai saivat liian suuren painoarvon?	38
5.4.6	Kysymys 10: Miten koulutuksessa pyrittiin huomioimaan oman alasi tai yleensäkin luovien alojen erityispiirteet?	39
5.5	Muu kuin tutkintoon kuulunut yrittäjyyskoulutus: hyödyllistä mutta yleisluontoista	40
5.5.1	Kysymys 20, väittämät koulutuksen ominaisuuksista	41
5.6	Lähes neljäsosa käyttänyt verkko-oppimateriaaleja	42
5.7	Näkemyksiä ja mielipiteitä luovien alojen yrittäjyyskoulutuksesta	43
5.7.1	Kysymys 13, opetettavien aiheiden tärkeysjärjestys	43
5.7.2	Kysymykset 14 ja 15, mitä yrittäjyyskoulutukselta odotetaan?	45
5.7.3	Kysymys 26, ajatuksia kulttuurialan yrittäjyydestä ja siihen kouluttamisesta	47
5.8	Yhteenvedo	48
6	LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYSKOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN	50
6.1	Kehittämissuunnitelma loogisen viitekehyksen menetelmää käyttäen	50
6.2	Ongelma-analyysi	50
6.2.1	Sopimattomat opetusjärjestelyt	51
6.2.2	Opiskelijat eivät koe sisältöä omakseen	52
6.2.3	Liian yleispätevä sisältö	53

6.3	Sidosryhmäanalyysi	54
6.3.1	Sisäinen areena	54
6.3.2	Asiakasareena	55
6.3.3	Kehittäjäareena	56
6.3.4	Hallinnon areena	56
6.3.5	Bisnesareena	56
6.3.6	Media-areena	57
6.3.7	Tukiareena	57
6.4	Tavoiteanalyysi	58
6.4.1	Opetus niveltyy ammattiopintoihin	59
6.4.2	Yrittäjyysopinnot ovat varteenotettava sivuaine	60
6.4.3	Sisällöt räätälöidään alan mukaisesti	60
6.5	Riskianalyysi ja strategian pohdintaa	61
6.5.1	Sidosryhmiin pohjautuva SWOT-analyysi	61
6.5.2	Sisällön uudistaminen ensisijalla	63
6.6	Logical Framework -matriisin laatiminen	63
6.7	Kehittämishankkeen tulevaisuudesta	64
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	65
7.1	Nykytila	65
7.2	Eväitä luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen suunnitteluun	65
7.2.1	Kokemukset nykyisestä opetuksesta – hyvää ja huonoa	66
7.2.2	Mitä yrittäjyysopinnoilta halutaan?	66
7.3	Luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen kehittäminen	67
7.4	Luovien alojen kehitysnäkymiä – työllistyminen ja luovan työn tarve	67
	LÄHTEET	70
	LIITTEET (6 kpl)	
	Liite A1: Ongelmapuu	
	Liite A2: Tavoitepuu	
	Liite B: Sidosryhmäareenat	
	Liite C: Loogisen viitekehyksen matriisi	
	Liite D: Kyselytutkimuksen kutsukirje	
	Liite E: Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen nykytilaa ja tarpeita kartoittava tutkimus, jonka erityisenä tarkastelun kohteena on ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluva yrittäjyyden opetus. Tarve tutkimukselle on noussut ajatuksesta tarjota luoville aloille räätälöityä yrittäjyyskoulutusta. Tutkimuksen tarkoitus on toimia lähtökohtana koulutuspalvelujen ja -sisältöjen suunnittelulle. Opinnäytetyön pääasiallisena tutkimuskysymyksenä on millaista luoville toimialoille suuntautuvaa yrittäjyyskoulutusta ammattikorkeakouluissa tulisi kehittää. Toiseksi tutkimuksella pyritään tuottamaan luovien alojen ammattilaisten ja opiskelijoiden kokemuksiin ja näkemyksiin perustuvaa tietoa siitä, millaista koulutus on ja millaista sen tulisi olla. Tavoitteeseen pyritään selvittämällä yrittäjyyskoulutuksen tarvetta luovilla aloilla ja sen nykytilaa suomalaisissa kulttuuri-alan ammattikorkeakouluissa.

Tämän opinnäytetyön aluksi pohditaan luovien alojen määrittelyä ja erityispiirteitä. Sen jälkeen tehdään katsaus luovien alojen yrittäjyyden ja yrittäjyyskoulutuksen tarpeisiin ja niihin kohdistuviin odotuksiin. Tässä tarkastelussa tärkeimpänä ovat hallituksen sekä työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön julkittuomat tavoitteet, sillä ne määrittävät voimakkaasti tarkasteltavan koulutuksen suuntaviivoja. Yrittäjyyskoulutuksen nykytilaa kulttuurin koulutuksessa tarkastellaan kolmen ammattikorkeakoulun opinto-oppaiden kautta. Keväällä 2009 tehty kyselytutkimus paljastaa opiskelijoiden ja ammatissa toimivien mielipiteitä yrittäjyyskoulutukseen liittyen. Näihin tietoihin nojaten rakennan lopuksi loogisen viitekehyksen analyysiä hyödyntäen ehdotuksen yrittäjyyskoulutuksen kehittämiseksi.

Tutkimuksen on tarkoitus antaa pohjatietoa räätälöidyn yrittäjyyskoulutuksen kehittämiseen liittyvän hankehakemuksen tekoon sekä hankkeen käynnistyessä toimia koulutuksen suunnittelun yhtenä lähtökohtana.

1.1 Taustaa ja aiempia tutkimustuloksia

Omassa työssäni ammattikorkeakoulun media-alan opettajana saan usein kuulla opiskelijoiden kokemuksia yrittäjyyskoulutuksesta ja toisaalta valmistuneiden alan ammattilaisten kokemuksia yritystoiminnan aloittamisesta. Karioidusti näiden kertomusten sisällön voisi tiivistää seuraaviin väitteisiin: a) saatu yrittäjyyskoulutus on ollut tarkoitettu valmistavan teollisuuden tai vähittäiskaupan alojen yritystä perustavalle, b) koulutuksesta ei ollut jäänyt mitään oikeasti hyödyllistä mieleen ja c) asioita täytyi opetella kantapään kautta yritystä perustaessa.

Näitä vaikutelmia vahvistavia tuloksia on myös saatu aiemmissä tutkimuksissa. Ilman kulttuurialan rajausta ammattikorkeakouluissa toteutettu tutkimus on osoittanut, että vain kaksi viidestä arvioi yrittäjyyskoulutuksesta olevan hyötyä yrittäjäksi ryhtyessä (Honkanen 2004, 127–128). Suhtautuminen yrittäjyyteen vaikuttaisi joskus muuttuvan jopa negatiivisemmaksi koulutuksen myötä: Kulttuurin uudet urat -tutkimuksen mukaan ne kulttuurialan opiskelijat, jotka suhtautuivat opintojen alussa yrittäjyyteen myönteisesti, suhtautuvat siihen koulun jälkeen kielteisemmin (Honkanen & Ahola 2003) ja kaupallisen alan oppilaitoksissakin kielteisesti suhtautuneiden asenteet vahvistuivat (Leskinen 1999, Honkasen 2004, 8 mukaan). Toisaalta Honkanen (2004, 89–90) on hieman myöhemmässä tutkimuksessaan saanut tuloksia, joiden mukaan koulutuksen myötä myönteinen suhtautuminen yrittäjyyteen lisääntyy enemmän kuin kielteinen, samalla kun neutraali suhtautuminen vähenee yrittäjyyskäsitteen polarisoituessa vahvemmin negatiiviseksi tai positiiviseksi. Näyttäisi siis, että koulutuksella onnistutaan vaikuttamaan mielipiteisiin yrittäjyydestä – muutoksen suunta vain ei aina ole suotuista.

Aiemmissä aihepiirin tutkimuksissa on perehdytty korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysasenteisiin (Kivelä 2002; Tonttila 2001), kulttuurialan ammattikorkeakouluista valmistuneiden työhön sijoittumiseen ja koulutuskokemuksiin (Honkanen & Ahola 2003) sekä ammattikorkeakoulujen yrittäjyyskoulutuksen olemukseen kokonaisuutena (Honkanen 2004). Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena pohtia nimenomaan luoville aloille

suuntaavien ammattikorkeakoulututkintojen yhteydessä annettavaa yrittäjyyskoulutusta.

1.2 Luovien toimialojen määrittelyä

Tämän tutkimuksen kohteena olevista luovista toimialoista ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Luovien alojen sijaan voitaisiin puhua kulttuuriteollisuudesta tai kulttuuriyrittäjyydestä. Tutkimuksessa tarkasteltavan ammattikorkeakoulumaailman lähin vastine käsitteelle on kulttuuriala, johon tämän tutkimuksen yhteydessä tehtävä koulutust maailman tarkastelu on käytännön syistä rajattu.

1.2.1 Kulttuuriteollisuuden käsite

Monessa yhteydessä luovien toimialojen synonyyminä käytetään termiä kulttuuriteollisuus. Käsitteenä se on monimerkityksinen ja siihen liittyy historiallisesti myös poliittinen vivahte.

1940-luvulta aina 1980-luvun alkupuolelle saakka kulttuuriteollisuudella tarkoitettiin taloudellisen hyödyn tavoitteluun alistettua taidetta ja kulttuuria. Käsite on lähtöisin filosofi Theodor Adornolta, joka liitti yhteen hänen mielestään kaksi toisensa poissulkevaa käsitettä, kulttuurin ja teollisuuden. Adorno halusi näin tuoda esille sen, miten taiteen autonomia tuhottiin taiteen ulkopuolelta tulevan taloudellisen logiikan edessä. Euroopassa termiä käytettiin mm. puolustettaessa alkuperäistä eurooppalaista kulttuuria amerikkalaisen massakulttuurin vaikutuksilta. (O'Connor 2003, 12–13.)

60- ja 70-luvuilta lähtien isobritannialainen kulttuurintutkimus omaksui kohteekseen myös populaarikulttuurin ja huomattiin, että myös se sisältää vivahteikkaan kulttuuriperinteen ja kykeni muokkaamaan kansallista identiteettiä eri sosiaaliryhmissä. Tutkimusten tuloksena ymmärrettiin, että kulttuuriteollisuuden tuotteita ei vain kulutettu passiivisesti. Massakulttuurin kulutukseen liittyi mm. identiteetin muodostusta ja vastarintaisuutta. Näin kulttuuriteollisuuden tuottama massakulttuuri ei enää ollutkaan vain vallitsevan ideologian juurruttamista passiivisen kuluttajan tajuntaan. (O'Connor 2003,

14–15.) Luovien alojen nykyisestä taloudellisen merkityksen noususta huomattava osa on juuri populaarikulttuurin kulutuksen kasvun ansiota.

1980-luvulta lähtien sana kulttuuriteollisuus onkin saanut yhä positiivisemman sävyn. Nykyisellään sillä tarkoitetaan toimintoja, jotka käsittelevät enimmäkseen symbolisia tuotteita, eli tuotteita joiden taloudellinen arvo määräytyy niiden kulttuurisen arvon mukaan (O'Connor 2003, 22). Kulttuuriteollisuus pitää sisällään massakulttuurin tuottajat kuten radio- ja televisiotoiminnan tai äänilevy- ja elokuvayhtiöt sekä uusmedian, mutta myös perinteisten taiteiden toimijat kuten teatterin, kuvataiteen, käsityötaiteen, museot ja galleriat.

Kulttuuriteollisuuden käsite perustuu englanninkieliseen käsitteeseen "cultural industry", jonka käännöksenä se on tavallaan virheellinen: termi "industry" tarkoittaa enemminkin toimialaa, eikä niinkään suomalaista termiä teollisuus. Käsitteenä kulttuuriteollisuus on kuitenkin osuva yhdistäessään toisiinsa taiteellisen luovuuden ja taloudellisen tuotannon. Se pakottaa tarkastelemaan näiden kahden, perinteisesti toisilleen vieraan, alueen yhtymäkohtia. Tämä puolestaan voi saada aikaan uusia kysymyksiä ja ratkaisuja, joita tarvitaan aineettomien hyödykkeiden talouden kasvaessa. (Kulttuuriteollisuuden kehittäminen Suomessa 1999, 14.)

1.2.2 Luova toimiala

Kulttuuriteollisuus tai kulttuuriyrittäjyys tuntuu leimautuvan helposti perinteisiin kulttuurialoihin, kuten teatteriin tai musiikkiin. Siksi esimerkiksi sisältöliiketoimintaa harjoittavien yritysten on ollut hieman vaikea luokitella itseään alan yrityksiä. Kansainvälisesti on käytetty paljon australialaislähtöistä termiä Creative Industry, suomeksi joko luova teollisuus tai luova toimiala. Kansainvälisesti laajalti käytettävän termin käyttäminen myös Suomessa vaikuttaa perustellulta. (Opetusministeriö 2006, 9–10.)

Opetusministeriön julkaisussa Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen luovaan toimialaan kuuluviksi mainitaan muiden muassa muotoilu, graafinen ala, mainontapalvelut, elokuva- ja AV-tuotanto, mainonta, musiikki- ja äänitetuotanto, digitaalinen sisältötuotanto ja sisältötuotanto perinteisiin viestimiin, arkkitehtipalvelut sekä kirjojen tuotanto ja jakelu. Laajennettuna siihen kuuluvaksi tai ainakin läheisesti liittyväksi voi-

daan lukea myös tapahtumatuotanto, teatteri, musiikki, tanssi ja näyttelytoiminta, mikäli niitä toteutetaan yritystoimintana – ei julkisin varoin tai talkootyönä. (Opetusministeriö 2006, 10 sekä 11: kuva 1.)

Laajimmillaan luoviin aloihin kuuluvat kaikki alat, jotka "synnyttävät tekijänoikeuksia, patenteja tai tuotemerkkejä". Kauppa- ja teollisuusministeriön Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategiaa 2015 laadittaessa on päädytty rajaamaan mukaan seuraavat alat: animaatiotuotanto, arkkitehtipalvelut, elokuva- ja tv-tuotanto, kuvataide ja taidegalleriat, käsityö, liikunta- ja elämyspalvelut, mainonta ja markkinointiviestintä, muotoilupalvelut, musiikki ja ohjelmapalvelut, peliala, radio- ja äänituotanto, taide- ja antiikkikauppa, tanssi ja teatteri sekä viestintäala. Lisäksi muistutetaan, että tekijänoikeuksiin perustuvien tuote- ja palvelukokonaisuuksien myynnin kasvu yhdistää luovien alojen liiketoimintaa yhä vahvemmin lähes kaikkiin teollisuus- ja palvelutoimialoihin. (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2007, 19–21.)

Uskon, että Suomessakin kannattaa alaa koskevassa keskustelussa käyttää termiä, jolla on selkeä kansainvälinen vastine. Ministeriötasollakin termiksi näyttäisi vakiintuvan luovat toimialat tai luovat alat. Luovat toimialat -käsitteellä ei myöskään ole kulttuuriteollisuuden käsitteen historiallisen merkityksen painolastia, mikä luo toimialasta positiivisempaa mielikuvaa. Keskusteluun olisi muutenkin syytä juurruttaa yksi käsite, mikä auttaisi kehittämään toimialaa ja tekemään siitä yleisesti tunnetumman.

2 LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYS

2.1 Tunnuspiirteitä

Luovien alojen yrittäjyys asettaa harjoittajilleen muutamia erityisiä vaatimuksia. Yritysten toimintaympäristö vaikuttaa yrittäjyyden luonteeseen kaikilla toimialoilla, eikä varmasti vähiten luovilla aloilla. Yleisesti kirjallisuudessa (esim. Noronen 2003; Taalas & Toivonen 2006; Wilenius 2004) esiin nousevia luovien alojen yrityksille ja yrittämiselle ominaisia tunnuspiirteitä ovat immateriaalisuus, verkostoituminen, innovatiivisuus, mikroyritykset, osaamisen merkitys liiketoiminnassa, tuotantojen yksilöllisyys ja tuotteistamisen haasteet.

2.1.1 Immateriaalisuus ja immateriaalioikeudet

Usein alan yritysten tuotteet ja palvelut ovat immateriaalisia eli aineettomia hyödykkeitä. Tällöin tekijänoikeuskysymykset korostuvat ja ne voidaan kokea ongelmallisina – jopa niin, että ne rajoittavat alan kasvua. (Opetusministeriö 2006, 18.) Taiteellisen luomistyön tuloksena syntyvien tekijänoikeuksien hyödyntäminen on suunniteltava huolellisesti, mikä korostuu erityisesti luovilla aloilla (Noronen 2003, 67). Tätä osaamista luovan alan yritykset kaipaavat. Tekijänoikeusjuridisia palveluja voi toki hankkia ulkoistetusti, mutta immateriaalioikeusasioiden perustietojen tulisi kuulua alan yrittäjän ydinosaan. Ja kun nimenomaisesti puhutaan immateriaalioikeuksien kaupallisesta hyödyntämisestä, kuuluu se keskeisesti luovan alan yrittäjyyteen – ei siis kokonaisuudessaan oikeustieteellisen tekijänoikeusopetuksen alaisuuteen.

2.1.2 Idealähtöisyys ja tekijän merkitys

Asiakaslähtöisyyttä korostetaan nykyään kaikilla aloilla, mutta luovien alojen tuotteita syntyy myös puhtaasti tekijä- tai idealähtöisesti. Esimerkiksi musiikin alan tuotteita syntyy usein taiteellisista lähtökohdista ja silti ne ovat menestyskelpoisia. Toki taiteellisen idean pohjalta syntynyttä tuotetta voidaan myös jatkokehittää asiakkaiden tarpeiden

mukaiseksi. (Opetusministeriö 2006, 17–18.) Tässä kohtaa tarvitaan liiketoiminta-osaamista ja tuotteistamisen taitoa, jotta taiteellinen tuote löytää markkinansa.

Vaikka luovan alan yrityksen työn tuloksena syntyisikin konkreettisia esineitä, kuten keramiikkaa tai kehystettyjä valokuvia, on tuotteen syntyprosessissa aina vahvasti läsnä suunnittelu, luovuus ja ilmaisu. Koko toimialaa ei voisi olla olemassa ilman toimintaan liittyvää "vahvaa ja ainutkertaista luovuutta" (Kulttuuriteollisuuden kehittäminen Suomessa 1999, 17). Ilman tekijänsä luovaa panosta työn tulos menettäisi keskeisen kulttuurisen arvonsa ja sitä mukaa myös taloudellisen arvonsa.

2.1.3 Pienten yritysten verkostoituminen

Toteuttaakseen suuria projekteja, luovien alojen pienet ja hyvin erikoistuneet yritykset verkostoituvat. O'Connorin (2003, 23) mukaan nämä verkostot muotoutuvat projekti-kohtaisesti. Tarpeen mukaan rakentuva verkosto on tehokas ja ketterä tapa toimia, koska se ei kannu mukanaan sen hetkisen projektin kannalta hyödyttömien toimintojen painolastia. Luovien alojen yritystoiminnassa on mukana paljon pieniä mikroyrityksiä, joille resurssien hankkiminen verkostoitumalla näyttäytyy uusien työntekijöiden palkkaamista riskittömämpänä vaihtoehtona (Opetusministeriö 2006, 19). Piilaakson tarina on hyvä esimerkki verkostojen tarpeellisuudesta nykymaailmassa, jossa markkinat muuttuvat nopeasti ja jatkuvasti.

1980-luvun alkupuolella Kalifornian Piilaakson alueen teknologiayritykset selvisivät verkostoitumisensa turvin kriisistä, jonka mikrosirujen valmistuksen nopea siirtyminen Kaukoitään aiheutti. Sekä pienet, toimintansa juuri aloittaneet yrittäjät että suuryritykset olivat jo aiemmin omaksuneet verkostoituneen toimintatavan. Tämä antoi Piilaakson yrityksille mahdollisuuden keskittyä omaan erityisosaamiseensa ja samalla oppia kollektiivisesti hyödyntämällä yhteistyöverkostoaan. Piilaakso muodosti dynaamisen kokonaisuuden, joka kykeni vastaamaan yhä nopeammin muuttuvien markkinoiden haasteisiin. Samaan aikaan Yhdysvaltojen itärannikon niin kutsutun Route 128:n alueen teknologiateollisuus kärsi huimia tappioita, koska sen yritykset toimivat perinteisellä tavalla: sulkeutuneesti ja keskenään kilpaillen. (Saxenian 1996, 1–9.)

Verkostot syntyvät epämuodollisten sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden kautta ja niistä käytetään nimityksiä kuten pehmeä infrastruktuuri tai luova infrastruktuuri. Myös erilaiset todelliset ja virtuaaliset kohtaamispaikat, kuten kahvilat, työtilat, klubit tai internetsivustot, ovat osa tätä infrastruktuuria. (O'Connor 2003, 23–24.) Tällaiset verkostot perustuvat siis keskeisesti henkilöiden välisiin suhteisiin ja tuntemisiin. Näiden verkostojen osaksi pääseminen ja osana toimiminen on oleellinen osa luovan alan yrityksen toimintaa, jolloin siihen on syytä keskittää huomiota ja resursseja.

Kulttuurin, yritys-elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan verkottuminen on tavoitteena monissa kotimaisissa alue- ja kehittämishankkeissa (Wilenius, 96–98). Pelkästään luovien alojen yritysten välinen verkostoituminen ei riitä, vaan verkostojen tulisi pitää sisällään myös näiden yritysten muita sidosryhmiä. Tällöin verkoston kautta on mahdollista pyrkiä luomaan myös pitkäaikaisia kumppanuuksia ja asiakkuuksia, ei pelkästään oman yrityksen paikkaa laajemman tuotantoketjun osana.

Verkostoissa toimiminen edellyttää vastuun ja hyötyjen jakamista, mikä taas vuorostaan vaatii keskinäisen luottamuksen olemassaoloa. Yhteistyötä on kehitettävä tietoisesti ja jatkuvasti, jolloin verkoston eri toimijoiden keskinäinen luottamus vahvistuu. (Kaivo-Oja 2003, 37–38.) Luottamus ei siis synny yhteisellä päätöksellä, vaan se vaatii aikaa ja määrätietoista panostusta rakentuaan.

2.1.4 Osaamisen merkitys, myyminen ja johtaminen

Yrittäjän henkilökohtainen luova panos ja oma osaaminen on luovien alojen yrityksille usein erittäin tärkeää. Sen jakaminen voi olla hyvin vaikeaa, mikä voi vaikuttaa haluun kasvattaa yritystä palkkaamalla lisätyövoimaa. (Opetusministeriö 2006, 19.) Yrittäjän merkitys yrityksen tärkeimpänä resurssina siis korostuu luovilla aloilla. Jakamisen vaikeuden taustalla voi vaania pelko oman ainutlaatuisuuden kadottamisesta. Toisaalta kyse voi olla puhtaasti siitä, että esimerkiksi käsityötaiteellisia yksittäiskappaleita suunnittelevan ja valmistavan yrittäjän on mahdotonta opettaa ketään muuta tekemään työtä samalla tavalla siten, ettei lopputulosta erottaisi yrittäjän tekemästä. Monissa tapauksissa kuitenkin osa yrityksen prosessista olisi mahdollista delegoida toisiin käsiin, jolloin yrittäjälle jäisi aikaa keskittyä oleellisimpaan.

Luovan alan yrityksessä osaaminen on siis äärettömän tärkeä voimavara. "Osaaminen koostuu kyvyistä ja innovatiivisuudesta, yrityksen rakenteissa ja prosesseissa olevasta tiedosta, yrityskuvasta, tuotemerkistä ja immateriaalioikeuksista sekä asiakas- ja yhteistyösuhteista" (Opetusministeriö 2006, 19). Laajasti ymmärrettynä osaaminen pitää sisällään lähes kaiken sen, mikä yrityksen toiminnassa ei ole käsin kosketeltavaa. Tätä osaamista tai sen tuloksia luovan alan yrittäjän pitäisi osata tuotteistaa ja myydä. Osaamista tulisi kehittää, hallita ja useamman hengen yrityksessä myös johtaa.

2.1.5 Tunnuspiirteet taulukkona

Seuraavaan taulukkoon on koottu edellämainitut luovien alojen tunnuspiirteet ja niiden aiheuttamia yrittäjyyteen liittyviä koulutustarpeita:

Alan erityispiirre	Yrittäjyyden koulutustarve (aiheita)
Immateriaalisuus	<ul style="list-style-type: none"> • immateriaalioikeussopimukset • aineettomien hyödykkeiden tuotteistaminen
Idealähtöisyys ja tekijän merkitys	<ul style="list-style-type: none"> • asiakaslähtöisyys taiteellisessa toiminnassa • luova työ yrityksen ydinosaamisena
Pienten yritysten verkostoituminen	<ul style="list-style-type: none"> • verkostoituneen yritystoiminnan esittely • erilaisten yhteistyömallien pohtimista
Osaamisen merkitys, myyminen ja johtaminen	<ul style="list-style-type: none"> • osaamisen tuotteistus • osaamisen johtaminen

3 KOULUTUKSEN TARVE JA YRITTÄJYYDEN TUKEMINEN

3.1 Ennakkoasenteet

Vaikka luovien alojen yrittäjät tarvitsevatkin liike-elämän taitoja, he "epäilevät voimakkaasti yritystoiminnan standardimalleja". Useat heistä esimerkiksi vähättelevät tavallisia markkinatutkimuksia ja luottavat enemmän intuitiiviseen markkinoiden tunnistamiseen. Vaikka alan yrittäjät ovatkin usein korkeasti koulutettuja, suhtautuminen liiketoimintaosaamisen muodolliseen koulutukseen on epäilevää. He arvostavat tekemällä oppimista ja epävirallisia kontakteja. (O'Connor 2003, 25–26.)

Monet luovien alojen yrittäjät eivät miellä itseään yrittäjiksi vaan ennemminkin taiteilijoiksi. Osa yrittäjistä on niin sanottuja elämäntapayrittäjiä, jotka eivät hae kasvua vaan toimeentuloa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009b, 127.) Tämän huomioon ottamista kuulee monien kulttuurialan ammattilaisten kaipaavan yrittäjyyskouluttajilta.

3.2 Suotuisa toimintaympäristö

Kuten aiemmissa kappaleissa on todettu, luovuus, uuden kehittäminen, innovatiivisuus ja verkostoituminen ovat elinehtoja luovien alojen liiketoiminnalle. Edellä luetellut vaativat kukoistaakseen suotuisan toimintaympäristön. Jari Kaivo-Ojan (2003) mukaan innovatiivinen toimintaympäristö koostuu ensisijaisesti ihmisistä ja toissijaisesti fyysisestä toimintaympäristöstä, jolloin ihmisten täytyy olla huomion keskipisteenä näitä toimintaympäristöjä kehitettäessä. Luovien alojen yrittäjiä koulutettaessa onkin hyvä mahdollisuus pyrkiä luomaan pohjaa tällaiselle ihmisten muodostamalle toimintaympäristölle kouluttamalla verkostoina toimimista ja jo pelkästään kokoamalla alan toimijoita yhteen koulutuksen merkeissä.

Hallituksen nykyisessä työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmassa listataan pyrkimys yrittäjyyteen liittyvän byrokratian vähentämiseksi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009). Tämä luonnollisesti madaltaa kynnystä yritystoimintaan ryhtymiselle ja keventää

yrittäjän hallinnollista työtaakkaa, jotta hänelle jää paremmin aikaa keskittyä ydinosaamiseensa. Byrokratiasta selviämistä auttaa edelleen yrittäjyyteen valmentava koulutus, jonka avulla hallinnolliset haasteet hahmottuvat paremmin ja niistä voi selvitä helpommin.

3.3 Koulutuksella halutaan edesauttaa yrittäjäksi ryhtymistä

Yrittäjyyteen kannustaminen on Suomessa määritelty tärkeäksi tavaksi torjua työväestön ikärakenteesta aiheutuvia ongelmia yhteiskunnalle. Se on yksi keino ehkäistä työpanoksen pienenemistä vaikka työkäisten määrä väheneekin koko ajan. Hallituksen työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma määrittelee yrittäjyys- ja yritysten kasvuhaluuden lisäämisen ja yritysten toimintaympäristön kehittämisen tärkeäksi tavoitteeksi. Yhtenä välineenä tavoitteen saavuttamiseksi mainitaan nimenomaan yrittäjyyskoulutus. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009.) Hallituksen strategia-asiakirjassa tarkennetaan luovien alojen PK-yrittäjyyden edistämiseksi perustettavaksi erillinen hanke (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008).

3.4 Luovien toimialojen yrittäjyys lähitulevaisuuden Suomessa

Pekka Himanen (2004) esittelee eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle tekemässä katsauksessaan kymmenen globaalia trendiä, jotka näkyvät vahvasti myös Suomessa. Selkeimmin luovien alojen tulevaa yrittäjää niistä koskettavat kulttuurialojen nousu ja globaali uusi työnjako. Uudella työnjaolla tarkoitetaan niin sanottua Kiina-ilmiötä, joka ajaa kehittyneemmät maat erikoistumaan rutiinityön sijasta korkean osaamisen luovaan työhön. (Himanen 2004, 2–3.) Kulttuurialojen nousu tarkoittaa tämän tutkimuksen termein luovia toimialoja; esimerkkeinä Himanen mainitsee muun muassa peliteollisuuden, TV:n ja elokuvat, designin sekä musiikin.

Globaalin kilpailukykyämme vahvistamiseksi Himanen ehdottaa kulttuuri- ja hyvinvointialojen nostamista luovan talouden kärjiksi IT-alan lisäksi. Panostusta tulisi lisätä tutkimus- ja kehitystoimintaan, myös kulttuurialoilla. Tätä kehitystä tulisi edesauttaa julkisen rahoituksen turvin. Erityisesti Himanen mainitsee myös bisnesluovuuden eli liiketoimintamallien ja markkinoinnin kehittämisen, joissa suomalaisten osaaminen ei ole

vahvimmillaan: innovaatiota löytyy tuotteiden ja tuotantoprosessien kehittämiseen, mutta liiketoimintamallien ja brändien luomisessa suomalaiset ovat heikkoja. (Himanen 2004, 9–11.) Tähän tarpeeseen tulisi yrittäjyyskoulutuksenkin vastata luovilla aloilla.

3.5 Luoville aloille räätälöityä koulutusta

Muun muassa kauppa- ja teollisuusministeriön Luovien alojen yrittäjyyden kehittämissstrategia 2015:ssä todetaan, että tulevaisuudessa tarvitaan koulutusta, jossa tarjotaan sekä yrittäjyyden perustiedot että alan substanssiosaamisen kaupallistamisen osaamista (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2007, 35.). Työ- ja elinkeinoministeriö taas toteaa, että yritystoiminta on melko uusi asia joillain luovien alojen osa-alueilla, kuten kuvataiteessa, teatterissa tai tanssissa, ja että näissä tapauksissa heikkouksiin kuuluu huono liiketoimintaosaaminen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009b, 127). Kaiken kaikkiaan luovien alojen yrittäjyyden kehittäminen kuuluu Vanhasen toisen hallituksen ohjelmaan (Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 2007, 28, 31–32, 49).

Luvussa 5 esiteltävän kyselytutkimuksen tuloksista on luettavissa, että alalla todella olisi tarvetta räätälöidylle yrittäjyyskoulutukselle. Alan yritystoiminnan realiteettien tunteminen auttaa suunnittelemaan yritystoimintaa alusta alkaen järkevällä tavalla. Omalle alalla räätälöity koulutus parantaisi myös useiden opiskelijoiden opiskelumotivaatiota yrittäjyysasioita kohtaan, jolloin valmiudet toimia yrittäjänä valmistumisen jälkeen parantuisivat ja kynnys yrityksen perustamiseen pienenesi.

4 YRITTÄJYYSOPINNOT OSANA KULTTUURIALAN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTOA

4.1 Yrittäjyys ammattikorkeakoulua koskevissa laissa ja asetuksissa

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (15.5.2003/352, §7) määrittelee ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen tavoitteissa, että opiskelijan tulee valmistuttuaan kyetä toimimaan itsenäisesti yrittäjänä asianomaisella alalla. Ammattikorkeakoulun tehtävä on siis puhtaan ammatillisen substanssiosaamisen lisäksi kouluttaa opiskelijoita yrittäjyyteen. Se miten yrittäjyyskoulutus toteutetaan, on ammattikorkeakoulujen itse päätettävissä ja voi vaihdella saman ammattikorkeakoulun sisällä eri koulutusalojen tarpeiden tai käytäntöjen mukaisesti.

4.2 Yrittäjyys kulttuurialojen opinto-oppaissa

Opinto-opas on oppilaitoksen lupaus opiskelijalle siitä, mitä opinnot sisältävät. Siinä kuvataan koulutusohjelman opetussuunnitelman sisältö. Opetussuunnitelmassa tulee määritellä opintojakson tavoitteet, käsiteltävä asiakokonaisuus, opintojaksojen laajuus, opetuksen määrä ja suoritustapa (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352, 9 §.). Lisäksi opinto-oppaissa yleensä määritellään myös suoritusajankohta, arviointitapa, opiskelumateriaali ja mahdollisesti vaadittavat edeltävät opinnot.

Opinto-oppaita analysoitaessa on hyvä pitää mielessä, etteivät ne välttämättä anna täysin todellisuutta vastaavaa kuvaa opetuksesta. Opetussuunnitelmat täytyy laatia valmiiksi joskus vuosia ennen opetuksen järjestämistä. Näin siksi, että opinto-oppaan on oltava valmiina koko opiskeluaikalle opiskelijan aloittaessa opiskelunsa, jotta ammattikorkeakoululain takaama oikeus opiskella koulutusohjelman opetussuunnitelmien mukaisesti toteutuu (ks. Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, 24 §.). Nopeasti kehittyvässä maailmassa voi olla vaikea tietää tarkasti, mitä kolmen–neljän vuoden päästä on hyvä opettaa, mistä syystä opintojaksojen kuvauksiin jätetään tarkoituksellista joustovaraa.

Seuraavassa tutustutaan Lahden ammattikorkeakoulun ja Tampereen ammattikorkeakoulun lukuvuoden 2008–2009 sekä Metropolia ammattikorkeakoulun lukuvuoden 2009–2010 kulttuurialojen opinto-oppaiden sisältöön pakollisen yrittäjyyskoulutuksen osalta. Nämä olivat uusimmat julkisesti saatavilla olevat opinto-oppaat kyseisiltä oppilaitoksilta tutkimuksen tekohetkellä, helmikuussa 2009. Mahdolliset ylempään amk-tutkintoon johtavat koulutukset on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Mainitut korkeakoulut julkaisevat opinto-oppaansa oppilaitoksen internetsivuilla.

Kyseiset ammattikorkeakoulut valittiin tarkasteluun, koska ne edustavat kulttuurialan koulutusta monipuolisesti. Oppilaitoksissa on kattavasti edustettuna kulttuurialan koulutuksen eri koulutusohjelmat ja suuntautumisvaihtoehdot. Koulutusta annetaan esittävän taiteen, konservoinnin, kulttuurituotannon, kuvataiteen, muotoilun, musiikin, viestinnän sekä vaatetuksen aloilla. Vain restauroinnin ja ohjaustoiminnan koulutukset jäävät näiden oppilaitosten kulttuurialan tarjonnan ulkopuolelle.

4.2.1 Lahden ammattikorkeakoulu

Lahden ammattikorkeakoulun (jäljempänä LAMK) opinto-opas esittelee Kaikille pakolliset yhteiset opinnot -kokonaisuuden alla opintojakson Yrittäjyysopinnot, jonka laajuus on 4 opintopistettä. Opintojakso on opinto-oppaan mukaan samansisältöinen kaikissa koulutusohjelmissä. Opintojakson voi suorittaa kontaktiopetuksena, verkko-opetuksena tai osallistumalla aktiivisesti opiskelijoiden työosuuskunnan toimintaan.

Osaamistavoitteiksi kerrotaan perehtyminen yrittäjyyteen elämänstrategiana, yrittäjyyden henkilökohtaisten ja yleisten mahdollisuuksien ja esteiden selvittäminen sekä valmiudet liikeidean ja liiketoimintasuunnitelman kehittämiseen ja arviointiin. Sisällöt ovat yrittäjyyden muodot, yritystoiminnan peruskäsitteet, yritystoiminnan kokonaisuus, yrityksen perussuunnitelmat ja liikeidea. Kaikissa suoritustapojen vaihtoehdoissa keskeinen vaatimus suoritukselle on liiketoimintasuunnitelman laatiminen.

Vaikka valtioneuvoston asetus mainitsee yrittäjyysosaamisen ammattiopintojen tavoitteiksi, Lahden ammattikorkeakoulu on ottanut sen osaksi korkeakoulun yhteisiä perusopintoja. Koska tavoite on kuitenkin kaikille koulutusaloille ja -ohjelmille yhteinen, yrittäjyyskoulutus järjestetään tehokkaimmin perusopintoina. Asetus edellyttää kuitenkin,

että valmistuttuaan opiskelija kykenee toimimaan nimenomaan koulutuksensa mukaisen "ammattillisen tehtäväalueen" yrittäjän tehtävissä – siis oman alansa yrittäjänä. Vaikuttaisi siis siltä, että joko yrittäjyyskoulutuksen tulisi olla koulutusaloittain räätälöityä tai ammattiopintoihin tulisi aina kuulua lisää yrittäjyysopintoja, jotka valmistavat sen nimenomaisen alan yrittäjyyteen.

Edellä mainitun opintojakson lisäksi kulttuurialan koulutuksessa varhaisiän musiikkikasvatuksen suuntautumisvaihtoehdon ja elokuva- ja tv-ilmaisun sekä sisustusarkkitehtuurin pääaineiden opinto-oppaissa yrittäjyys tai yritystoiminta mainitaan jonkin ammattiopintoihin kuuluvan opintojakson tavoitteissa. Yhdessäkään näistä opintojaksoista yrittäjyys ei kuitenkaan ole mainittu keskeiseksi sisällöksi, vaan se on yksi osa-alue tai näkökulma opintojakson opetussisältöihin.

Kalustemuotoilun, teollisen muotoilun ja muoti- ja vaate-suunnittelun pääaineiden opintojaksot Kalustemuotoilu 4/a–4/c (yhteensä 9 opintopistettä), Teollinen muotoilu 4/a–4/c (yhteensä 9 opintopistettä) ja Vaate-suunnittelu 4 (6 opintopistettä) käsittelevät muiden aiheiden ohella muotoilualan yrittäjyyden mahdollisuuksia ja riskejä sekä tuotekehityksen merkitystä yrityksen toiminnassa. Näiden opintojaksojen suoritustapa on projektityöskentely ja siihen liittyvät luennot. Merkittävä osa laajuudesta on projektityöpajassa työskentelyä, yleisesti yritys-yhteistyönä tehtävän projektin parissa.

LAMK:n viidestätoista kulttuurialan suuntautumisvaihtoehdosta tai pääaineesta vain neljällä yrittäjyyteen liittyvät asiat ovat opinto-oppaan mukaan keskeistä sisältöä jollain ammattiopintoihin kuuluvalla opintojaksolla. Muilta osin yrittäjyyskoulutus näyttää olevan perusopintojakson Yrittäjyysopinnot varassa.

4.2.2 Metropolia ammattikorkeakoulu

Metropolia ammattikorkeakoulun (jäljempänä Metropolia) opinto-oppaan sisältö vaihtelee voimakkaammin koulutusohjelmasta riippuen. Opinto-oppaassa ei yleensä kerrota tarkemmin yrittäjyysopintojen suoritustapaa; vaaditaanko opiskelijoita esimerkiksi laatimaan liiketoimintasuunnitelmaa tai vastaavaa harjoitustyötä. Metropolian kulttuurialan opiskelijat saavat lähes kaikissa koulutusohjelmissa laajuudeltaan kohtuullisen määrän yritystoimintaan liittyvää koulutusta.

Elokuvan ja television sekä viestinnän koulutusohjelmissa perusopinnot on 6 opintopisteen laajuinen opintojakso Yritystoiminta ja markkinointi. Tämän lisäksi tutkintoon kuuluu 3:n opintopisteen Ammatti- ja oikeuskäytännöt, joka tarjoaa opiskelijalle osaamista liiketoiminnan eettisissä, ammatillisissa ja juridisissa kysymyksissä, mukaan lukien tekijänoikeus- ja sopimusoikeusasiat. Yhdessä nämä muodostavat 9 opintopisteen modulin Media-alan yritystoiminta ja -juridiikka. Modulin sisältö on opintooppaan mukaan sama kaikille näissä koulutusohjelmissa opiskeleville.

Konservoinnin koulutusohjelman perusopintoihin kuuluu 3 opintopisteen opintojakso Yritystoiminta. Sisältö on laaja-alainen katsaus yritystoimintaan: aiheita ovat muiden muassa sidosryhmät, kansantalous, toiminta-ajatus, liikeidea, strateginen ja operatiivinen suunnittelu, toimintapolitiikat, budjetointi, yrityskulttuuri ja yritysmuotojen vertailu.

Musiikin koulutusohjelman opinto-opas ei tunne minkäänlaisia yrittäjyyteen tai yritystoimintaan liittyviä opintoja.

Pop/jazzmusiikin koulutusohjelman ammattiopintoihin kuuluva 10 opintopisteen moduli Innovaatioprojekti antaa opiskelijoille alalla tarvittavia yrittäjyystaitoja. Selkein yrittäjyyskoulutuksellinen opintojakso modulissa on 3 opintopisteen Yrittäjyys ja tekijänoikeus, jonka sisältöinä mainitaan yritysmuodot, sopimusjuridiikan perusteet, verotus ja sosiaaliturva, kirjanpito ja alv-lainsäädäntö sekä tekijänoikeudet. Modulin muut opinnot kouluttavat markkinointia, kehittämistyötä ja verkosto-osaamista.

Vaatetusalan koulutusohjelma panostaa yrittäjyyteen 15 opintopisteen modulilla Markkinointi ja yrittäjyys. Modulin opintojaksoilla käydään läpi muiden muassa yritysmuodot, liiketoimintasuunnitelman laatiminen, markkinoiden segmentointi, kulutuskäyttäytyminen, alan logistiikkaa ja sopimuskäytäntöjä sekä yrityksen laskentatoimi, josta on oma 3 opintopisteen laajuinen opintojakso. Edellä mainitun modulin lisäksi ammattiopintoihin kuuluu 3 opintopisteen opintojaksot laadunhallintajärjestelmistä sekä vaatetusalan ostotoiminnasta, jotka kuuluvat oleellisesti alan yritystoimintaan.

Muotoilun koulutusohjelman opinto-opas on tutkimuksen tekohetkellä luonnosvaiheessa. Suuntautumisvaihtoehtoja on neljä: sisustussuunnittelu, tekstiilisuunnittelu, teollinen muotoilu ja vaatetussuunnittelu. Koulutusohjelman yhteisiin perusopintoihin kuuluu 9 opintopisteen moduli Muotoilualan yritystoiminta ja -juridiikka. Opintojaksoilla tutus-

tutaan yrittäjyyden perusteisiin, yritysmuotoihin, kannattavuuteen ja riskien hallintaan, liiketoimintasuunnitelman laatimiseen, markkinointiin, asiakkuuden hallintaan, tekijänoikeuksiin ja sopimusoikeuteen. Teollisen muotoilijan ammattiopintoihin kuuluu lisäksi 3 opintopisteen opintojakso Yrityksen perustaminen, jonka tavoitteena on opettaa oman yrityksen perustamiseen tarvittavat tiedot ja taidot, rahoitus mukaan lukien. Näiden lisäksi koulutukseen kuuluu useita opintojaksoja, joilla käsitellään muotoilun merkitystä liiketoiminnassa. Vaatetussuunnittelun ammattiopintoihin kuuluu 15 opintopisteen projektio-pintojakso Vaatetusalan yritystoiminta, jonka aikana on tarkoitus keskittyä vaatetusalan toimintaympäristöön, sidosryhmiin, sisäänosto- ja myyntitoimintaan sekä kulkuskäyttäytymiseen. Vaatetussuunnittelun opintoihin kuuluu lisäksi 3 opintopisteen opintojakso Kansainvälinen yritystoiminta, jolla tutustutaan muun muassa ulkomaan-kaupan asiakirjoihin, rahoitukseen ja Suomen viennin ja tuonnin rakenteeseen.

Esittävän taiteen koulutusohjelman opinto-opas on tutkimuksen tekohetkellä luonnos-vaiheessa. Teatteri- ja esitystekniikan suuntautumisvaihtoehdossa Muut perusopinnot -osion alle kuuluu 3 opintopisteen opintojakso Esimiestaidot ja yrittäjyys, joka kuvauksen mukaisesti keskittyy lähinnä projektinjohto- ja esimiestaitoihin. Teatteritekniisten alojen yrityksiin ja yritysmalleihin opintojaksolla tutustutaan vain "erilaisten toimintaroolien ymmärtämiseksi". Varsinaiset yrittäjyysopinnot puuttuvat kokonaan. Teatteri-toiminnan suuntautumisvaihtoehdossa yrittäjyysopintoina on Muut perusopinnot -osion alle kuuluva 3 opintopisteen Tuottajuus ja yrittäjyys. Opintojaksolla tutustutaan apurahajärjestelmään, tekijänoikeuksiin, sopimusjuridiikkaan, yritysmuotoihin ja työlainsäädäntöön. Tavoitteissa mainitaan yritysidean kehittäminen sekä budjetin perussisäl-lön ja erilaisten tuotantomallien ymmärtäminen.

Metropolian kulttuurituotannon koulutusohjelma ei kuulu tämän tutkimuksen kohteisiin, sillä se erikoistuu koko tutkinnon laajuudelta kulttuurialan tuotanto- ja yritystoimintaan. Ammattiopinnoissa onkin yritystoimintaan suoraan keskittyvää sisältöä yhteensä 17 opintopistettä, joiden lisäksi koko muu koulutus on suunniteltu antamaan valmiuksia kulttuurialan yrityksen tai yhteisön johtotehtävissä toimimiseen.

4.2.3 Tampereen ammattikorkeakoulu

Tampereen ammattikorkeakoulun (jäljempänä TAMK) kulttuurialan ammattikorkeakoulututkintojen perusopintoihin ei kuulu yrittäjyysopintoja. Kuvataiteen koulutusohjelman ammattiopintoihin kuuluu 10 opintopisteen laajuinen opintojakso Taiteen tuottaminen. Opintojakson aikana opiskelijaryhmä tuottaa konseptin, jolle tehdään rahoitus-, tiedotus-, markkinointi- ja levityssuunnitelma. Erillisiä yrittäjyysopintoja ei tutkintoon kuulu.

Viestinnän koulutusohjelmassa teatterin ja tapahtumien av-suunnitteluun, vuorovaikutteiseen mediaan tai elokuva- ja televisioilmaisuun erikoistuvalla opiskelijalla ei ole pakollisia yrittäjyysopintoja. Vuorovaikutteiseen mediaan tai mediatuottamiseen erikoistuva opiskelija suorittaa opintojakson Pelituotanto, jonka sisällöissä mainitaan "pelialan yritystoiminta". Varsinaisia yrittäjyysopintoja on pakollisissa ammattiopinnoissa vain mediatuottamiseen erikoistuvilla opiskelijoilla. 10 opintopisteen opintojakson Tuotannon organisoija sisällöksi kerrotaan muun muassa rahoitusratkaisut, esimies- ja yrittäjätaidot. Tavoitteiden mukaisesti opiskelijan tulisi kyetä opintojakson suoritettuaan toimimaan aloittavana yrittäjänä.

Viestinnän koulutusohjelman opiskelijoiden tulee valita 20–30 opintopisteen verran opintoja viestinnän tai muiden koulutusohjelmien ammattiopintojen tarjonnasta. Viestinnän koulutusohjelma tarjoaa opiskelijoilleen valittavaksi 5 opintopisteen opintojakson Yrittäjyysvalmennus. Opinto-oppaan perusteella TAMK:ssa kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinnon voi suorittaa saamatta lainkaan yrittäjyysopetusta.

4.2.4 Yhteenveto

Opinto-oppaiden perusteella kulttuurialan ammattikorkeakoulututkintoihin kuuluu hyvin vaihtelevasti pakollisia yrittäjyysopintoja. Vaikka valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista määrittää, että tutkintoon valmistuvalla tulee olla valmiudet toimia oman alansa yrittäjänä, kaikkiin tutkintoihin ei kuulu lainkaan varsinaisia yrittäjyysopintoja. Toki ammattikorkeakouluissa on opiskelijan valittavissa yrittäjyyteen valmentavaa koulutusta, mutta opinto-oppaiden perusteella näyttää siltä, että tutkinnon voi suorittaa tuntematta esimerkiksi yritysmuotoja tai yrityksen perustamisen vaiheita.

Olivat yrittäjyysopinnot sitten pakollisia tai vapaasti valittavia, ne eivät välttämättä anna opiskelijalle valmiuksia toimia nimenomaan oman koulutusalan liike-elämässä. Lahden ammattikorkeakoulun tapa hoitaa pakollinen yrittäjyyskoulutus koko korkeakoululle samansisältöisenä voi olla kustannustehokasta, mutta vastaako se opiskelijoiden tarpeeseen saada tietoa oman alan yrittäjyydestä?

Opetusministeriön vuonna 2003 tekemän kyselyn mukaan useimmat ammattikorkeakoulut sisällyttävät yrittäjyuden perusopetukseen läpäisyperiaatteella. Tällöin yrittäjyyttä voidaan lähestyä eri näkökulmista ja tuoda erilaisia yrittäjyuden ja yrittämisen muotoja esille muun opetuksen yhteydessä. Lisäksi yrittäjyyttä voidaan edistää projektitopintojen ja työharjoittelun yhteydessä. (Palonen 2003, 33.) Alakohtaiseen yrittäjyyteen oppimista voi tapahtua muiden ammattiopintojen puitteissa, mutta jos sitä ei kirjata opintosuunnitelmiin ja -oppaisiin, mikä takaa opiskelijoille vaadittavien taitojen ja tietojen opetuksen?

5 KYSELYTUTKIMUS LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYSKOULUTUKSESTA

5.1 Kyselyn tavoitteet ja toteutustapa

Toteuttamani kyselytutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa vastaajien kokemuksia luovien alojen yrittäjyyskoulutuksesta, näkemyksiä luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen tarpeellisesta sisällöstä sekä asenteita luovien alojen yrittäjänä toimimista kohtaan.

Toteutin tutkimuksen verkkokyselynä, johon kutsuin vastaajiksi luovilla aloilla toimivia ja luoville aloille opiskelevia henkilöitä. Kutsuja (liite D) lähetin sähköpostitse, minkä lisäksi pyysin ihmisiä vastaamaan kyselyyn kirjoittamalla kutsun Pingstate.nu-yhteisön keskustelupalstalle (media-alan internetyhteisö), Rondo-lehden internetkeskustelupalstalle (musiikkialan julkaisu), Facebook-profiiliini (omalle sivulleni kyseisessä internetyhteisössä) sekä LinkedIn-profiiliini (omalle sivulleni kyseisessä internetyhteisössä). Facebook- ja LinkedIn-yhteisöissä otsikoin kyselykutsun suunnatuksi luovilla aloilla toimiville: "Oletko luovalla alalla? Vastaa kyselyyni: [linkki kyselyyn]."

Kyselylomake (liite E) sisälsi 24 kysymystä, joista 8 oli avoimia kysymyksiä ja 16 strukturoituja kysymyksiä. Riippuen siitä, oliko vastaaja suorittanut tutkintoon kuuluvia yrittäjyysopintoja, muita yrittäjyysopintoja vai molempia, vastausta pyydettiin 9–24 kysymykseen. Lisäksi vastaajilta tiedusteltiin mahdollisuutta muutaman jatkokysymyksen lähettämiseen sähköpostitse, minkä 50 % vastanneista olisi hyväksynytkin. Tästä päätellen kyselyn aihe oli vastaajille tärkeä ja alalla toimivilla on yrittäjyyskoulutuksesta mielipiteitä, joita he haluaisivat tutkimuksen kautta tuoda ilmi. Tätä vaihtoehtoa ei kuitenkaan tutkimuksessa hyödynnetty.

Toteutin kyselyn Webropol-verkkosovelluksella. Ennen kyselyn julkaisemista, testasin sen muutamalla kohderyhmään kuuluvalla vastaajalla. Seurasin kyselyyn vastaamista, pyysin testihenkilöitä ajattelemaan ääneen vastaamisen aikana ja vastaamisen päätteeksi kysyin heidän ajatuksiaan kyselyyn vastaamisesta. Otin myös testivastauksista aikaa, jotta voin ilmoittaa kutsussa kyselyyn vastaamisen vaatiman ajan.

Tulokset analysoin määrällisesti käyttämäni Webropol-kyselyalustan työkaluja sekä osin taulukkolaskentaohjelmaa käyttäen. Sanallisia vastauksia olen analysoinut tyyppi-analyysin keinoin: olen pyrkinyt löytämään karrikoituja teemoja ja yläkäsitteitä, joihin vastausaineistoa ryhmitellään. Kyseistä menetelmää käytettäessä pyritään tutkimusaineistosta erottelemaan joitakin tyyppillisiä piirteitä ja sen jälkeen sijoittamaan kukin aineiston tapaus johonkin tyyppiin (Anttila 2005, 294–298.). Tyyppianalyysi sopii hyvin kyseessä olevaan sanallisten vastausten luokittelua vaativaan tehtävään.

5.2 Otos ja vastanneiden taustatiedot

Tutkimukseen vastasi 248 henkilöä. Vastajaat edustavat määrällisesti ja laadullisesti hyvin luovien alojen ammattikenttää: Lähetin 63 sähköpostikutsua nimenomaan luovien alojen oppilaitosten opiskelijoille ja opettajille sekä luovien alojen ammattilaisille. Sähköpostikutsujen vastauslinkkejä käytti 22 henkilöä eli 35 % sähköpostin saaneista. Sähköpostikutsun kautta vastanneita oli siis 9 % kaikista vastauksista. Avoimet kutsut internetissä sijoitin paikkoihin, joissa todennäköisimmin vierailee luovien alojen ammattilaisia tai otsikoin ne siten, että kohderyhmä tulisi kutsun lukijalle selväksi. Kutsujen tekstissä mainittiin, että kysely on suunnattu nimenomaan luovilla aloilla työskenteleville tai alalle opiskeleville (liite D).

78 % vastaajista ilmoitti vastaushetkellä olevansa opiskelijoita, 19 % toimi tai oli aiemmin toiminut yrittäjänä ja 39 % vastaajista oli palkansaajia tai freelancereita. Nämä vaihtoehdot eivät sulje toisiaan pois, joten vastaaja voi olla vaikkapa opiskeleva palkansaaja, jolla on myös yritystoimintaa.

83 % vastanneista on suorittanut tai suorittamassa kulttuurialan alemmaa korkeakoulututkintoa, johon liittyvä yrittäjyyskoulutus on tämän tutkimuksen tarkastelun kohteena. Ylempi korkeakoulututkinto taiteen alalta on 7,3 %:lla vastaajista, jonka lisäksi muita ylempiä korkeakoulututkintoja on 8,1 %:lla vastaajista. Koulutus ei varsinaisesti määrittele henkilön ammattialaa, mutta koulutustausta toki kertoo paljon valmiuksista ja ammatillisesta suuntautumisesta.

5.3 Yrittäjyyteen suhtaudutaan positiivisesti

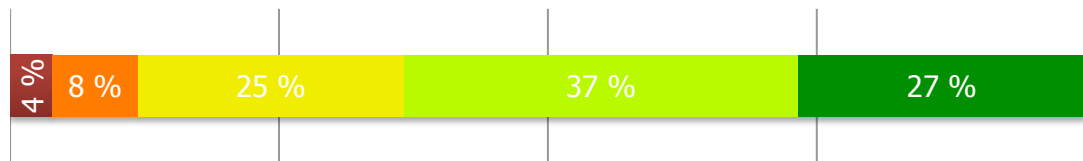
Kyselytutkimuksen pääasiallinen tarkoitus on tarkoittaa luovilla aloilla toimivien henkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä yrittäjyyskoulutukseen liittyen. Näiden kysymysten taustoittamiseksi ja vastaajien yrittäjyysasenteiden selvittämiseksi kysely sisälsi myös kysymyksiä yrittäjyyteen suhtautumisesta.

5.3.1 Kysymys 11, väittämät yrittäjyydestä

Vastaajia pyydettiin merkitsemään mielipiteensä viisiportaisella sana-asteikolla kahden ääripään väittämän välille. Väittämäpareja oli viisi. (Liite E, kysymys 11.)

Väittämät 11-1:

*Yrittäjänä toimiminen haittaa luovan työn tekemistä
– Yrittäjyys tukee luovaa työtä*

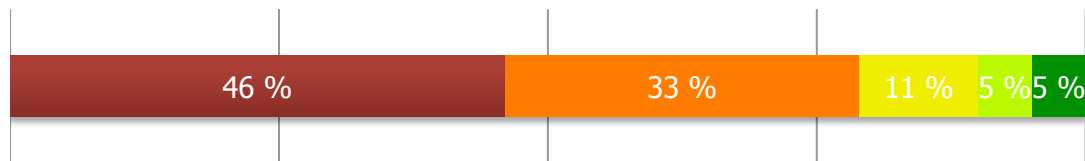

Vastaajat kokivat yrittäjyyden ennemminkin tukevan luovaa työtä kuin haittaavan sen tekemistä. Neljännes vastaajista asettuu viisiportaisen asteikon keskikohdalle, vain 12 % kokee yrittäjyyden enemmän haitaksi kuin hyödyksi ja yli 63 % kallistuu asteikon positiiviselle puolelle.

Kysymyksen asettelu on tarkoituksella melko avoin tulkinnalle. Kyse ei ole niinkään siitä, että yrittäjyys tukisi luovuutta tai toimisi jonkinlaisena muusana luovan tilan saavuttamiseksi. Väittämissä puhutaan luovasta työstä, jolloin esimerkiksi yrittäjyyden tuomat taloudelliset hyödyt voivat tukea luovalla alalla työskentelyä tai jopa olla edellytys sille, että luova työskentely on mahdollista.

Positiivinen perussuhtautuminen yrittäjyyden ja luovan työn yhdistämiseen kuitenkin osoittaa, että yrittäjyys koetaan alalle kuuluvaksi asiaksi.

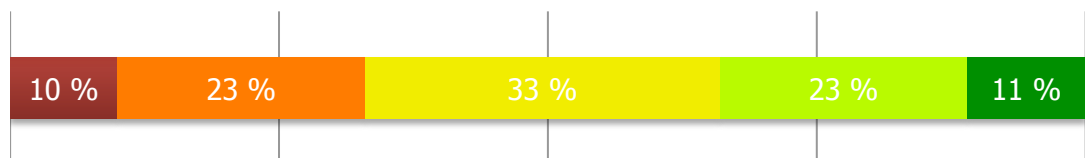
*Väittämät 11-2:
Yrittäjyys vaatii rohkeutta
– Yrittäjyys on tavallinen tapa toimia*

46 % vastanneista sijoittaa vastauksensa ääripäähän yrittäjyys vaatii rohkeutta. Kaikkiaan 79 % vastaajista on sitä mieltä, että yrittäjyys vaatii ennemminkin rohkeutta ja vain 10 % vastanneista on sitä mieltä, että yrittäjyys on pikemminkin tavallinen tapa toimia.

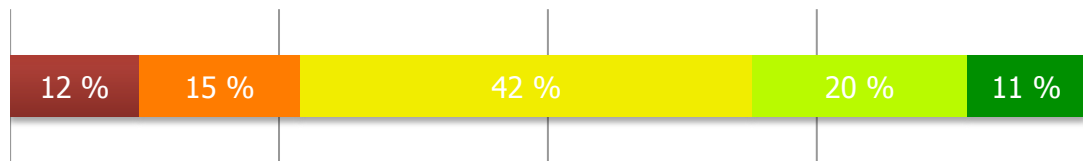
Rohkeus tai riskinottokyky on adjektiivi, jonka usein kuulee liitetävän yrittäjiin ja yrittäjyyteen. ilmaus "riskin ottaja" on tutkitustikin läheistä sukua yrittäjän käsitteelle, järjestyksessä kolmantena, ilmausten "itseensä uskoja" ja "tilaisuuteen tarttuja" jälkeen (Koiranen & Peltonen 1995, 27–28). Kysymyksen väiteparissa rohkeudelle on asetettu vastakohtaksi tavallinen tapa toimia, millä on pyritty korostamaan rohkeutta erityisenä vaatimuksena yrittäjyydelle.

*Väittämät 11-3:
Pienenkin yrityksen hoitaminen on hankalaa
– Kuka tahansa voi oppia hoitamaan pienikokoista yritystä*

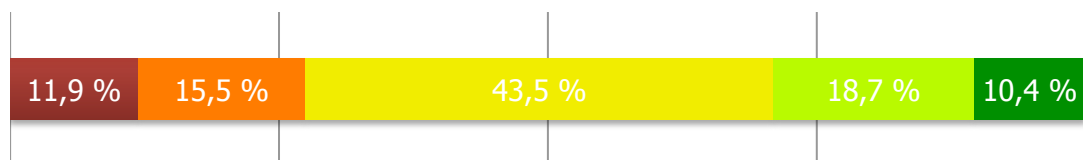
Tällä kohtaa vastaukset menevät melko lailla tasan ja yhteensä noin viidennes vastaajista asettuu ääripäiden kohdalle. Valtaosa vastauksista asettuu asteikon neutraalille keskikohdalle. Tunteeko osa vastaajista yrittäjyyden hankalaksi siksi, koska heillä on huonoja kokemuksia yrittäjyyteen tai yrittäjyysopintoihin liittyen vai onko kyse ennakkoluuloista? Korkeakouluopiskelijat yleisesti pitävät yrittäjyyttä vaativana työnä ja uskovat taloudellisen riskin aiheuttavan yrittäjälle jatkuvia paineita (Kivelä 2002, 103; Tonttila 2001, 104–117). Kaksi kolmasosaa opiskelijoista kuitenkin kokee soveltuvansa yrittäjäksi ja uskoisi selviytyvänsä yrittäjyyden haasteista (Kivelä 2002, 103).

*Väittämät 11–4:
Haluan olla oman alani palkkatyössä
– Haluan toimia oman alani yrittäjänä*

42 % kysymykseen vastanneista ilmaisi neutraalin mielipiteen tähän väittämään. Yrittäjyyden puolelle kallistui 31 % vastaajista ja palkkatyön kannalle 27 %. Näyttäisi siis, että yrittäjyys saa vastaajien keskuudessa hieman enemmän kannatusta. Kivelän (2002, 82, 105) tutkimuksessa 52 % ammattikorkeakouluopiskelijoista harkitsi yrittäjyyttä ja 44 % ehdottomasti ei ollut perustamassa yritystä. Negatiivisesti suhtautuvien määrä tässä luoville aloille kohdistuvassa sekä opiskelijoita että ammattilaisia käsittävässä otannassa on huomattavasti pienempi. Honkanen (2004, 87) kertoo hieman alle puolen ammattikorkeakouluopiskelijoista harkinneen yrittäjyyttä koulutuksensa aikana.

Mikäli väittämän 11–4 asteikolla puolivälille asettuneet lasketaan mahdollisesti yrittäjyyttä harkitseviksi, tulisi yrittäjyyttä harkitsevien vastaajien määräksi 73 %. Tarkastelemalla pelkästään opiskelijaksi itsensä ilmoittaneiden vastauksia, tulokset olisivat seuraavanlaiset:

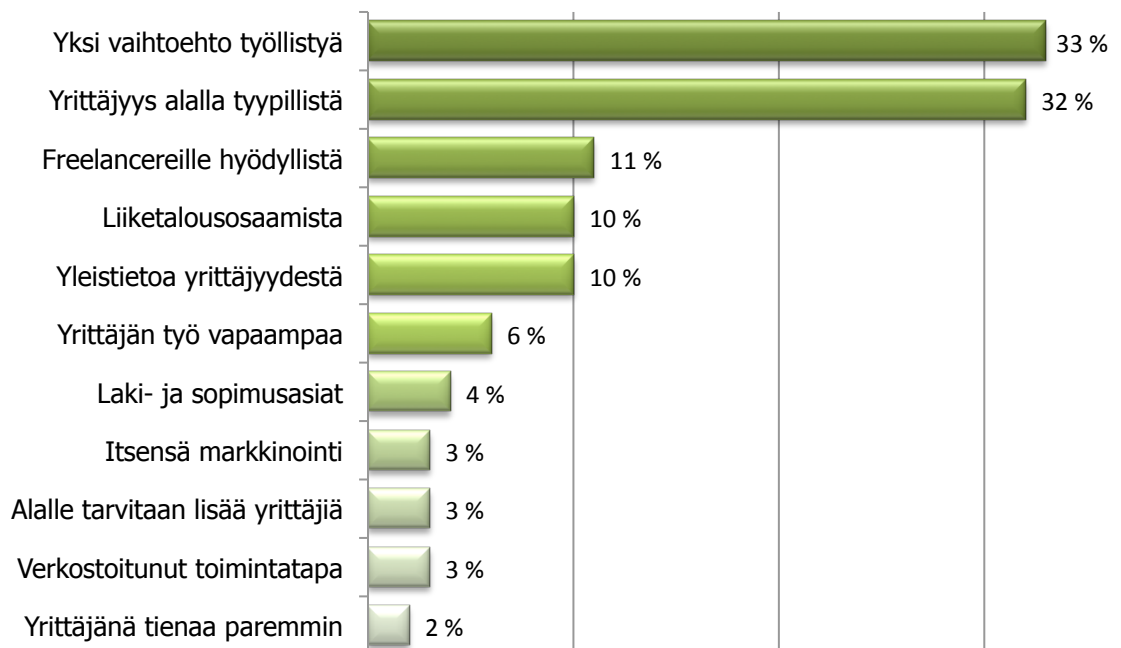
Tällöin myös opiskelijoista 73 % harkitsisi yrittäjyyttä. Näin ollen luovilla aloilla näyttäisi olevan merkittävästi enemmän yrittäjyysaikeita, kuin ammattikorkeakoulun opiskelijoilla kaiken kaikkiaan.

5.3.2 Kysymys 12: Miksi yrittäjyysopintoja tarvitaan omalla alallasi?

197 sanallisen vastauksen¹ tyyppianalyysi nostaa esille seuraavia perusteluja yrittäjyysopintojen tarpeelle:

33 % vastaajista sanoo yrittäjyyden olevan yksi vaihtoehto työllistyä, 32 %:n mukaan yrittäjyys on alalla tyyppillistä. 11 % sanoo koulutuksen olevan hyödyllinen freelancereille, liiketalousosaamista alalla toimiville haluaa 10 % ja samoin yleissivistystä yrittäjyydestä kaipaa 10 %. 6 % vastaajista kiehtoo yrittäjän vapaus toteuttaa itseään ammatillisesti, 4 % mainitsee laki- ja sopimusasioiden osaamisen ja 3 % itsensä markkinoinnin osaamisen. 3 %:n mukaan yrittäjiä tarvitaan alalle enemmän, samoin 3 % on sitä mieltä, että opinnot auttavat ymmärtämään nykypäivän verkostoitunutta toimintamallia alalla. 2 %:n mukaan yrittäjänä tienaa paremmin. Lisäksi alle 1 % on maininnut rahoituksen hankkimisen osaamisen tai tuotteistamisosaamisen tarpeen alan työssä.

Miksi yrittäjyysopintoja tarvitaan omalla alallasi?

¹ Tässä ilmoitetusta määrästä on jätetty pois tyhjät vastaukset sekä vastaus, joka oli ilmeisesti tallentunut keskeneräisenä ja vastaus, jota tutkimuksen tekijä ei muusta syystä osannut tulkita mihinkään tyyppikategoriaan kuuluvaksi: "Mielestäni jos opintoihin paneutuu ja näkee siinä oman yhteyden mahdollisuuksiin, kurssi voi herättää ja rohkaista aluksi vain integrotumaan johonkin projektiin ym. Mielestäni tällaista toteutetaan ilman kurssiakin."

Tärkeimmät syyt näyttävät selkeästi, että luovilla aloilla yrittäjyys on hyvin yleistä. Sitä pidetään tavallisena tapana työllistää itsensä. Lisäksi monet toimivat varsinaisen yrittäjyyden sijasta palkkatyössä freelancerina, joka muistuttaa hyvin läheisesti toiminimellä yrittäjänä toimimista, mikäli verotuksellisia eroja ei huomioida. Oma-aloitteisuus, hinnoittelu, markkinointi ja yhteistyö- tai asiakassuhteiden hallinta kuuluvat freelancerin työhön siinä kuin pienyrittäjänkin.

Kolme vastanneista ei osaa sanoa kantaansa tai kertoa perustelua yrittäjyysopintojen tarpeelle. Lisäksi kaksi vastanneista oli sitä mieltä, ettei alalla ole niille sellaisenaan tarvita. Molemmat vastaajat ovat kuvataiteen alalta. Toisessa vastauksista esitetään toive kuvataiteilijan ammatin erikoislaatuksiin valmistavasta opintokokonaisuudesta: "– ne voitaisiin korvata ammattiopilla, jossa käytäisiin läpi taiteilijuuden tuomia erityisongelmia esim. verotus, palkka- ja taiteellisen työn yhteensovittaminen, sopimukset etc." Myös muutamissa muissa vastauksissa tuodaan esille samansuuntaisia ehdotuksia kuvataiteen alalle.

Alalle räätälöidyistä yrittäjyysopinnoista puhuttaessa mielestäni on kyse juuri tästä. Kuvataiteilija ansaitsee toimeentulonsa yrittäjämäisesti, jolloin monista yrittäjyyteen liittyvistä taidoista on hyötyä kuvataiteilijan työssä. Kuvataiteen alan yrittäjyyskoulutuksen tulisi nimenomaan antaa näitä kuvataiteilijan ammattiin liittyviä valmiuksia – yleisluontoinen yrittäjyyskoulutus voi helposti aiheuttaa turhautumista ja motivaation puutetta.

5.4 Tutkintoon kuulunut yrittäjyyskoulutus: melko hyödyllistä mutta yleisluontoista

Seuraaviin kysymyksiin ovat vastanneet ne vastaajat, jotka kertoivat suorittaneensa yrittäjyyskoulutuksen, joka on kuulunut pakollisena heidän tutkintoonsa. Kappaleiden 5.4.4 ja 5.4.5 tulokset sisältävät vastaukset sekä tästä ryhmästä että niiltä, jotka kertoivat suorittaneensa koulutuksen, joka ei kuulunut heidän tutkintoonsa.

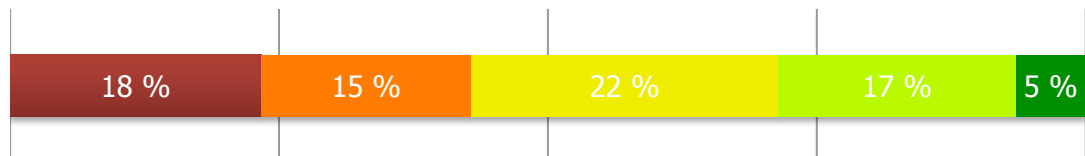
5.4.1 Kysymys 6, kokemukset yrittäjyyskoulutuksen sisällöistä

Vastaajia pyydettiin merkitsemään vastauksensa viisiportaiselle sana-asteikolle:

Ei ollenkaan – huonosti – kohtuullisesti – hyvin – erittäin hyvin. (Liite E, kysymys 6.)

Kysymys 6–1:

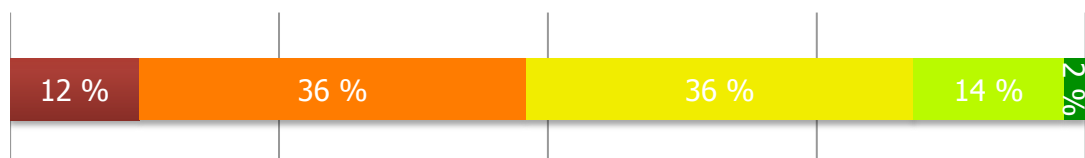
*Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
luovan työn ja yrittäjyyden yhdistäminen?*

Kaikkiaan 56 % vastanneista kokee, että luovan työn ja yrittäjyyden yhdistämistä ei huomioitu ollenkaan tai se huomioitiin huonosti. Kyselyyn vastanneiden näkökulma aiheeseen on kuitenkin ollut nimenomaan luovan alan yrittäjyys. Alalla yrittäjän oman luovan panoksen merkitys on usein yrityksen toiminnalle oleellinen (ks. kappale 2.1.2), mistä syystä hänen täytyy yhdistää luova työ ja yrittäjyys jokapäiväisessä toiminnassaan.

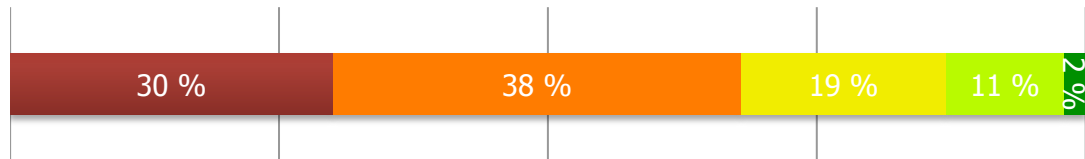
Kysymys 6–2:

*Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
freelancerin tai ammatinharjoittajan yrittäjyys?*

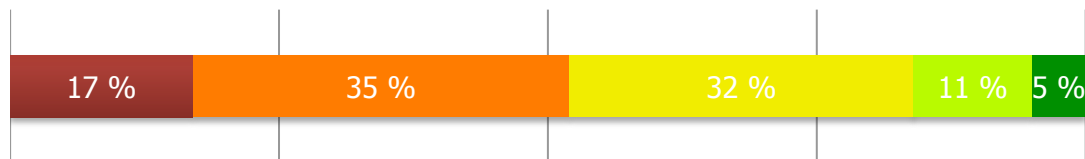
Vastaukset painottuvat negatiiviseen päähän, eli yksin ammattiaan harjoittavan yrittäjyys ei kokemusten mukaan vaikuttaisi olleen keskeisessä roolissa koulutuksessa. Kuitenkin 52 % kokee, että asia on huomioitu vähintään kohtuullisesti.

*Kysymys 6–3:
Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
tekijänoikeus- ja immateriaalioikeusasiat?*

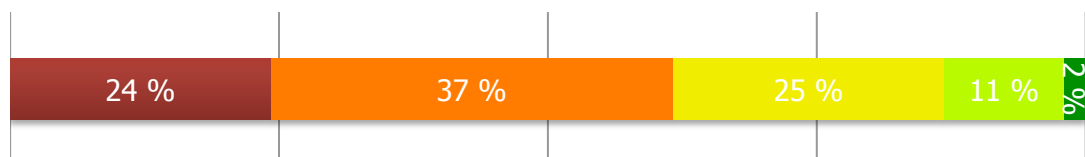
Tuloksen perusteella voi päätellä, että useimmissa tapauksissa tekijänoikeus- ja immateriaalioikeuteen liittyviä kysymyksiä ei juurikaan ole käsitelty yrittäjyyskoulutuksessa. Luovilla aloilla ne ovat melko keskeinen osa yritysten toimintaa (ks. luku 2), mikä oikeuttaisi niille oman osuutensa myös yrittäjyyskoulutuksessa.

*Kysymys 6–4:
Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
palvelun tuotteistaminen?*

Luovien alojen yritykset tuottavat usein asiakkailleen palveluita, kuten tuotemuotoilu- tai viestinnänsuunnittelupalveluita. Tässä valossa katsottuna kysymyksen negatiivisesti painottunut tulos on huolestuttava: 52 % vastauksista asettuu välille huonosti – ei ollenkaan. Vain 16 % on kokenut asian huomioidun hyvin tai erittäin hyvin.

*Kysymys 6–5:
Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
yritysten välinen verkostoituminen?*

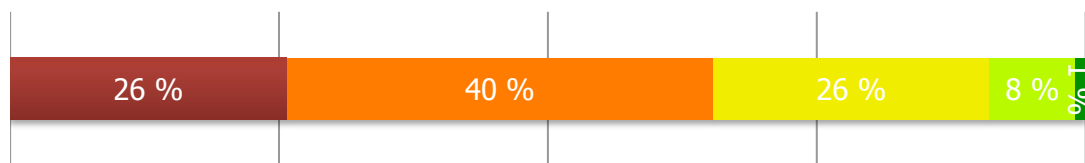

61 % vastaajista ei ole ollut tyytyväinen verkostoitumisen huomioimiseen opetuksessa.

Turun yliopiston koulutussosiologian tutkimuskeskuksen tutkimuksessa ammattikorkeakouluopiskelijoilta kysyttiin, missä määrin koulutukseen oli sisältynyt tiettyjä yrittäjyysaiheita ja kuinka tyytyväisiä he näihin sisältöihin olivat. Kulttuurialan opiskelijoiden koulutuksessa aihetta "verkostoituvaa yritys ympäristöä" oli käsitelty jonkin verran (vastausten keskiarvo 2,3 asteikolla 1–5) ja sisältöön oltiin oltu enemmänkin tyytymättömiä kuin tyytyväisiä (vastausten keskiarvo 2,4 asteikolla 1–5). (Honkanen 2004, 97–101.) Kysymyksen asettelu ja vastausvaihtoehdot ovat hieman erilaisia, mutta tulokset ovat samansuuntaisia.

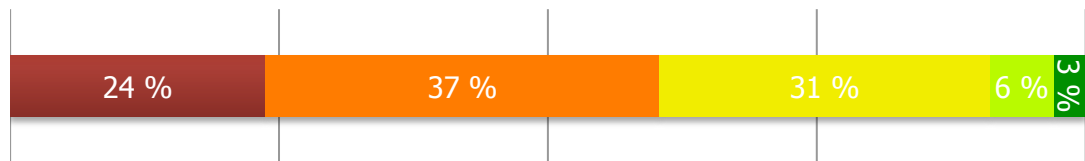
Kuten luvussa 2 on käsitelty, luovien alojen toimijat muodostavat verkostoja, joiden voimin laajat ja monimutkaiset projektit saadaan toteutettua. Verkostoituneessa yritysmaailmassa menestyminen vaatii hyvää yhteistyökumppanien verkostoa. Voidaan siis sanoa, että verkostoituminen olisi tärkeä osa luovan alan yrityksen osaamista. Koulutus ei näytä palvelle tällä tavalla kovin hyvin.

*Kysymys 6–6:
Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
sopimusten laatimiseen liittyvät asiat?*

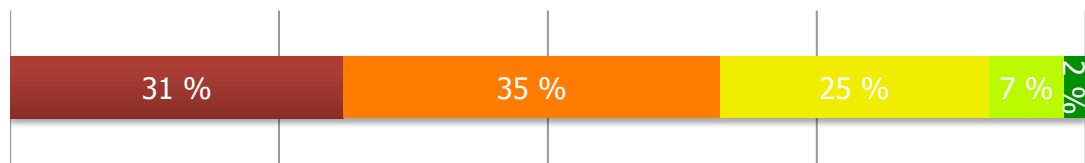
Jälleen vastaukset painottuvat voimakkaasti asteikon negatiiviseen päähän. Sopimukset ovat varmasti tärkeä osa kaikkien yritysten toimintaa, ei pelkästään luovien alojen yritysten. Luovilla aloilla sopimuksilla turvataan erityisesti immateriaalioikeuksia, jotka ovat usein yritysten tärkeintä pääomaa. Suurten yritysten kanssa sopimuksia tehdessä voi muutaman hengen yritys jäädä alakynteen vaikka perusosaaminen asioista löytyisi. Entä jos sitä ei ole ollenkaan?

*Kysymys 6–7:
Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
muut opiskelemasi alan erityispiirteet?*

Alan erityispiirteitä on 63 %:n mukaan koulutuksessa huomioitu huonosti tai ei ollenkaan. Opetus on siis ollut yleispätevää ja vain 9 %:ssa tapauksissa alan erityispiirteet on huomioitu hyvin tai erittäin hyvin.

*Kysymys 6–8:
Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...
opiskelijoiden toiveet kurssin sisällöstä?*

Vastauksista päätellen yrittäjyyskoulutuksia vedetään hyvin joustamattomasti ennalta suunnitellut opetussuunnitelman mukaisesti. Mikäli kursseille osallistujat ovat olleet koulutustaustaltaan hyvin erilaisia, voi myös olla ettei voimakkaasti toisistaan eriäviä toiveita ole ollut mahdollista toteuttaa. Mikäli koulutukseen osallistuva ryhmä on samalta alalta, olisi koulutus mahdollista räätälöidä heidän tarpeisiinsa. Tämä puoltaa alakoh- taisten yrittäjyyskoulutusten järjestämistä.

Honkasen (2004) havaintojen mukaan yrittäjyysopinnojen sisältöihin ja laajuuteen oli kaikista ammattikorkeakouluopiskelijoista tyytyväisiä noin kolmasosa ja tyytymättömiä kolmasosa. Kulttuurialan opiskelijoista samassa tutkimuksessa tyytymättömyytensä ilmaisi 43 %. Tyytymättömyyttään ilmaisseet pitivät tiedon määrää suppeana, tietoa pinnallisena tai liian teoreettisena tai kurssin etenemisnopeutta liian kovana. (Honka- nen 2004, 94–107.)

5.4.2 Kysymys 7, adjektiiviväittämät yrittäjyyskoulutuksesta

Vastaajia pyydettiin merkitsemään mielipiteensä viisiportaisella sana-asteikolla kahden ääripään väittämän välille. Väittämäpareja oli viisi. (Liite E, kysymys 7.)

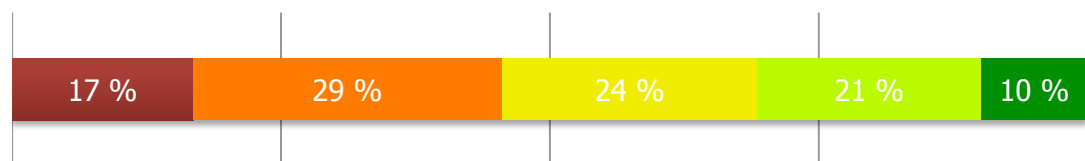
*Väittämät 7-1:
Olen kokenut yrittäjyyskoulutuksen...
turhaksi – hyödylliseksi.*

Vastanneet ovat kokeneet yrittäjyyskoulutuksen enemmänkin hyödylliseksi. 29 % mielipiteistä sijoittuu viisiportaisen asteikon negatiivisempaan päähän, 22 % keskikohdalle ja 50 % positiivisempaan päähän.

Honkasen (2004, 127–128) saamien tulosten mukaan puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista koki hyötyvänsä yrittäjyyskoulutuksesta. Kulttuurialan opiskelijat vaikuttaisivat hyötynneen koulutuksesta jonkin verran enemmän.

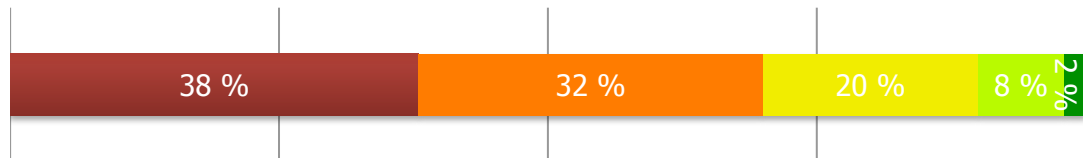
*Väittämät 7-2:
Olen kokenut yrittäjyyskoulutuksen...
tylsäksi – mielenkiintoiseksi.*

Kuitenkin koulutus hyödyllisyydestään huolimatta koettu melko tylsäksi: jopa 46 % vastanneista sijoittuu asteikon negatiivisempaan päähän. Vain 10 % sijoittuu asteikon positiiviseen ääripäähän.

Yleisluontoinen koulutus, jonka toteutuksessa ei ole joustovaraa opiskelijoiden toiveiden toteuttamiseksi osunee usein heikosti opiskelijoiden kiinnostuksen kohteisiin. Tällöin koulutusta ei koeta mielenkiintoiseksi, mikä vaikuttaa heikentävästi opiskelumuotivaatioon.

*Väittämät 7–3:
Olen kokenut yrittäjyyskoulutuksen...
yleispäteväksi – alalleni räätälöidyksi.*

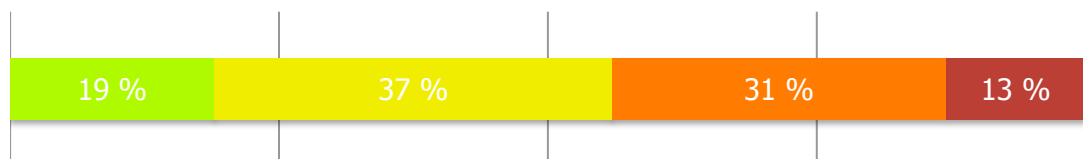

Koulutus nähdään hyvin yleispätevänä: vain 10 % vastauksista on asteikon vastakkaisessa päässä ja vain 2 % on kokenut koulutuksen olevan täysin räätälöityä. (Saman-suuntainen tulos nähdään myös kysymyksen 6–7 vastauksista kappaleessa 5.4.1.)

5.4.3 Kysymys 16, väittämät yrittäjyyskoulutuksesta

Vastaajia pyydettiin merkitsemään mielipiteensä viisiportaisella sana-asteikolla ääripäiden täydellisesti – ei ollenkaan välille. (Liite E, kysymys 16.)

*Väittämät 16:
Koulutus vastasi odotuksiani...
täydellisesti – ei ollenkaan.*

Kukaan kyselyyn vastanneista ei kokenut, että koulutus olisi vastannut täydellisesti hänen odotuksiinsa ja 13 %:n mukaan koulutus ei ollut vastannut heidän odotuksiinsa ollenkaan. Viisiportaisen asteikon keskelle asettui 37 % vastanneista, sen negatiivisemmalle puolelle 44 % vastanneista.

Väittämän 16 tulos herättää kysymyksen siitä, onko opiskelijoiden toiveita koulutuksen suhteen kuunneltu riittävästi. Mikäli koulutus vastaa odotuksia näin heikosti, sitä ei voi kutsua opiskelijalähtöisesti suunnitelluksi. Kaikkiaan väittämien 7–2, 7–3 ja 16 tulosten perusteella on perusteltua väittää, että yrittäjyyskoulutuksen sisällössä ja toteutuksessa on kehittämisen tarvetta, mikäli koulutuksella pyritään tukemaan yrittäjyyttä luovilla aloilla.

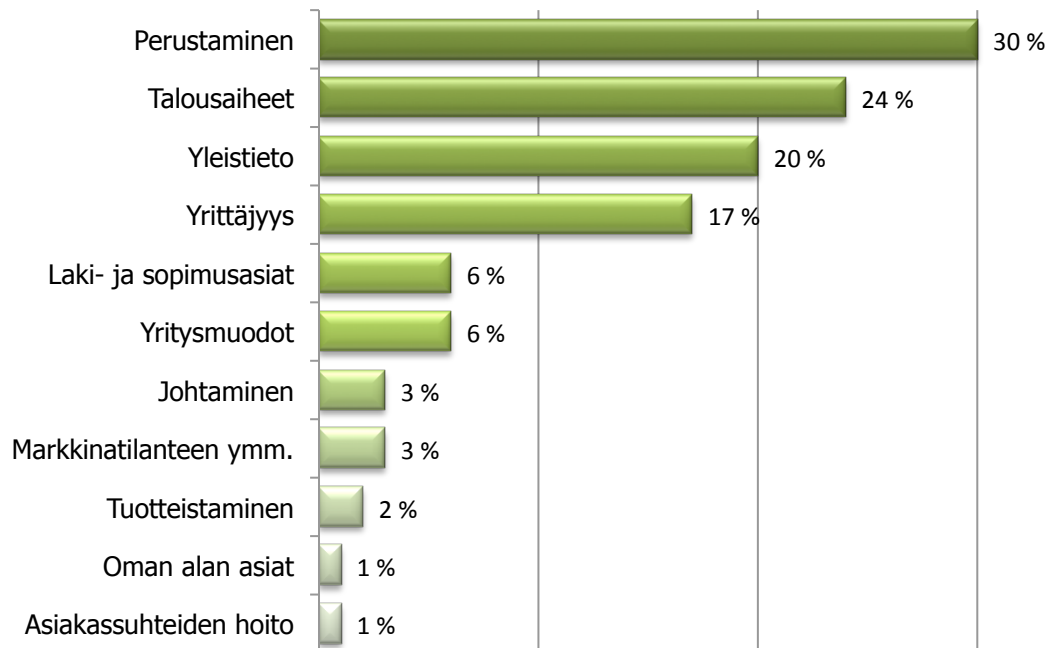
5.4.4 Kysymykset 8 ja 22: Mikä oli tärkeintä antia yrittäjyysopinnoissa?

Tässä käsitellään sekä tutkintoon pakollisena kuuluneen että tutkintoonsa kuulumattoman yrittäjyyskoulutuksen saaneiden vastaukset samassa. (Liite E, kysymykset 8 ja 22.) Yhteensä sanallisia vastauksia kysymyksiin 8 ja 22 saatiin 109 kappaletta².

Tyyppianalyysin tuloksena tärkeimmäksi aiheeksi nousee yrityksen perustamiseen liittyvät asiat, kuten liiketoimintasuunnitelma (30 % vastauksista). Talouteen liittyviä asioita pidettiin tärkeänä 24 %:ssa vastauksista. Yleistieto aiheesta mainittiin 20 %:ssa vastauksista. Yrittäjän asenteeseen tai konkreettisesti yrittäjinä toimiviin ihmisiin – siis yrittäjyyteen – tutustuminen oli 17 %:ssa vastauksista. Lisäksi mainittiin laki- ja sopimusasiat (6 %), yritysmuodot (6 %), johtaminen (3 %), markkinatilanteen ymmärtäminen (3 %), tuotteistaminen (2 %), alakohtaiset asiat (1 %) ja asiakassuhteiden hoito (1 %).

² Kysymysten 8 ja 22 vastauskenttiin merkintöjä oli tehnyt 124 vastaajaa, mutta näistä on karistettu pois vastaukset kuten "ei mikään", pelkän viivan vastaukseksi kirjoittaneet tai vastaukset, jotka eivät liity kysymykseen.

Tärkeintä antia yrittäjyysopinnoissa

Tärkeimmiksi on siis koettu perustamiseen ja talouteen liittyvät asiat. Luonnollisesti yrittäjyyteen tutustuva miettii yrittäjäksi ryhtymistä, joten nämä ovat itseoikeutetusti listan kärjessä. Mikäli yritysmuodot luettaisiin tässä yrityksen perustamiseen kuuluviksi, nousisi se aihe ylivoimaisesti tärkeimmäksi. Huomattavaa on, että tässä on kysytty nimenomaan toteutuneesta opetuksesta tärkeimmiksi koettuja aiheita. Vastaukset eivät kerro, mitkä yrittäjyyteen liittyvät aiheet olisivat olleet tärkeimpiä.

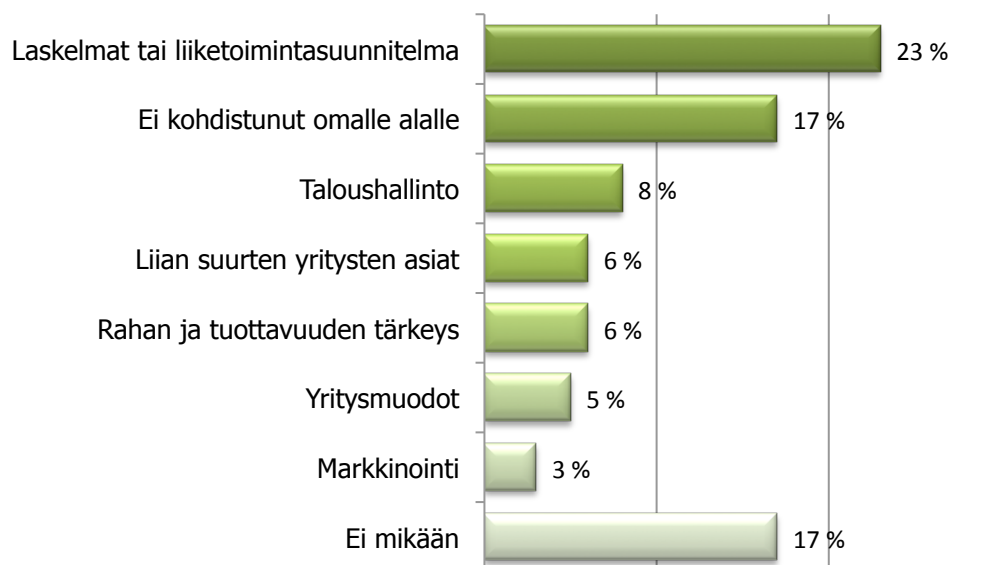
Omaa ammattialaa koskevat asiat eivät tässä saatujen vastausten perusteella ole tunteet tärkeiltä. Joko oman alan asioiden ei ole koettu kuuluvankaan yrittäjyysopinnoihin tai oman alan asioita ei ole opetuksen antiin juurikaan kuulunut, jolloin niitä on vaikea nostaa tärkeimpien käsiteltyjen asioiden joukkoon.

5.4.5 Kysymykset 9 ja 23: Mitkä aiheet koulutuksessa tuntuivat turhilta tai saivat liian suuren painoarvon?

Tässä käsitellään sekä tutkintoon pakollisena kuuluneen että tutkinnonsa kuulumattoman yrittäjyyskoulutuksen saaneiden vastaukset samassa. (Liite E, kysymykset 9 ja 23.) Yhteensä sanallisia vastauksia kysymyksiin 9 ja 23 saatiin 93 kappaletta³.

Tyypianalyysi nostaa esille seuraavia keskeisiä mielipiteitä: Yrittämiseen liittyvät laskelmat, laskeminen ja liiketoimintasuunnitelman laatiminen saivat 23 %:n mukaan liian suuren painoarvon. Vastanneista 17 % koki olleensa väärän alan yrittäjyyskoulutuksessa tai koulutus oli ollut liian yleisluontoinen. 8 % mainitsi taloushallintoon liittyvät asiat. 6 % kertoi koulutuksessa käsitellyn liian suurten yritysten asioita ja samoin 6 % mainitsi rahan ja tuottavuuden tavoittelun olleen liian suuressa roolissa⁴, 5 % mainitsi yritysmuodot. 3 % koki markkinoinnin korostuneen liikaa.

Turhalta tuntuneet tai liian suuren painoarvon saaneet aiheet

Näiden lisäksi vähintään kaksi vastaajaa toivat esille liikeidean käsittelyn, tentin painottamisen, erilaiset yrittäjäominaisuuksien testit, yrityksen perustamiseen liittyvät asiat ja

³ Kysymysten 9 ja 23 vastauskenttiin merkintöjä oli tehnyt 117 vastaajaa, mutta näistä on karistettu pois vastaukset kuten "Ei voi muistaa", "En osaa sanoa", pelkän viivan vastaukseksi kirjoittaneet sekä vastaus "viestinnän kurssit", jossa kysymystä ei ilmeisesti ole ymmärretty oikein.

⁴ 3 vastaajaa koki opetuksen keskittyneen liikaa business-tyyppiseen toimintaan, joka tässä tulkitaan rahan ja tuottavuuden tärkeyden kanssa samaan kategoriaan.

yrittäjän jaksamisen pohtimisen. Kerran mainituiksi tulivat myös byrokraatia, itsensä tuotteistaminen, osuuskuntatoiminta, raskaat oppimateriaalit, sisäinen yrittäjyys, toisto, yrittäjyyden termistö, yrittäjien haastattelut ja yrittäjyyden niin sanottu helppous.

17 % vastanneista mainitsee erikseen, ettei mikään tuntunut turhalta tai saanut liikaa painoarvoa. Muutamat samaa mieltä olleet ovat voineet jättää tämän kohdan tyhjäksi, joten todellinen määrä on todennäköisesti suurempi.

Honkanen (2004, 105–106) on todennut omissa tutkimustuloksissaan selkeästi ristiriitaisia toiveita sisältöjen suhteen: toisinaan vaadittiin tietoa yrityksen perustamisesta ja toisinaan koettiin, ettei muuta tietoa yrittäjyydestä annettukaan. Tässä on havaittavissa samankaltaista ristiriitaa, sillä perustamiseen liittyvät asiat ovat sekä tärkeintä että turhintä sisältöä (vrt. edellinen kysymys ja kappale 5.7.2).

Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että luovilta aloilta yrittäjyyskoulutukseen osallistujat eivät niinkään odota koulutukselta taloushallinnon ja laskentatoimen opetusta. Yrityksen perustamisen painottaminen tuntuu jakavan mielipiteitä, joten opetussisältöjä ei kannattane rakentaa pelkästään siitä näkökulmasta. Toisaalta yrittäjyydestä ei haluta puhua liian yleisellä tasolla, vaan opetuksen tulisi keskittyä oman alan yrittäjyyden erityispiirteisiin.

5.4.6 Kysymys 10: Miten koulutuksessa pyrittiin huomioimaan oman alasi tai yleensäkin luovien alojen erityispiirteet?

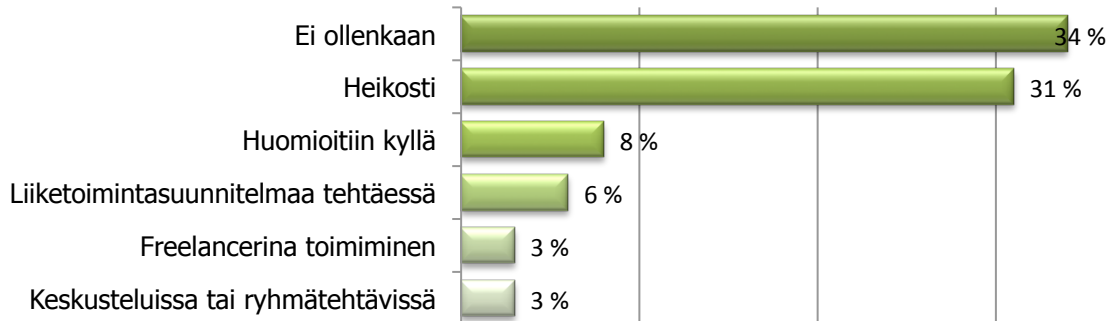
98 avoimen vastauksen⁵ tyyppianalyysi nostaa esille seuraavia vastaajien huomioita opetuksesta (Liite E, kysymys 10.):

34 % vastaajista ilmoittaa erikseen, ettei alaa huomioitu ollenkaan, 31 % taas kertoo vain, että ala huomioitiin heikosti. 8 % vastaajista kertoo tarkemmin erittelemättä, että ammattiala huomioitiin kyllä. 6 % mainitsee liiketoimintasuunnitelman laatimisen, mutta näistä monissa tapauksissa alan huomioiminen oli opiskelijan omalla vastuulla. 3 %

⁵ Vastauskentän oli täyttänyt 101 vastaajaa. Tyyppianalyysin ulkopuolelle on jätetty vastaukset "En osaa sanoa.", "en muista" ja "opettamalla äänitekniikkaa, liian vähän tosin.", joista viimeistä ei voinut selkeästi luokitella mihinkään vastaustyyppiin kuuluvaksi.

mainitsee freelancerina toimimiseen liittyvät asiat ja samoin 3 % kirjoittaa alan olleen esillä keskusteluissa tai ryhmätehtävissä.

Miten ammattiala huomioitiin yrittäjyyskoulutuksessa?

Näiden lisäksi 1–2 vastaajaa kertoo, että ammattialaa on huomioitu ottamalla huomioon opiskelijoiden toiveet aihevalinnoissa, käsittelemällä alan markkinointia, käyttämällä alalla toimivia kouluttajia, haastatteleamalla alan yrittäjiä, käsittelemällä alan tulevaisuutta tai opintojen tehtävänannoissa.

Kysymyksen asettelussa olisi ilmeisesti ollut parantamisen varaa, sillä vastaajista 8 % on vastannut "kyllä" kysymykseen "miten". Näistä vastauksista ei voi päätellä kuinka hyvin ammattiala vastaajien mielestä huomioitiin tai millä tavoin. Negatiivisten vastausten määrä antaa ymmärtää, ettei ammattialaa ole juurikaan huomioitu opetuksessa.

5.5 Muu kuin tutkintoon kuulunut yrittäjyyskoulutus: hyödyllistä mutta yleisluontoista

18 % kyselyyn vastanneista on ilmoittanut osallistuneensa koulutukseen, joka ei ole kuulunut tutkintoon. Heistä 19 % on osallistunut koulutukseen, koska se on ollut vaatimuksena rahoitukselle tai starttirahalle yritystä perustaessa, muut ovat käyneet koulutuksen vapaaehtoisesti tai osana muita opintoja⁶. (Liite E, kysymykset 18 ja 19.)

⁶ Viisi kysymykseen vastanneista ilmoittaa osallistuneensa tutkintoonsa kuulumattomaan koulutukseen, koska se "liittyi koulutusohjelmaan", "kuului opiskeluun" tai kuului aiempaan tutkintoon. Vastauksista tai taustatiedoista ei käy ilmi, onko näissä tapauksissa ollut kyse luovan alan ammattiin valmentaneesta tutkinnosta tai opiskelusta. Myös näiden viiden kyselyyn osallistuneen vastaukset on otettu huomioon tuloksia analysoitaessa.

5.5.1 Kysymys 20, väittämät koulutuksen ominaisuuksista

Seuraaviin väittämiin vastattiin vaihtoehdoilla eri mieltä tai samaa mieltä (Liite E, kysymys 20.):

*Väittämä 20–1:
Koulutus oli hyödyllinen.*

84 % vastanneista on kokenut koulutuksen hyödylliseksi. Hyödyttömäksi koulutuksen kokeneissa on yhtä lailla vapaaehtoisesti kuin vaadittuna koulutukseen osallistuneita.

Tutkintoon kuulunut yrittäjyyskoulutus sai kyselyssä huonomman arvioinnin, sillä vain 50 % vastaajista oli kokenut sen hyödylliseksi. Käsitys koulutuksen hyödyllisyydestä lienee tässä parempi, koska tutkintoon kuulumaton yrittäjyyskoulutus on periaatteessa vapaaehtoista ja sitä kautta motivaatio ja tarve koulutukselle on erilainen.

*Väittämä 20–2:
Koulutus vastasi tarpeisiini.*

Koulutus on vastannut 65 %:n tarpeisiin. Riippuen koulutukseen osallistumisen syistä, tarve on voinut olla muodollinen, kuten esimerkiksi starttirahan saamisen vaatimusten täyttäminen. Koska ensimmäisen väittämän prosenttiluku on suurempi, koulutus on voinut myös olla hyödyllinen, vaikka se ei olekaan vastannut koulutettavan tarpeisiin. Yrittäjyyskoulutuksella on siis ollut myös tiettyä yleissivistävää merkitystä.

*Väittämä 20–3:
Koulutus oli räätälöity omalle alalleni.*

Vain 23 % vastanneista on kokenut, että koulutus oli räätälöity omalle alalle. Tämä osoittaa, ettei alalle räätälöityä koulutusta joko ole useimmissa tapauksissa ollut tarjolla, sitä ei ole löydetty tai siihen osallistuminen on ollut muuten mahdotonta.

Tutkintoon kuuluneen koulutuksen käyneet vastasivat tähän väittämään viisiportaisella asteikolla. Heistä vain 10 % asettui neutraalin keskikohdan positiivisemmalle puolelle. Myös koulutussisältöjen räätälöinnin osalta tutkintoon kuuluva koulutus saa heikomman arvioinnin.

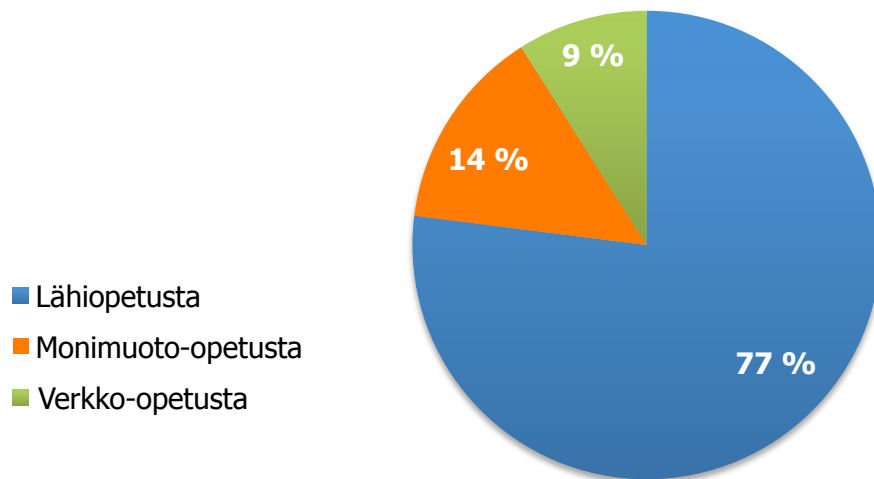
*Väittämä 20–4:
Koulutus oli kallis.*

Kukaan ei ole kokenut koulutusta kalliiksi. Todennäköisesti koulutukset ovat olleet osallistujalle maksuttomia. Esimerkiksi uusyrityskeskukset tarjoavat yrittäjiksi aikoville maksutonta neuvontaa ja koulutusta.

5.6 Lähes neljäsosa käyttänyt verkko-oppimateriaaleja

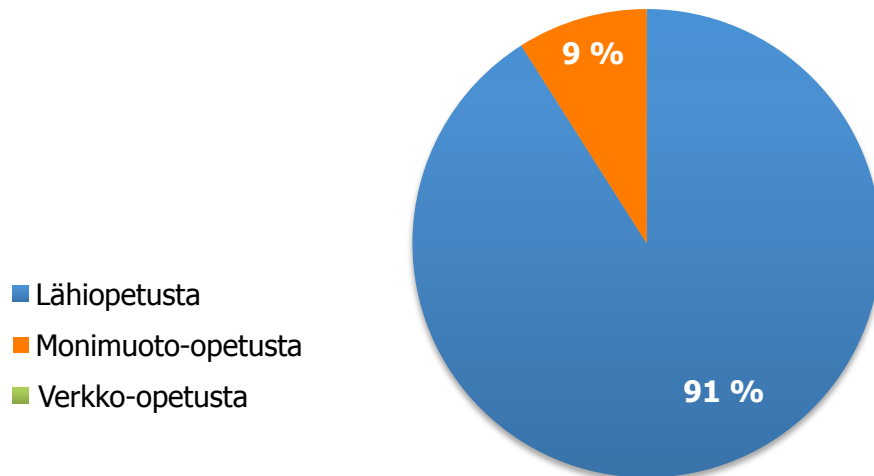
Sekä tutkintonsa osana että muuten yrittäjyyskoulutukseen osallistuneilta kysyttiin myös järjestettiinkö koulutus lähi-, verkko- vai monimuoto-opetuksena. (Liite E, kysymykset 5 ja 21.) Tutkintonsa osana koulutukseen osallistuneista 14 % ilmoittaa koulutuksen sisältäneen myös osittain verkko-opetusta ja 9 % oli suorittanut koulutuksen puhtaasti verkkokurssina. Siis 23 %:ssa tapauksista koulutuksessa on hyödynnetty verkko-oppimateriaalia.

Tutkintoon kuulunut yrittäjyyskoulutus

Tutkintoon kuulumattomasta koulutuksesta 91 % on järjestetty puhtaasti lähiopetuksena, eikä kenelläkään ollut kokemuksia puhtaasta verkkokurssista.

Tutkintoon kuulumaton yrittäjyyskoulutus

Tutkimuksessa ei oteta huomioon sitä, kuinka kauan koulutukseen osallistumisesta on kulunut. Oletettavaa on, että yrittäjyyskoulutuksen verkko-opetuksen osuus on viime vuosina kasvanut oppilaitosten panostaessa verkko-opetuksen kehittämiseen.

Toteutustapa on mukana kysymysten sisällöissä enemmänkin taustoittavana tekijänä. Uutta koulutussisältöä pohtiessa voi tieto nykyisistä opetuksen toteutustavoista olla hyödyllistä.

5.7 Näkemyksiä ja mielipiteitä luovien alojen yrittäjyyskoulutuksesta

Vastaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään yrittäjyyskoulutuksesta sekä monivalinta-että avoimin kysymyksin. Näissä kysymyksissä ei ole kysymys koulutuksesta, josta vastaajalla on kokemusta, vaan luovien alojen yrittäjyyskoulutuksesta yleensä.

5.7.1 Kysymys 13, opettavien aiheiden tärkeysjärjestys

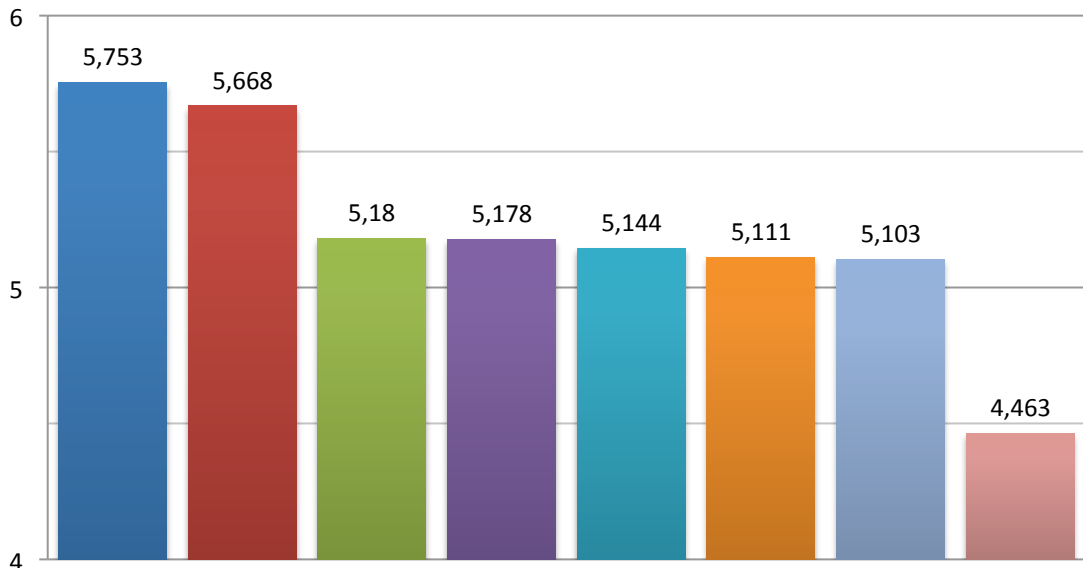
Vastaajia pyydettiin asettamaan yrittäjyyskoulutukseen liittyvät kahdeksan eri aihepiiriä tärkeysjärjestykseen ajatellen oman alansa koulutusta. Tärkeysjärjestys merkittiin nu-

meroimalla vaihtoehdot luvuilla 1–8 siten, että luvulla 1 merkittiin vähiten tärkeä ja luvulla 8 tärkein aihepiiri.

Kollektiivinen tärkeysjärjestys on selvitetty laskemalla kullekin aihepiirille sen saamien vastausten keskiarvo:

1. Freelancerin/ammattinharjoittajan yrittäjyys (ka 5,753)
2. luovan työn ja yrittäjyyden yhdistäminen (ka 5,668)
3. tekijänoikeus- ja immateriaalioikeusasiat (ka 5,180)
4. liiketoimintasuunnitelman rakentaminen (ka 5,178)
5. palvelun tuotteistaminen (ka 5,144)
6. talouden ohjaus, budjetointi, katetuottolaskenta (ka 5,111)
7. sopimusten laatimiseen liittyvät asiat (ka 5,103) ja
8. yritysten välinen verkostoituminen (ka 4,463).

Aihepiirien keskiarvot (asteikolla 1–8)

Pistemääriä katsoen voi erottaa kaksi suurempaa porrasta: kaksi tärkeintä aihepiiriä ovat selkeästi omalla tasollaan ja vähiten tärkein aihe omallaan. Hajonta on melko pieni eikä mikään aihepiiri yllä lähellekään asteikon ääripäitä.

Luoville aloille tyypilliseen freelancerina tai ammattinharjoittajana toimimiseen liittyviä asioita pidetään tärkeimpänä. Samansuuntaiset toiveet ilmenevät myös tutkimuksen muissa kysymyksissä. Myös luovan työn ja yrittäjyyden yhdistämisen problematiikka on vastaajien mielestä tärkeä aihe. Yritysten väliseen verkostoitumiseen liittyviä aiheita pidetään muihin verrattuna vähemmän tärkeinä. Ehkä koetaan, että verkostoituminen

opitaan muiden kuin yrittäjyysopintojen yhteydessä tai että sen muodollinen opettaminen ei ole oleellista.

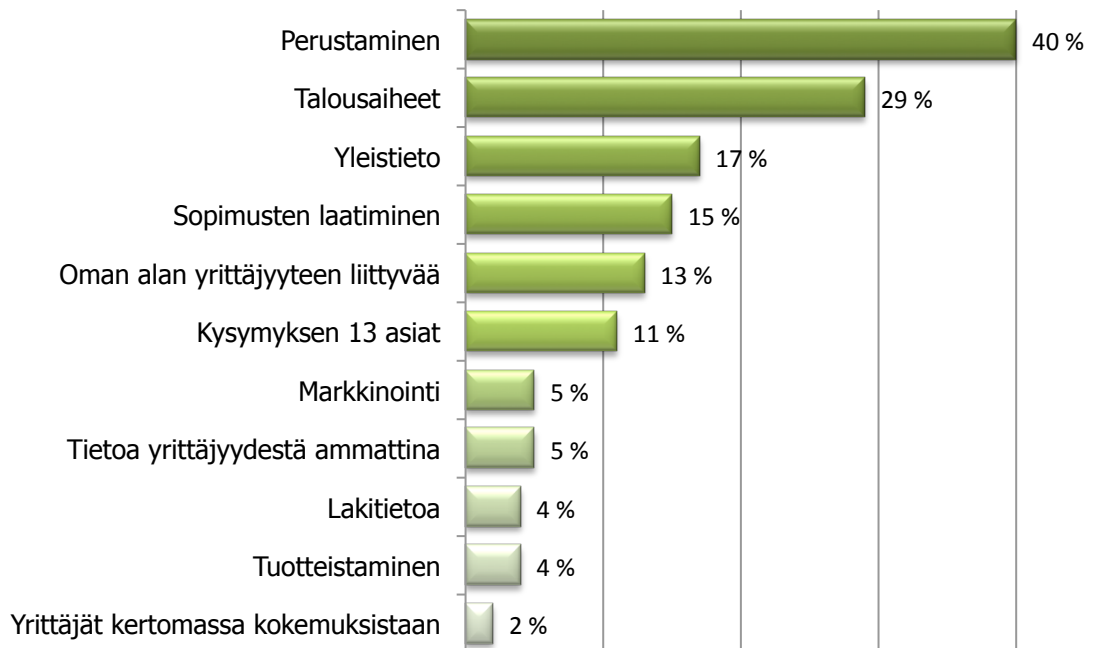
5.7.2 Kysymykset 14 ja 15, mitä yrittäjyyskoulutukselta odotetaan?

Riippuen siitä, oliko vastaaja osallistunut tutkintoonsa kuuluvaan yrittäjyyskoulutukseen, häntä pyydettiin vastaamaan joko kysymykseen 14 tai 15. Kysymys 14 oli tarkoitettu niille, jotka eivät olleet osallistuneet tutkintoonsa kuuluvaan yrittäjyyskoulutukseen: Mitä taitoja ja tietoja haluaisit oppia yrittäjyyskoulutuksessa? Kysymys 15 puolestaan niille, jotka olivat osallistuneet kyseiseen koulutukseen: Mitä tietoja ja taitoja odotit oppivasi yrittäjyyskoulutuksessa? Molempien kysymysten vastaukset käsitellään tässä yhdessä. Vastauksia saatiin yhteensä 92 kappaletta⁷. (Liite E, kysymykset 14 ja 15.)

Tyypianalyysin avulla on nostettavissa esille seuraavia aiheita: 40 % vastaajista mainitsee aiheen yrityksen perustaminen tai yritysmuodot, talousasiat mainitsee 29 % ja yleistiedon yrittäjyydestä 17 % vastaajista. Sopimusten laatiminen on 15 %:ssa vastauksista, oman alan yrittäjyyteen liittyvää asiaa kaipasi 13 %. Tätä kysymystä edeltäneen kysymyksen 13 mainitut sisällöt (ks. kappale 5.7.1) olivat mielessä 11 %:lla vastaajista, markkinointi 5 %:lla ja yrittäjyys ammattina tai tieto yrittäjän arjesta 5 %:lla. Lakiasioita odotti 4 % ja samoin tuotteistamiseen liittyvää sisältöä 4 %. Oikeita yrittäjiä kertomaan kokemuksistaan kaipasi 2 % vastaajista.

⁷ Kysymysten 14 ja 15 vastauskenttiin merkintöjä oli tehnyt 114 vastaajaa, mutta näistä on karsittu pois vastaukset kuten "en odottanut mitään", "Kaikkea mahdollisimman selkeästi", pelkän viivan vastaukseksi kirjoittaneet sekä vastaukset kuten "ihmettelin", joita ei ole voinut luokitella tyypeihin.

Mitä aiheita yrittäjyyskoulutukselta odotetaan?

Lisäksi mainittiin brändin luominen, freelancerina toimiminen, immateriaalioikeus, johtaminen, keskustelua yrittäjyydestä, verkostoituminen, tietoa eri yritysten toimintatavoista, omien kokemusten vertaaminen sisältöihin, osuuskuntatoiminta ja projektien hoito.

Yrityksen perustaminen on odotettavasti eniten odotettu aihe yrittäjyyskoulutukselta. Talouteen liittyvät asiat ja yleistieto yrittäjyydestä ovat myös itseohjautuneesti listan yläpäässä. Nämä ovat aiheita, jotka tuntuvat ihmisten mielissä selkeästi kuuluvan yrittäjyyskoulutuksen keskeisimpään olemukseen.

Kappaleen 5.4.4 havaintoihin verraten ehkä merkittävin ero on sopimusten laatimiseen liittyvien asioiden nousu neljänneksi korkeimmalle sijalle. Näin siitäkin huolimatta, että lakitietoa kaivanneet on tässä luokiteltu omaan tyyppiinsä. Kappaleen 5.4.4 käsittelemien kysymysten 8 ja 22 (Mikä oli tärkeintä antaa yrittäjyysopinnoissa?) vastauksissa ei mainita sopimuksia kuin yhdessä vastauksessa, joka on luokiteltu tyyppiin laki- ja sopimusasiat. Tämä kielii siitä, että sopimusasioita ei ole ollut koulutuksissa esillä siinä määrin, että ne olisivat nousseet tärkeimpien asioiden joukkoon. Kuitenkin sitä koulutukselta selkeästi odotetaan.

Nimenomaan oman alan yrittäjyyteen liittyvää sisältöä osasi odottaa 13 % vastaajista. Mikäli vastaajan oppilaitos on järjestänyt yrittäjyysopinnot yhteisesti kaikkien alojen ihmisille, on se voinut vaikuttaa näihin odotuksiin. Turhautumista siihen, että koulutus ei ole kohdistunut omalle alalle on selkeästi luettavissa kysymysten 9 ja 23 sanallisista vastauksista, joissa 17 % vastaajista mainitsee asian (ks. luku 5.4.5).

5.7.3 Kysymys 26, ajatuksia kulttuurialan yrittäjyydestä ja siihen kouluttamisesta

Kyselyn lopuksi vastaajille annettiin mahdollisuus vapaasti kertoa ajatuksiaan kulttuurialan yrittäjyydestä ja siihen kouluttamisesta. Mielenpitemensä halusi kertoa 117 vastaajaa (47 % vastaajista), jota voidaan pitää merkkinä siitä, että aihe on alalla ajatuksia herättävä ja se koetaan merkittäväksi. Vastauksista esiin nousevat yrittäjyyskoulutuksen tarpeellisuus ja toiveet toimialaan ja ammattiaiineisiin yhdistyvästä yrittäjyyskoulutuksesta. Seuraavassa muutamia nimettömiä poimintoja vastauksista:

*Yrittäjyys on alan tulevaisuus – kulttuurituotteita ei tehdä eikä suunnitella vi-rastoissa eikä hankkeissa.
(Vastaajalla on ylempi korkeakoulututkinto.)*

*Tärkeä aihe, johon ei osannut suhtautua vakavasti ennen pakollista yrittä-jyyskurssia.
(Vastaaja on kulttuurialan opiskelija.)*

*Erittäin hyvä idea, mutta vaatii tietynlaisia opiskelijoita. Ylipäättään enemmän kannatettavaa jatkokoulutuksenomaisena. Alan yrittäjyydessä työkokemus toisen alaisena olemisesta on tärkeää, koska yrittäjyys on konsultinomaista erityisesti pienyrittäjillä ja freelancereilla, miltei pakollista. Alan toimintamuodot, alihankintakuviot ja asiakkaisiin tutustuminen sekä verkostoituminen ta-pahtuvat työelämässä miltei itsestään ja antavat hyvän pohjan yrittäjyydelle. Ehkä jonkinlainen opiskeluajan yhteistyö yritysten kanssa ratkaisisi osan työ-kokemusongelmista?
(Vastaajalla on taiteen maisteri ja kuvataiteilija (AMK) -tutkinnot ja hän toimii yrittäjänä.)*

*Mielestäni se voi kuulua opintoihin, mutta niin että siinä oikeasti otetaan huomioon kunkin alan erityispiirteet ja tarpeet. En itse halua opiskella kurs-seja niin, että ne ovat vain pakko suorittaa, vaan niin että niistä on minulle oikeasti ammatissani hyötyä.
(Vastaaja on kuvataiteen opiskelija ja toimii freelancerina.)*

*Se on tärkeää, mutta koulutuksen aikana ei ehdi siihen panostaa opiskelijana tarpeeksi, sillä kokee oman pääaineen olevan tärkeämpi aine. Paras ratkaisu olisi jos esimerkiksi koulutuksen jälkeen pääsisi yrittäjyyskurssille, joka olisi suunnattu suunnittelua työkseen tekeville ihmisille.
(Vastaaja on muotoilun opiskelija.)*

*Sen pitäisi sisältyä lähes joka kurssiin osana, ei vain erillisenä kuten nykyään yleensä on.
(Vastaaja on taiteen maisteri ja on toiminut yrittäjänä.)*

*Kuvataidealalle tarvitaan liikevaihtoa. Suurin osa taiteilijoista elää köyhyysrajalla ja/tai "epätyypillisissä" työsuhteissa. – – Yksittäisen taiteilijan on vaikea keksiä "tuotteita" ja oman taiteen tuotteistaminen asiakaslähtöisesti ei ole mahdollista taiteen moraaliseettisen perustan takia. Sen sijaan taiteilijälähtöisten professioiden kehittämiseen – hyvinvointi- ja terveys, koulutus, asiantuntijuus- ja taiteilijoiden monialaisen osaamisen – visuaalinen suunnittelu ja asiantuntemus, luovien prosessien hallinta, tapahtumat, koulutus, rakentaminen – myymiseen tarvitaan yrittäjiäkin. – –
(Vastaaja on taiteen maisteri, toiminut aiemmin yrittäjänä, nykyisin palkansaaja ja freelancer.)*

*Saman alan yrittäjille yhteisiä ryhmiä. Itse olen aina surrut sitä, että vaate- ja tekstiilipuolen yrittäjiä on koulutuksissa aina vähän tai ei ollenkaan. Verkostoituminen on tärkeää. Siksi kurssit voisivat olla verkossa useiden eri oppilaitoksen yhteisiä, jolloin verkostoituminen on helpompaa kun saman alan yrittäjiäkin voi löytyä laajemmalla maantieteellisellä hajonnalla.
(Vastaaja on palkkatyössä, freelancerina ja opiskelijana luovalla alalla.)*

*Tärkeää!!
(Vastaaja on muotoilun opiskelija ja freelancer.)*

5.8 Yhteenveto

Kyselytutkimuksen tuloksien perusteella yrittäjyyteen suhtaudutaan luovilla aloilla myönteisesti ja sitä pidetään varteenotettavana työllistymisen tapana. Kulttuurialan ammattikorkeakoulututkintoon opiskelevat harkitsevat yrittäjäksi ryhtymistä huomattavasti yleisemmin kuin ammattikorkeakouluopiskelijat yleensä.

Tutkintoon pakollisena kuuluneet opinnot on koettu liian yleisluontoisiksi ja ne ovat vastanneet heikosti opiskelijoiden odotuksiin. Opetuksessa ei myöskään ole kovin usein otettu huomioon opiskelijoiden toiveita. Tutkintoon kuulumattomat opinnot on koettu hyödyllisemmiksi kuin tutkintoon pakollisena kuuluneet, jotka nekin puolet vastaajista on kokenut hyödyllisiksi. Tutkintoon pakollisena kuulunut koulutus on annettu 77 pro-

senttisesti ja tutkintoon kuulumaton koulutus 91 prosenttisesti perinteisenä lähiopetuksena.

Sanamuotoisissa vastauksissa tärkeimmiksi ja odotetuimmiksi aiheiksi on koettu yrityksen perustamiseen ja talousasioihin kuuluneet aiheet. Ristiriitaisesti turhimpana tai liiaksi painotettuna aiheena esiin nousee liiketoimintasuunnitelma ja laskelmat. Pyydetäessä vastaajia laittamaan tärkeysjärjestykseen kahdeksan yrittäjyyskoulutuksen aihealuetta, tärkeimmiksi nousevat freelancerin tai ammatinharjoittajan yrittäjyys sekä luovan työn ja yrittäjyyden yhdistäminen. Lähes puolet vastaajista on halunnut kertoa ajatuksiaan luovan alan yrittäjyyskoulutukseen liittyen ja puolet vastaajista on jättänyt yhteystietonsa mahdollisia tarkentavia kysymyksiä varten. Tämä kertoo aiheen olevan alalla toimiville tärkeä ja ajatuksia herättävä.

6 LUOVIEN ALOJEN YRITTÄJYYSKOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN

6.1 Kehittämissuunnitelma loogisen viitekehysten menetelmää käyttäen

Seuraavien kappaleiden aikana pyrin kartoittamaan luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen kehittämistarpeita ja konkreettisia kehittämiskohteita. Kartoituksessa käytän Logical Framework Analysis -projektisuunnittelumenetelmää, jota käytetään muun muassa EU-rahoitteisten hankkeiden suunnittelussa.

Loogisen viitekehysten analyysi (Logical Framework Analysis, LFA) on kehitetty 60-luvun lopulla Yhdysvalloissa kansainvälisten hankkeiden kehittämistä ja arviointia varten. Euroopan komissio on vaatinut LFA:ta projektiarvioinnissaan vuodesta 1993 ja se on laajalti käytössä erilaisissa organisaatioissa. LFA muodostuu sarjasta työvaiheita, joiden läpikäymisellä pyritään löytämään projektiin liittyvät tärkeät kysymykset, tunnistamaan oleelliset heikkoudet, määrittelemään projektin tavoitteet ja niiden saavuttamiseen tarvittavat menetelmät. Prosessin tuloksena syntyy Logical Framework -matriisi, joka tiivistää projektisuunnitelman yksinkertaiseksi taulukoksi. LFA:n vahvuuksia ovat muiden muuassa ongelmien ja tulosten mittaamisen järjestelmällisen tarkastelun vaatimus ja helppotajuinen lopputulos. Heikkouksiksi tai hankaluuksiksi luetaan konsensusen löytäminen keskeisistä ongelmista ja tavoitteista, tavoitteiden asettaminen liian aikaisin liian korkealle ja metodin seuraaminen pelkkänä byrokraattisena vaatimuksena. (European Commission 2004, 17 ja 57–94.)

6.2 Ongelma-analyysi

Aihepiirin ongelma-analyysin oleellisimman pohjan muodostavat tekemäni kyselytutkimuksen tulokset. Niitä olen täydentänyt kirjallisuuden ja omien kokemusteni kautta saamillani tiedoilla. Ongelma-analyysissä olen pyrkinyt löytämään mahdollisuuksien mukaan kaikki luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen nykytilaan liittyvät ongelmat niiden vakavuusastetta miettimättä. Nämä ongelmat olen ryhmitellyt ongelmapuuksi (liite A1), jossa olen koonnut toisiinsa liittyvät ongelmat yhteisten yläkäsitteiden alle.

Ongelmia hahmotellessa olen pohtinut ongelmakenttää yhdeltä kulmalta kerrallaan ja pyrkinyt saamalla löytämään yksittäisiä konkreettisia ongelmia, joihin on mahdollista löytää konkreettisia ratkaisuja.

Kaavion yläosassa ovat ongelmavyöhyden kolme seurausta:

1. Koulutus ei integroidu ammattiaineisiin.
Yrittäjyysopinnot ovat irrallinen osa tutkintoa. Niillä ei ole liittymäkohtia ammattiaineisiin ja niiden sisältö koetaan liian yleisluontoiseksi.
2. Opiskelumotivaatio on heikko.
Opiskelijat kokevat yrittäjyysopinnot pakkopullaksi, joka on suoritettava.
3. Koulutus ei tuota osaamista luoville aloille.
Yrittäjyysopinnot eivät sisällöltään vastaa luovien alojen tarpeita, minkä lisäksi ne suoritetaan heikosti motivoituneena.

Pääongelmaksi muodostui "yrittäjyyskoulutus ei vastaa luovien alojen tarpeisiin". Kaavion mukaisesti pääongelmaan päästään seuraavassa esiteltyjen ongelmien ja niiden syiden kautta.

6.2.1 Sopimattomat opetusjärjestelyt

Nykyisellään yrittäjyysopintojen opetusjärjestelyissä on havaittavissa seuraavia ongelmia:

Liian lyhyt kurssi

Asioita, joita yrittäjyyskoulutuksessa tulisi ehtiä käydä läpi on paljon. Nykyisellään tutkintoon pakollisina kuuluvien yrittäjyyskurssien laajuudet ovat noin 5 opintopisteen luokkaa (ks. luku 4) ja kurssisisällöissä joudutaan tekemään kompromisseja. Mikäli opetus- ja opiskeluaikaa asialle olisi varattuna enemmän, aihekokonaisuuksiin voitaisiin perehtyä huolellisemmin.

Opettajat eivät tunne luovia aloja

Tyypillisesti opetuksen hoitavat yleisellä tasolla yrittäjyyteen perehtyneet opettajat. Vain harvoin opettaja on itse toiminut yrittäjänä sillä alalla, jota opiskelijat opiskelevat. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa opettaja ei tunne opiskelijoiden alan yrittäjyyden erityispiirteitä ja opiskelijat kokevat siksi, ettei opettajalla ole kompetenssia opettaa heille yrittäjyyttä. Sekä opetuksen sisältö että opiskelijoiden motivaatio kärsivät.

Ei liity ammattiopintoihin

Yrittäjyyskoulutus jää irralliseksi osaksi opintoja, eikä lomitu ammattiopintojen kanssa. Opiskelijat tuntevat ammattiopintojensa ulkopuoliset opinnot helposti pakollisiksi, ylhäältä käsin heille määrätyiksi kursseiksi, mikä ei ole omiaan parantamaan suhtautumista opintojakson opetukseen. Samalla yrittäjyysopintojen sisällöt jäävät itsenäisiksi kokonaisuuksikseen, eivätkä konkreettisesti yhdisty opiskelijoiden sillä hetkellä ammattiopintojen parissa tapahtuvaan ammatilliseen kasvuun ja kehitykseen.

6.2.2 Opiskelijat eivät koe sisältöä omakseen

Nykyisellään yrittäjyysopintojen sisällöissä on havaittavissa seuraavia ongelmia:

Pakollinen kurssi = negatiivinen asennoituminen

Yrittäjyysopinnot ovat kaikille opiskelijoille pakollinen opintokokonaisuus. Sen koetaan vievän aikaa tärkeämmältä ammattiopetukselta ja pakollisuus itsessään antaa yrittäjyysopinnoille negatiivisen leiman. Näin ollen opiskelijat suhtautuvat yrittäjyysopintoihin lähtökohtaisesti vähintäänkin varauksellisesti.

Opiskelijoiden toiveita ei huomioida

Opiskelijoilla voi olla mielessään oman alansa yritystoimintaan liittyviä ajankohtaisia ongelmia tai heidän näkökulmastaan opetussisältöjen painotus voi olla pielessä. Opintojaksot on kuitenkin rakennettu etukäteen niin joustamattomiksi, ettei opiskelijoiden toiveita voida ottaa huomioon.

(Kuvitteellisen yrityksen) liiketoimintasuunnitelman teko tärkeimpänä

Koko yrittäjyysopintojen kokonaisuus tuntuu usein tähtäävän liiketoimintasuunnitelman tekoon, joka toimii opintojakson tärkeimpänä arvioitavana oppimistehtävänä. Liiketoimintasuunnitelman teko on kuitenkin vain yksi osa yrittäjyyden oppimista.

mintasuunnitelman tekoon keskitytään opetuksessa ja sen laatimiseen on opintojakson laajuudesta varattu leijonanosa. Liiketoimintasuunnitelman teossa saa ja käytännössä myös tarvitaan kuitenkin yritystä perustettaessa neuvontaa TE-keskuksista ja Uusyrityskeskuksista. Aika jää käyttämättä muiden opintojaksoon liittyvien aiheiden syventämiseen tai opintojakson sisältöjen monipuolistamiseen.

Liikaa talouslaskelmia ja matematiikkaa

Opintojaksoilla keskitytään tehtäviin, jotka yrittäjä voi ulkoistaa tilitoimistolle. Perusmatematiikan opetus on keskiasteen opintojen asia, jonka ei enää pitäisi kuulua korkeakouluopiskelijoiden opiskeluun – etenkin yrittäjyysopintojen yhteydessä. Matematiikka ei myöskään kuulu kulttuurialan opiskelijoiden ydinosaamiseen.

6.2.3 Liian yleispätevä sisältö

Seuraavia aiheita painotetaan opetuksessa liian vähän:

Sopimustekniikan opetusta liian vähän

Aloilla, joilla yritykset eivät myy tavaraa kappaleittain, sopimukset ovat oleellinen osa liiketoimintaa. Sopimusten laatimisesta, niiden laillisesta sitovuudesta, niiden aikaansaamista velvollisuuksista tai niiden valvomisesta ei opetuksessa puhuta riittävästi.

Verkostoitumisen keinojen opetusta liian vähän

Luovan alan yritykset toimivat usein pienten yritysten muodostamissa verkostoissa. Tällaisiin verkostoihin kuuluminen on elintärkeää yritykselle, joka on erikoistunut toteuttamaan yhtä osaa laajemmasta kokonaisuudesta, kuten esimerkiksi käyttöliittymäsuunnitteluun erikoistuneelle yritykselle. Verkostoitumisen ja verkostojen hyödyntämisen keinot eivät kuulu opetuksen sisältöihin.

Luovuuden ja yrittäjyyden yhdistämisen pohtimista liian vähän

Luovaan ammattiin opiskeleva henkilö miettii taloudelliseen hyötyyn tähtäävässä yrittäjyyskoulutuksessa, miten sovittaa yhteen luova minä ja rahaa tavoitteleva minä. Miten toimia yhtä aikaa sekä luovuuden että voitontavoittelun ehdoilla? Luovuuden ja yrittäjyyden yhteen sovittaminen vaatii ehkä kompromissien tekemistä. Näihin kysymyksiin yrittäjyyskoulutus harvoin tarjoaa valaistusta.

Tekijänoikeusasiaa liian vähän

Immateriaalioikeudet ovat luovan alan yrityksen keskeisintä omaisuutta ja kauppatavaraa. Silti yrittäjyysopinnot eivät keskity tekijänoikeuksien hallintaan, myymiseen, ostamiseen tai valvontaan. Harvoin edes pohditaan, miten immateriaalioikeuksiin perustuva yritystoiminta eroaa vähittäiskaupasta tai kokoonpanoteollisuudesta.

Luovien alojen erityispiirteitä ei huomioida

Opetuksen sisällöt ovat yleispäteviä, eivätkä ne kohdistu luovien alojen yrittäjyyteen. Opetus koetaan muiden alojen opiskelijoita varten suunnitelluksi.

6.3 Sidosryhmäanalyysi

Sidosryhmäanalyysin pohjana olen käyttänyt Hanketaito Oy:n Harri Lappalaisen mallia mukailevaa sidosryhmämatriisia. Matriisissa (liite B) sidosryhmät jaetaan areenoihin, jotka tuovat paremmin esille eri toimijoiden roolin suhteessa kehityshankkeeseen. Kukin areenan sidosryhmien intressit hanketta kohtaan – eli miksi hanke kiinnostaa tai mitä hankkeelta halutaan – kirjataan matriisin yhteen sarakkeeseen ja niiden rooli hankkeessa – mitä hanke voi saada – toiseen.

Sisäisen areenan toimijat ovat hankkeen sisäisiä sidosryhmiä, kuten hankkeen johtoa, työntekijöitä ja tukihenkilöstöä. Asiakasareenan muodostavat hankkeen lopputuotoksen kohderyhmät ja käyttäjät. Kehittäjäareenaan kuuluvat muut saman aihepiirin kehitystyötä tekevät tahot. Hallinnon areenaa ovat aihepiiriä koskevia päätöksiä tekevät hankkeen ulkopuoliset sidosryhmät. Bisnesareenalle sijoittuvat ne, jotka pyrkivät hyödyntämään hankkeen tuloksia ansio- ja liiketoiminnassaan. Media-areenalla ovat hankkeelle merkitykselliset tiedotuskanavat ja tukiareenalla muut toimijat, joista voidaan katsoa olevan hankkeelle hyötyä.

6.3.1 Sisäinen areena

Hankkeen sisäisiin sidosryhmiin on tässä laskettu kuuluviksi ammattiaineiden opettajat, yrittäjyysopettajat ja yrittäjyysopinnoja järjestävät sekä kulttuurialan koulutuspäälliköt. Ammattiaineiden opettajan näkökulmasta hankkeen tulisi kehittää alan opetusta suun-

taan, joka parantaa opiskelijoiden kykyä toimia tulevassa ammatissaan. Yrittäjyysaineiden opettajien intresseissä on kehittää yrittäjyysopetusta, mikä parantaa heidän työnsä tuloksia sekä nostaa yrittäjyysopetuksen arvostusta. Yrittäjyysopettajat saavat myös hankkeen kautta tietoa luovien alojen tarpeista ja erityisominaisuuksista, jotka täytyy luonnollisesti huomioida kulttuurialan opiskelijoiden koulutuksessa ja joiden tunteminen on hyvä lisä yrittäjyyden asiantuntijan yleissivistykseen. Koulutuspäälliköt (tai muut koulutuksen järjestämisestä vastuussa olevat henkilöt) tavoittelevat koulutuksen laadun nostamista.

Ammattiaineiden opettajilta hankkeen on mahdollista saada tietoa luovien alojen koulutuksesta, jotta yrittäjyyskoulutusta voitaisiin järkevimmin yhdistää ammattiaineisiin. Yrittäjyysopettajien kokemus ja asiantuntemus on luonnollisesti tärkeässä asemassa räätälöityä koulutusta suunniteltaessa. Koulutuspäälliköiden rooli hankkeessa on tarjota hankkeen käyttöön tarvittavat resurssit ja mahdollisesti toimia kehittämisen johtajina ammattikorkeakoulussa.

6.3.2 Asiakasareena

Hankkeen tuloksista hyötyvät selkeimmin kulttuurialojen ammattikorkeakouluopiskelijat sekä luovien alojen yrittäjät. Jo hankkeen aikana he osallistuvat pilottikoulutuksiin ja saavat kertoa toiveistaan ja tarpeistaan sisällön suhteen. Opiskelijat saavat alallaan tarpeellisia yrittäjyystaitoja. Luovien toimialojen yrittäjät saavat mahdollisten pilottikoulutusten muodossa räätälöityä koulutusta, mutta myös yritystoimintaa ymmärtävää työvoimaa valmistuvista opiskelijoista.

Hankkeelle asiakasareenan toimijoilta saatu palaute on ensiarvoisen tärkeää. Nämä sidosryhmät ovat myös oheisen kyselytutkimuksen kohderyhmänä. Varsinaisen hankkeen sekä sen sisältöjen suunnittelussa on ehdottoman tärkeää kuitenkin hankkia lisätietoa ruohonjuuritasolta – siis nimenomaan alan opiskelijoilta ja yrittäjiltä, joilla on ajankohtainen ja kouriintuntuvain tietämys aihealueen ongelmista ja tarpeista.

6.3.3 Kehittäjäareena

Hankkeen ulkopuolisia saman aihepiirin kehitystyötä tekeviä tahoja ovat kulttuurialan koulutusta tarjoavat ammattikorkeakoulut, TE-keskukset, uusyrittäjäkeskukset ja yritys-kouluttajat. Nämä voivat hyödyntää hankkeen tuloksia sellaisenaan järjestäessään koulutusta ja neuvontaa luovien alojen yrittäjille. Ammattikorkeakouluille jo pelkästään hankkeen pilottikoulutuksista ja koulutusten suunnittelusta saadut kokemukset ovat arvokasta tietoa toiminnan kehitystyöhön.

Hankkeella on mahdollisuus saada kehittäjäareenan toimijoilta tietoa luoville aloille suunnatun yrittäjyyskoulutuksen ja -neuvonnan nykytilasta sekä niissä havaituista vahvuuksista ja puutteista. TE-keskukset ja uusyrittäjäkeskukset voisivat myös toimia tiedotuskanavana ja ohjata asiakkaitaan hankkeen pilottikoulutuksiin siinä tapauksessa, että koulutuksia järjestetään muille kuin ammattikorkeakoulujen tutkinto-opiskelijoille.

6.3.4 Hallinnon areena

Kansallisen tason päätöksenteko vaikuttaa merkittävästi ammattikorkeakoulujen toimintaan sekä nykyisen hallitusohjelman mukaisesti luovien alojen yrittäjyyteen sekä yrittäjyyskoulutukseen (ks. luku 3). Hallinnon areenalle onkin kirjattu sidosryhmiksi opetusministeriö ja -hallitus sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Näiden intresseissä on luovien alojen yrittäjyyden lisääminen sekä taiteen ja kulttuurin tekijöiden työllistäminen yrittäjiksi. Hankkeeseen nämä toimijat liittyvät rahoittajina tai rahoituksen painopistealueiden määrittelijöinä sekä koulutuksen linjausten laatijoina.

Ammattikorkeakoulujen rehtoreiden neuvosto ARENE kuuluu myös hallinnon areenaan valtakunnallisena toimijana, jolla on merkittävä vaikutus ammattikorkeakoulujen toimintaan. ARENE:n intresseissä on parempien yrittäjävalmiuksien tarjoaminen kulttuurialoilta valmistuville.

6.3.5 Bisnesareena

Liiketaloudellista hyötyä hankkeesta on luvassa erilaisille koulutuspalvelujen tarjoajille. Tässä koulutuspalvelun tarjoajiksi lasketaan myös ammattikorkeakoulun sivutoimiset

opettajat, joiden toimintaa voi verrata ammatinharjoittajan toimintaan, vaikka usein korvaus opetustyöstä maksetaan palkkana. Koulutusta voidaan järjestää ammattikorkeakoulun tutkinto-opiskelijoiden kouluttamisen lisäksi myös avoimen ammattikorkeakoulun koulutuksena tai maksullisena täydennyskoulutuksena. Koulutuspakettien tarjoajina voivat toki toimia myös yksityiset koulutusorganisaatiot, hankkeen aikana esimerkiksi pilottikoulutusten toteuttajina.

6.3.6 Media-areena

Media-areenalle on koottu erilaisia viestintäkanavia, joiden kautta hankkeen toiminnasta ja tuloksista voidaan tiedottaa: ammattijärjestölehdet, luovien alojen ammattilehdet, aiheeseen liittyvät verkkoyhteisöt, päivälehdet. Viestintäkanavien intressejä hanketta kohtaan ovat uutisarvo ja alan kehityksen seuraaminen. Eri viestintäkanavien kohde-ryhmät on huomioitava hankkeen viestintää suunniteltaessa, jotta tiedotteet saavuttavat oikean yleisönsä mahdollisimman tehokkaasti.

Alan verkkoyhteisöt poikkeavat muista mainituista viestintäkanavista vuorovaikutteisuudellaan. Verkkoyhteisöille ominaisesti niiden intresseissä on myös tarjota jäsenilleen keskustelualusta ja mahdollisuus ajankohtaisten asioiden kommentointiin. Näin ollen verkkoyhteisöjen kautta hanke voi saada arvokasta ja suorapuheista palautetta toiminnastaan ja suunnitelmistaan. Myös perinteisempien paperijulkaisujen mielipidekirjoitus- ja toimituksellinen sisältö toimii samankaltaisesti, mutta verkkoyhteisöt ovat välineinä nopeampia ja suodattamattomampia. Verkkoyhteisöt voivat toimia myös hyvänä ideointiresurssina hankkeen sisältöjä suunniteltaessa.

6.3.7 Tukiareena

Tukiareenalle on merkitty ammattijärjestöt, jolla lähinnä tarkoitetaan luovien alojen ammattijärjestöjä, mutta myös opetusalan ammattijärjestö kuuluu hankkeen sidosryhmiin. Järjestöillä on tietoa alojensa työstä ja työllistymisestä, mitä voidaan hyödyntää hankkeen aikana koulutuksen suunnittelussa.

Toisina tukiareenan toimijoina ovat muiden alojen yritykset, joiden intresseissä on toimivampi luovien alojen sektori, joka tarjoaa hyvin tuotettuja ja tuotteistettuja palveluita. Hanke voi saada yrityksiltä tietoa siitä, millaisia odotuksia muilla toimialoilla on luovien toimialojen liiketoiminnan suhteen. Toisaalta hankkeen yksi sivujuonne voisi olla tarjota myös jonkinlainen foorumi, jolla luovien alojen tuoreet yrittäjät ja heidän palveluun kaipaavat asiakkaat kohtaisivat.

6.4 Tavoiteanalyysi

Nykytilan määrittelyn tuloksien perusteella olen luonut tavoitepuun (liite A2), joka kuvaa tavoitetilaa tulevaisuudessa. Yksittäiset konkreettiset tulokset on ryhmitelty yläkäsitteisiinsä, jotta kehittämishankkeen keskeisimmät tavoitteet ja niihin tarvittavat toimenpiteet tulisivat paremmin näkyviksi. Tavoitepuu pyrkii vastaamaan ongelmapuun esittämiin haasteisiin, joten rakenne on hyvin samankaltainen: alhaalta ylöspäin luettaessa mennään yksittäisistä toimenpiteistä tai ratkaisuista kohti yleisesti toivottuja tuloksia.

Päätavoitteeksi muodostuu "yrittäjäkoulutus vastaa paremmin luovien alojen tarpeisiin", joka vuorostaan aikaansaa kolme positiivista seurausta:

1. Koulutus tukee ammattiosaamista.

Yrittäjyysopinnot antavat jokaiselle luovan alan ammattiin opiskelevalle osaamista ja tietoa, josta on aidosti hyötyä ammatillisesti. Koulutuksen käyminen syventää ammattiopintojen koulutussisältöjä ja tuo niihin uuden näkökulman.

2. Opinnot houkuttelevat.

Yrittäjyysopinnoista tulee haluttu opintokokonaisuus, jonka suorittaminen pakollista laajempaan koetaan hyödylliseksi sekä henkilökohtaisen osaamisen että tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksien parantajana.

3. Koulutus lisää alan yrittäjyysosaamista.

Yhä useampi valmistuva on suorittanut yrittäjyysopinnot motivoituneena ja koulutuksen sisältö on vastannut ammattialan tarpeita.

Päätavoitteeseen päästään seuraavassa kuvattujen osatavoitteiden kautta. Osatavoitteisiin kuuluu sekä yrittäjyysopinnojen toteutuksen että sisällön uudistamiseen liittyviä toimenpiteitä.

6.4.1 Opetus niveltyy ammattiopintoihin

Yrittäjyyskoulutus toteutetaan siten, että se lomittuu osittain ammattiopinnojen kanssa. Kun yrittäjyyskoulutus on mukana ammattiopinnoissa, siihen suhtaudutaan vakavammin ja sen mukanaan tuoma näkökulma tuo merkittävää lisäarvoa ammattiopinnojen sisältöihin.

Opettajiksi ammattialan yrittäjiä tai yrittäjinä toimineita

Opettajarekrytoinnissa pyritään takaamaan opetukseen vahva ammattialan substanssi-osaaminen. Näin opettajalla on realistinen näkemys opiskelijoiden oman alan yrittäjyydestä ja hän on valmis vastaamaan opiskelijoiden kysymyksiin kokemuksen tuottamalla tiedolla. Yrittäjyysopetuksen arvostus kasvaa ja opetus tulee lähemmäs tärkeäksi koettuja ammattiopintoja.

Tarjotaan lisäopintoja halukkaille

Keskitytään tarjoamaan kaikille opiskelijoille pakollisissa yrittäjyysopinnoissa vain oleellisin sisältö ja tarjotaan yrittäjyydestä kiinnostuneille mahdollisuus laajentaa osaamistaan vapaavalintaisen opintojakson tai -jaksojen merkeissä. Näin laajaa asiakokonaisuutta voidaan jakaa kahteen tai useampaan osaan. Kaikille yhteisen peruskurssin täytyy silti olla opiskelualalle räätälöity, koska räätälöinnistä on suuri apu juuri niiden opettamiseen, joita yrittäjyysopinnot eivät varsinaisesti kiinnosta.

Liitetään opintoja oppilaitoksen T&K-projekteihin

Tutkimus- ja kehitysprojekteissa tarjoutuu oivallinen tilaisuus pohtia alan yrityksen toimintaa oppilaitosympäristössä. Oppilaitoksen toteuttama projekti muistuttaa hyvin läheisesti mitä tahansa yrityksen projektia tai tilaustyötä asiakkaineen, aikatauluineen, sopimuksineen ja resursointineen. Näitä asioita purkamalla ja vertaamalla niitä yrity maailman toimintaan, voidaan opiskelijoita lähellä olevien tapausesimerkkien avulla perehtyä luovan alan yrittäjyyteen.

Opiskelijoiden toiveita kuunnellaan opetuksen painotuksia mietittäessä

Opiskelijoiden palaute ja toiveet otetaan huomioon vuosittain (tai tarvittaessa useammin) opintojaksojen toteutuksia mietittäessä. Sisällöt pyritään räätälöimään ajankohdaisiksi sekä kyseiseen toteutukseen osallistuvan opiskelijaryhmän tarpeiden mukaisiksi.

6.4.2 Yrittäjyysopinnot ovat varteenotettava sivuaine

Kaikille pakolliset ja vapaasti valittavat yrittäjyysopinnot muodostavat luovaa alaa opiskelevalle houkuttelevan opintokokonaisuuden, joka kattaa merkittävän osan tutkintoon kuuluvista vapaasti valittavista opinnoista. Kokonaisuus on suunnattu yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille.

Tarjotaan lisäopintoja halukkaille

Yrittäjyydestä kiinnostuneet voivat suorittaa laajemman kokonaisuuden yrittäjyyteen liittyen. Lisäopinnot aiheesta voivat olla sekä nimenomaisia yrittäjyysopintojaksoja että muita opintoja, joissa luovan alan yrittäjyysteema on vahvasti mukana. Opintoja voidaan tarjota yhtenäisenä pakettina, joka tarjoaa erinomaiset valmiudet opiskelualan yrittäjänä toimimiseen.

Liitetään opintoja oppilaitoksen T&K-projekteihin

Yrittäjyydestä kiinnostuneet opiskelijat voivat T&K-projektitoimintaan osallistuessaan keskittyä erityisesti yrittäjyyteen liittyviin asioihin. He voivat esimerkiksi ottaa opiskelijatyöryhmissä vetovastuuta sekä osallistua aikataulujen ja resursoinnin suunnitteluun. Yhdistämällä tähän käytännön kokemukseen teoreettista taustaa esimerkiksi kirjallisuuden kautta, kyseiset opiskelijat voivat tehdä projektijakson hieman muita opiskelijoita laajempaan ja yrittäjyyteen erikoistuneena opintosuorituksena.

6.4.3 Sisällöt räätälöidään alan mukaisesti

Opetussisällöt rakennetaan erikseen koulutusohjelmakohtaisesti ja räätälöidään edelleen kunkin opetukseen osallistuvan opiskelijaryhmän tarpeiden mukaisesti. Opettajien käyttöön rakennetaan luovien alojen yrittäjyysopintojen sisältötarjotin, joka tarjoaa

hyvät lähtökohdat valita kuhunkin toteutukseen sopivat aiheet ja opetusmateriaalit.

Eryteisesti seuraaviin asioihin kiinnitetään huomiota:

- pohditaan miten yrittäjyys voi palvella luovuutta
- huomioidaan immateriaalisen osaamisen tuotteistaminen
- kerrotaan taloushallinnon palvelujen ostamisesta
- mietitään millä tavoilla yritys voi verkostoitua sekä
- huomioidaan tekijänoikeudet ja sopimusten tekeminen.

6.5 Riskianalyysi ja strategian pohdintaa

6.5.1 Sidosryhmiin pohjautuva SWOT-analyysi

Kehitystyön riskien kartoituksen lähtökohtana toimii sidosryhmäanalyysi. Olen pyrkinyt pohtimaan, millaisia ja kuinka vakavia riskejä tärkeimmät sidosryhmät voivat hankkeen aikana aiheuttaa. Riskejä on käsitelty SWOT-nelikenttää käyttäen.

<ul style="list-style-type: none"> •Muutokselle selkeä tarve opiskelijoiden puolella •Valmistuneet kaipaavat yrittäjyystaitoja •Alalla paljon ammatinharjoittajina toimivia/toimineita ammattiaineiden opettajia <p style="text-align: right;">S</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Opiskelijapalautetta nykytilasta on dokumentoitu heikosti •T&K-projektitoiminnassa on vähän resursseja yrittäjyysnäkökulman mukaan ottamiseksi <p style="text-align: right;">W</p>
<p style="text-align: right;">O</p> <ul style="list-style-type: none"> •"Luovista yrittäjyysopinnoista" tulee menestyvä koulutustuote •T&K-projektit saavat tehokkaita projektikoordinaattoreita ja työryhmien vetäjiä yrittäjyysopiskelijoista 	<p style="text-align: right;">T</p> <ul style="list-style-type: none"> •Ammattiaineiden opettajat vastustavat omien sisältöjensä uudistamista •Opiskelijoiden kiinnostus laajempia yrittäjyysopintoja kohtaan voi olla heikko •Yrittäjyysopintoja ei saada luontevasti integroitua T&K-projektitoimintaan

Vahvuuksiin (S-kenttä) on kirjattu sekä räätälöidyn koulutuksen tarve, että sopivaa kokemusta omaavan opettajaresurssin todennäköinen saatavuus. Olettamus opettajien taustojen suhteen perustuu luovilla aloilla yleiseen tapaan työllistää itsensä ammattiharjoittajana tai freelancerina (mm. Honkanen 2005, 196–198). Heikkouksiin (W-kenttä) kuuluu heikko tietämys koulutuksen nykytilasta koulutusorganisaatiossa. Lahden ammattikorkeakoulussa yrittäjyysopetuksesta vastaavalta opettajalta saamani tietojen perusteella yrittäjyysopintojen opiskelijapalautetta ei systemaattisesti kerätä yhteen tai analysoida, vaan palautteet toimivat kunkin kurssitoteutuksen opettajan henkilökohtaisena kehitystyökaluna. Näin oppilaitoksessa ei organisaationa tiedetä, mitä mieltä opiskelijat ovat yrittäjyyden opetuksesta. Osaltaan tämä tutkimus paikkaa tätä ongelmaa. Toinen heikkous koskee opetusresursointia ja erityisesti yrittäjyysopetuksen yhdistämistä oppilaitoksen T&K-projekteihin: yrittäjyysopetus pitäisi tuoda ensinnäkin T&K-hankkeiden toimintaan mukaan kohtuullisesti resursoituna, mutta sen lisäksi hankkeita ohjaavien opettajien pitäisi myös perehtyä yrittäjyyden opettamiseen.

Mahdollisuuksiin (O-kenttä) kuuluu räätälöidyn yrittäjyyskoulutuksen kehittyminen myös menestyksekkääksi koulutustuotteeksi, jota oppilaitos voi myydä tutkinto-opetuksen ulkopuolelle ja jonka turvin luovien alojen yrittäjyyden edellytykset Suomessa paranevat. Varsinaisiin uhkiin (T-kenttä) on listattu ammattiaineiden opettajien muutosvastarinta, joka voi aiheutua esimerkiksi reviirijattelusta: "Minun opetukseeni ei saa kajota, opettakaa yrittäjyyttä muissa yhteyksissä." Lisäksi opiskelijoiden kiinnostus valinnaisia laajempia yrittäjyysopintoja kohtaan voi olla kulttuurialalla heikko, vaikka alalla työllistyminen sitä lähes vaatisikin. Yrittäjyysopintojen yhdistäminen T&K-toimintaan voi osoittautua käytännössä vaikeaksi, koska toiminta on projektimuotoista ja jokainen toteutus on erilainen.

Riskeistä vakavimpia ovat opiskelijoiden vähäinen kiinnostus lisäopintoja kohtaan ja ammattiaineiden opettajien vastustus. Opiskelijoiden halukkuutta valita pakollista määrää enempää yrittäjyysopintoja ei ole selvitetty. Mikäli halukkaita ei löydy riittävästi, ryhmistä tulee liian pieniä järjestettäväksi tai niitä joudutaan yhdistelemään. Eri koulutusohjelmista yhdistetyissä ryhmissä on hankalampi päästä tarkasti räätälöityyn opetussisältöön. Mikäli ammattiaineiden opettajat vastustavat yrittäjyysisältöjen tuomista mukaan heidän opintojaksoihinsa, jää yrittäjyysopintojen ja ammattiopintojen yhteys laihaksi. Parempaan lopputulokseen päästään, mikäli yrittäjyysopintojen sisältöjen rää-

tälöimisen lisäksi syntyy konkreettisia yhteyksiä ammattiaineiden ja yrittäjyysopintojen välille.

6.5.2 Sisällön uudistaminen ensisijalla

Tavoitepuu paljastaa kehittämiskohteiksi kaksi päälinjaa: sisällön ja koulutuksen toteutuksen uudistamiset (ks. liite A2). Sisällön uudistaminen on ensisijaisen tärkeää, sillä ilman järkevää sisältöä toteutuksen hiominen olisi vain kuorien kiillottamista. Sisältöä voidaan kuitenkin kehittää ilman tarkkaa tietoa koulutuksen lopullisesta toteutustavasta. Näin ollen järkevää on panostaa ensisijaisesti sisällön uudistamiseen. Tämä on syytä tehdä tiiviissä yhteistyössä luovien alojen yritysten, ammattilaisten ja opiskelijoiden kanssa, jotta koulutus jatkossa vastaisi parhaalla mahdollisella tavalla juuri näiden sidosryhmien vaatimuksiin.

6.6 Logical Framework -matriisin laatiminen

Logical Framework -matriisissa (liite C) esitän tavoitepuun esille tuomat asiat siten, että tavoitteisiin on aina liitetty sen toteutumisen mittaustapa ja mittaustiedon lähde. Mittareista on mahdollisuuksien mukaan pyritty suunnittelemaan määrällisiä. Muutamissa tapauksissa mittaritiedon saaminen edellyttää palautteen keräämistä koulutuksiin osallistuvilta, mikä on resursoitava ja aikataulutettava kehittämishanketta ja sen pilottitoteutuksia suunniteltaessa.

Alhaalta ylöspäin luettaessa ensin esitetään konkreettiset toimenpiteet, joihin kehittämishankkeessa tulee ryhtyä: Opettajiksi tulee rekrytoida koulutusalaalla yrittäjinä toimineita henkilöitä ja opiskelijoilta kerätään aktiivisesti toiveita koulutuksen sisällöstä. Näiden toteutumista tulisi pyrkiä arvioimaan aikaansaajien vaikutusten kautta, mutta lyhyellä aikavälillä mittaritiedoksi on esitetty selkeitä määrällisiä mittareita. Mittareina toimivat yksinkertaisesti ehdot täyttävien rekrytoitujen määrä ja opiskelijoilta ennen koulutuksen alkua kerättyjen palautteiden määrä.

Seuraava taso matriisissa ovat tuotokset, jotka ovat kehityshankkeen alla syntyviä opintokokonaisuuksia tai oppimateriaaleja aiheista yritysten verkostoituminen, luovien

alojen sopimusten laatiminen, immateriaalioikeuksien tuotteistaminen ja taloushallinnon ulkoistaminen. Mittarina on loppuun asti vietyjen ja opettajien käytössä olevien tuotosten määrä. Lisäksi tuotoksena on valinnaiset lisäopinnot aiheesta, minkä toteutumista mitataan tarjolla olevien kurssitoteutusten määrällä.

Kolmantena tasona on tavoitteet, johon on kirjattu yrittäjyysopintojen liittäminen oppilaitoksen T&K-toimintaan. Tätä voidaan seurata opintorekisteristä, johon opintojaksojen kohdalle joka tapauksessa merkitään kuinka suuri osa opetuksesta on T&K-toimintaa oppilaitoksen T&K-toiminnan laajuuden seuraamiseksi.

Neljäs taso ovat hankkeen varsinaiset vaikutukset: alan yrittäjien menestyminen, alan yrittäjyysosaamisen lisääntyminen, yrittäjyysopintojen houkuttelevuuden nousu ja luovien alojen ammattiosaamista tukevan yrittäjyyskoulutuksen aikaansaaminen. Vaikutusten mittaamisessa keskeisessä osassa ovat opiskelijoilta opintojen yhteydessä sekä myöhemmin niiden jälkeen kerätty palaute. Mittaritiedon saaminen edellyttää palautteen järjestelmällistä keräämistä, mikä tulee huomioida kehittämishanketta suunniteltaessa. Yrittäjyysopintojen houkuttelevuuden yhtenä mittarina voidaan käyttää valinnaisiin opintoihin ilmoittautuneiden määrää.

6.7 Kehittämishankkeen tulevaisuudesta

Seuraava vaihe kehittämishankkeessa on määritellä konkreettiset toimenpiteet ja aikataulu, joilla Logical Framework -matriisin tavoitteisiin päästään. Nämä päätökset riippuvat muun muassa siitä, millaista rahoitusta hankkeelle haetaan. Toteutusaikataulu voi riippua esimerkiksi rahoittajien määrittämisestä hankehaun aikatauluista. Konkreettisten toimenpiteiden tarkka määrittely taas voi hieman vaihdella sen mukaan, millaiseen rahoituksen puiteohjelmaan hanke rakennetaan kuuluvaksi. Hankehakemusta lähdetään rakentamaan joulukuussa 2009 Suomen muotoilusäätiön toimesta. Tämä tutkimus ja alustava kehittämissuunnitelma toimivat hakemuksen teon pohjana.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Nykytila

Juhlapuheiden ja erilaisten strategisten kehittämissuunnitelmien vakio-olettamuksiin kuuluu ammattikorkeakoulututkinnon antama valmius oman alansa yrittäjänä toimimiseen. Tätä vaatii myös ammattikorkeakouluasetus, mutta oppilaitosten opinto-oppaat antavat yrittäjyysopetuksesta paikoin hyvin laihan kuvan. Löytyy jopa oppilaitoksia, joissa opinnoista näyttäisi selviävän käymättä lainkaan yrittäjyysopintoja. Toisissa ammattikorkeakouluissa yrittäjyyskoulutusta näyttää olevan, mutta se voidaan järjestää hyvin yleisluontoisena – siis antamatta eväitä opiskelijan koulutusalan yrittäjänä toimimiseen.

Samansuuntaista viestiä on luettavissa mm. Opetushallituksen käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arvioinnista vuodelta 2001, jossa todetaan käsi- ja taideteollisuusalojen koulutuksessa yrittäjyyden olleen aivan liian pienessä roolissa alojen tarpeisiin nähden. Valmistuneille ammatinharjoittajana toimiminen on lähes ainoa vaihtoehto toimia koulutusta vastaavassa työssä. (Hollo, M., Backman, H., Hakulinen, R., Katajisto, J., Koski, L. & Pernu, M-L. 2001, 122, 145, 317–318.) Kulttuurin koulutus ja uudet urat -projektin tutkimuksen mukaan ammattikorkeakoulujen kulttuurialoilta valmistuneille tärkeä työllistymistapa on yrittäjyys. Yrittäjänä toimiminen tarjoaa myös paremmat mahdollisuuden itsensä toteuttamiseen ja omien tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen. (Honkanen 2005, 196–197.)

7.2 Eväitä luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen suunnitteluun

Seuraavassa kootaan yhteen asioita, joita luovien alojen yrittäjyyskoulutusta suunniteltaessa tulee ottaa huomioon. Edellä esitetyn perusteella voidaan väittää, että koulutus toimii parhaiten opiskelijan omalle alalle räätälöitynä. Mikäli yrittäjyyskoulutus toteutetaan kaikkien koulutusalojen opiskelijoille samansisältöisenä, se jää helposti irralliseksi eikä opiskelija tunne sitä osaksi tutkintonsa kokonaisuutta.

7.2.1 Kokemukset nykyisestä opetuksesta – hyvää ja huonoa

Yrittäjyysopinnot on koettu pääsääntöisesti hyödyllisiksi, mutta liian yleisluontoisiksi ja tylsiksi. Monissa tapauksissa koulutus on vastannut opiskelijan odotuksiin heikosti. Tärkeimpiä aiheita koulutuksissa ovat olleet yrityksen perustamiseen liittyvät asiat, talousasiat, yleistieto aiheesta ja tieto yrittäjyydestä ammattina. Turhalta taas ovat tuntuneet etenkin liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja laskelmat sekä opetuksen yleisluontoisuus.

Luovien alojen erityispiirteitä kuten immateriaalioikeusasioita, palvelujen tuotteistamista, pienten yritysten verkostoina toimimista tai sopimusten laatimiseen liittyviä asioita ei ole huomioitu riittävän hyvin yrittäjyyskoulutuksessa. Kokemukset yrittäjyysopinnoista kertovat myös, ettei luovan työn ja yrittäjyyden yhdistämistä ole juurikaan huomioitu opetuksessa. Freelancerin tai ammatinharjoittajan yrittäjyyskin on jäänyt luovilla aloilla tyypillisten 1–2 hengen yritysten määrään nähden vähälle huomiolle. Kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriön (2009, 123) raportin Yrittäjyyskatsaus 2009:n mukaan noin 80 % luovien alojen yrityksistä työllistää alle kolme työntekijää ja 60 % yrityksistä on yksityisiä toiminimiä. Tämän lisäksi opiskelijoiden toiveet kurssien sisällöistä eivät ole vaikuttaneet merkittävästi opetukseen, jolloin järjestettyä opetusta ei voi kutsua luoville aloille suunnatuksi tai räätälöidyksi.

7.2.2 Mitä yrittäjyysopinnoilta halutaan?

Luovan alan ammattilaiset ja alalle opiskelevat suhtautuvat oman alansa yrittäjyyteen positiivisesti. Yrittäjyyden koetaan tukevan luovan työn tekemistä. Kyselyn vastaajat sanovat yrittäjyyden toki vaativan rohkeutta, mutta silti useampi haluaisi toimia yrittäjänä kuin palkkatyöläisenä alallaan. Negatiivisesti yrittäjyyteen suhtautuvia on huomattavasti vähemmän kuin korkeakouluopiskelijoissa keskimäärin.

Yrittäjyysopinnot koetaan tarpeellisiksi koska yrittäjyys on alalla tyypillinen tapa toimia ja hyvä tapa työllistyä. Opinnoista koetaan myös olevan hyötyä alalla palkkatyössä oleville sekä etenkin freelancereille. Vaikuttaisi kaiken kaikkiaan siltä, että koulutuksen kohderyhmä on motivoitunutta, mutta tarjonta ei ole kohdannut tarpeita.

Näin ollen freelancerin tai ammatinharjoittajan yrittäjyyteen liittyvät asiat koetaan tärkeäksi opetuksen aihealueeksi, kuten myös luovan työn ja yrittäjyyden yhdistäminen. Perinteiset yrittäjyysaiheet kuten, yrityksen perustaminen, talousasiat ja yleistieto yrittäjänä toimimisesta kiinnostavat luovien alojen ihmisiä. Tärkeinä aiheina pidetään myös sopimusten laatimiseen liittyviä asioita ja oman alan yrittäjyyteen erityisesti liittyviä asioita. Oleellista on ottaa kaikkiin koulutuksessa käsiteltäviin aiheisiin selkeä luovien alojen näkökulma.

7.3 Luovien alojen yrittäjyyskoulutuksen kehittäminen

Yrittäjyyskoulutuksen kehittämistyö jakautuu toteutuksen ja sisältöjen uudistamiseen. Sisältöjä tulisi räätälöidä siten, että immateriaalioikeusasiat, luovuuden ja yrittäjyyden yhdistäminen, pienten yritysten toiminta, taloushallinnon ulkoistaminen ja muut luoville aloille tärkeät asiat huomioidaan vahvasti. Opiskelijoiden toiveita tulisi aktiivisesti kuunnella opetuksen painotuksia miettiessä.

Koulutusten toteutusta suunnitellessa tulisi miettiä yrittäjyysopintojen liittämistä vahvemmin ammattiopintoihin ja oppilaitoksen T&K-toiminnan projekteihin. Yrittäjyyskoulutusta ei kannata lisätä kaikille opiskelijoille, vaan halukkaille tulisi tarjota valinnaisia lisäopintoja. Honkanen (2004) on päätenyt samanlaiseen johtopäätökseen ja huomauttaa, että yrittäjyyteen välinpitämättömästi suhtautuville yrittäjyyskoulutus aiheuttaa vain yhä kielteisempää suhtautumista yrittäjyyteen. Oleellista vaikuttaisi olevan luovien alojen yrittäjinä toimineiden rekrytoiminen opetustehtäviin. Koulutusalan yrittäjyydestä kokemusta hankkinut opettaja on opiskelijoiden silmissä pätevämpi luennoitsija kuin yrittäjyyden asiantuntija. Vuorovaikutus kokeneen yrittäjän kanssa edesauttaisi varmasti myös toimialan yrittäjyyteen liittyvien käytännön vinkkien ja hiljaisen tiedon siirtymistä opiskelijoille.

7.4 Luovien alojen kehitysnäkymiä – työllistyminen ja luovan työn tarve

Koulutuksella pyritään antamaan opiskelijoille parhaat mahdolliset valmiudet työllistyä ja toimia omalla koulutusallallaan tulevaisuudessa. Syksyllä 2009 ammattikorkeakoulunsa aloittavat kulttuurialan opiskelijat jalkautuvat työmarkkinoille vuosina 2013–

2014. Luovien alojen yrittäjyyskoulutusta miettiessä on syytä pohtia myös miltä suomalaisen työllisyystilanne ja yrittäjyys luovilla aloilla näyttävät tulevina vuosina.

Tekniikan kehittymisen ja globalisaation aiheuttama rutiinityötehtävien katoaminen muuttaa Suomen työvoimatilannetta ja suomalaisia ammatteja (Tulevaisuusvaliokunta 2000, 5–6). 2000-luvun alussa jo vahvasti näkyvässä ollut kehitys on purrut Suomessa toden teolla viime aikoina. Edullisempien työvoimakustannusten maihin menetetyt työpaikat ovat pysyvästi poissa ja Suomen on keskityttävä uudentyyppisiin tehtäviin. Kulttuuriosaamisen ja luovuuden merkitys markkinoilla kasvaa koko ajan, talous muuttuu aineettomammaksi ja kulttuurituotanto tulee ylittämään fyysisen tuotannon sekä merkityksensä että liikevaihtonsa puolesta (Wilenius 2004, 25). Vaikka sitä on vaikea havainnollistaa tilastoin, kaikki yhteiskunnan sektorit hyödyntävät yhä enemmän luovuutta ja kulttuuriosaamista (Wilenius 2004, 30).

Uudentyyppisissä tietoyhteiskunnan työtehtävissä elinikäisiä työpaikkoja ei enää ole (Tulevaisuusvaliokunta 2000, 5–6). Työsuoritteita ostetaan yhä enemmän tarpeen mukaan. Palkansaajan näkökulmasta kyse on stressaavasta pätkätyöstä. Yrittäjänä toimivan luovan alan ammattilaisen näkökulmasta tilanne on erilainen, koska yrittäjän työ on pitkälti projektiluontoista. Toimeentulo hankitaan useista lyhyistä toimeksiannoista ja verkostoitumisesta toisten yrittäjien kanssa. Hyvin tehty työ synnyttää luottamusta sekä asiakkaisissa että kumppanuusyrytyksissä ja yrittäjälle syntyy toimeksiantajien ja alihankkijoiden verkosto, joka luo jokapäiväiseen työhön vakautta. Työllistyminen on yhä enemmän pienten yritysten varassa ja kansantalouden kilpailukyky edellyttää niiden määrän lisääntymistä (Wilenius 2004, 49–51).

Kuluttajien tarpeet muuttuvat vapaa-ajan lisääntyessä ja eläkeläisten määrän kasvaessa, mikä vaatii uudentyyppisiä hyvinvointi- ja viihdepalveluita (Tarjanne 2008). Kulutus tuotteiden esteettiset ja kulttuuriset ulottuvuudet korostuvat, brändi on keskeinen kuluttamisen kohde, aineettomat hyödykkeiden kulutus lisääntyy aineellisten kustannuksella ja näiden asioiden hallinta tulee olemaan menestyvien yritysten ydinosaamista (Wilenius 2004, 74–75, 215). Kulutustottumukset muuttuvat ja trendi vaikuttaisi suosivan luovia aloja. Ostajat vaativat palveluja ja tuotteita, joiden synnyttämä mielikuva on huolella suunniteltu – designin oleellisena osana.

Perinteisen mainonnan tehon laskiessa yritykset hakevat markkinointiviestintäänsä tehoa kulttuurin sponsoroinnista. Suurempien yritysten toiminta yhteiskunnassa on myös muuttumassa. Toisaalta ajatus vastuullisesta yrityskansalaisuudesta ja toisaalta pyrki- myksen julkisuuskuvan hallintaan kehittävät taiteen sponsorointitoimintaa Suomessa. Yritykset voivat myöskin hyödyntää kulttuuria ja taidetta sisäisesti työyhteisönsä ja toimintansa kehittämiseen. Taiteen tekijöiden puolelta yhteistyö vaatii yritysmaailman tarpeiden ja toiveiden kuuntelua. Vaaditaankin oman tekemisen tuotteistamista ja asia- kasnäkökulmaa toimintaan, kuitenkin omaehtoisuutta kadottamatta. Kulttuuritoimi- joille yhteistyö antaa taloudellisten resurssien lisäksi liiketoimintaosaamista. (Wilenius 2004: 130–136, 217–218.)

Tulevaisuus tuo varmasti tullessaan yhä enemmän mahdollisuuksia luovien alojen yrit- täjyydelle. Toisaalta työmarkkinatilanne tulee vaatimaan monilta ammatinharjoittajana tai yrittäjänä toimimista, johon vaatimukseen koulutuksella täytyisi kyetä vastaamaan jo tänään. Yrittäjyyskoulutus, joka huomioi luovien alojen erityispiirteet, antaa nykyistä huomattavasti paremmat valmiudet yritystoiminnan aloittamiseen sekä paremman ymmärryksen opiskellun alan toiminnasta.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, 24 §.

European Commission (2004). Aid Delivery Methods, Volume 1: Project Cycle Management Guidelines. Bryssel: EuropeAID.

http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/tools/europeaid_adm_pcm_guidelines_2004_en.pdf (Viitattu 25.11.2009)

Himananen, P. (2004). Välittävä, kannustava ja luova Suomi: Katsaus tietoyhteiskuntamme syviin haasteisiin. Eduskunnan kanslian julkaisu 4/2004. Helsinki: Tulevaisuusvaliokunta.

Hollo, M., Backman, H., Hakulinen, R., Katajisto, J., Koski, L. & Pernu, M-L. (2001).

Käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arviointi. Opetushallitus, arviointi 6/2001.

<http://www.edu.fi/julkaisut/kata.pdf> (Viitattu 19.11.2009)

Honkanen, V. & Ahola, S. (2003). Kulttuurin koulutus ja uudet urat: Ammattikorkeakouluista kulttuurialoilta valmistuneiden koulutuskokemukset, työllistyminen ja yrittäjyys. Turku: Turun yliopisto.

Honkanen, V. (2005). Töitä on itse luotava. Ammattikorkeakouluista kulttuurialalta valmistuneiden työurat. Julkaisussa Kasvatus 2005/36 (3), 187–199. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

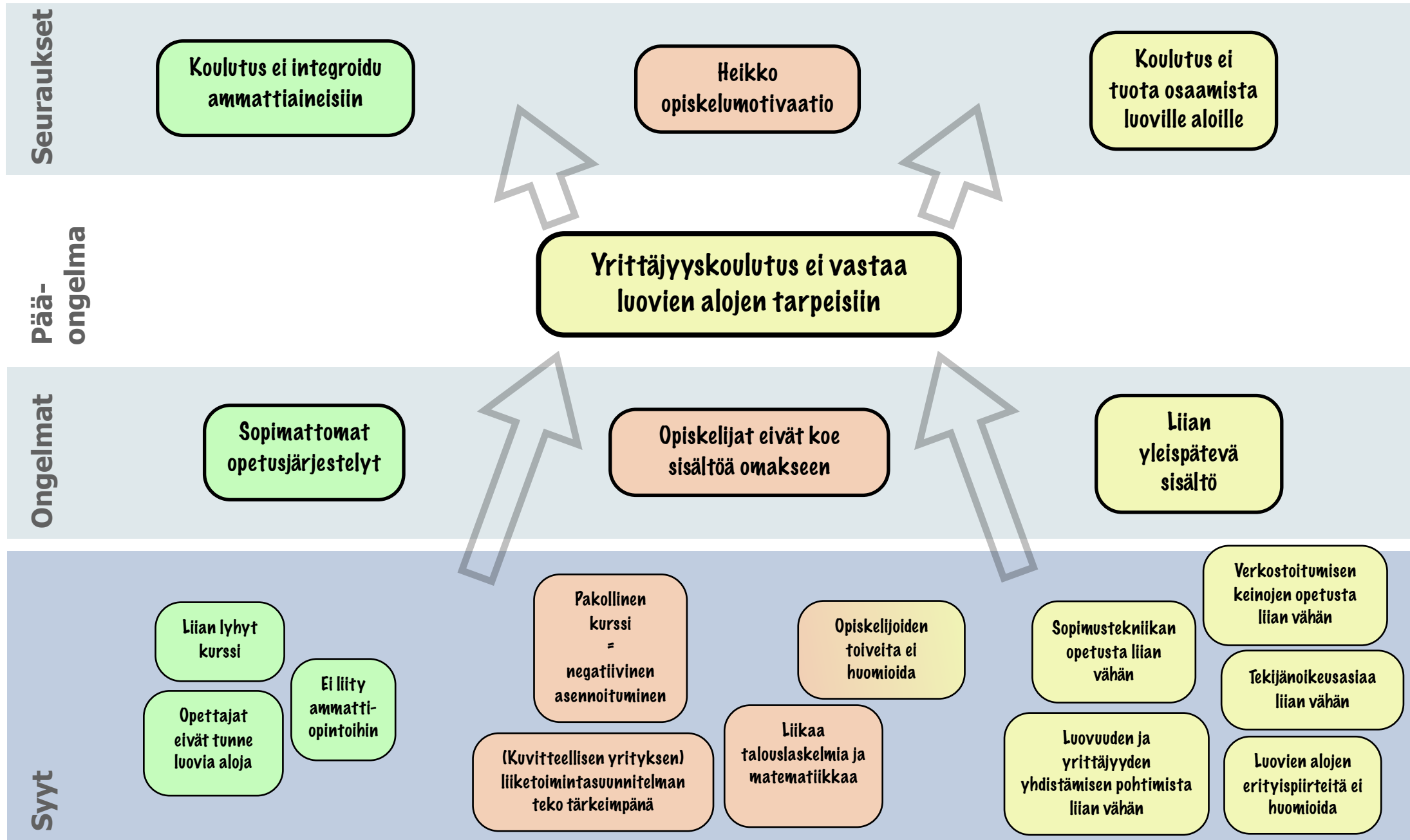
Kaivo-Oja, J. (2003). Innovatiiviset toimintaympäristöt kulttuuriyritysten menestyksen lähtökohtana. Teoksessa Niinikoski, Sibelius (toim). Kulttuuribisnes, 30–49. Porvoo: WSOY.

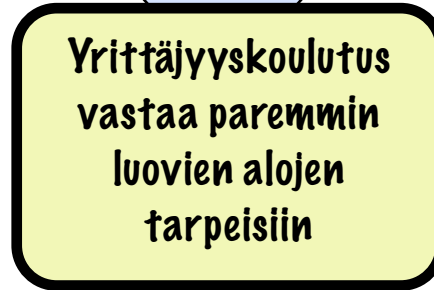
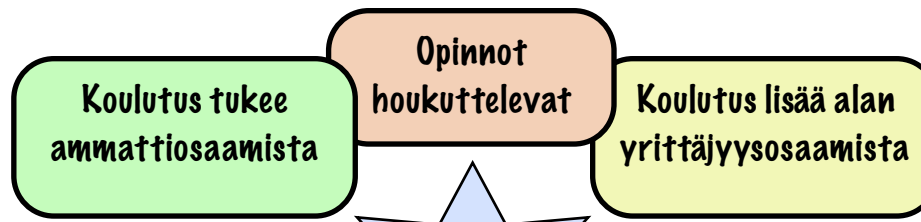
Kivelä, P. (2002). Ammattikorkeakouluopiskelijoiden suhtautuminen yrittäjyyteen: Ammattikorkeakoulussa opiskelevien arvot, asenteet ja intentiot yrittäjyyttä kohtaan sekä perhetaustan vaikutus niihin. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.

Koiranen, M. & Peltonen, M. (1995). Yrittäjyyskasvatus. Valkeakoski: Konetuumat Oy.

- Kauppa- ja teollisuusministeriö (2007). Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015. KTM Julkaisuja 10/2007.
http://www.tem.fi/files/19795/Luovat_alat.pdf (Viitattu 6.11.2009)
- Kulttuuriteollisuuden kehittäminen Suomessa: kulttuuriteollisuustyöryhmän loppuraportti (1999). Opetusministeriö, kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja 1:1999.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/1999/liitteet/kulttuuriteollop1_99.pdf (Viitattu 21.11.2009)
- Lahden ammattikorkeakoulun opinto-opas 2008–2009.
http://www.lamk.fi/opintoasiat/opinto_opas/nuoret0809/ (Viitattu 21.2.2009)
- Metropolia ammattikorkeakoulun opinto-opas 2009.
<http://opinto-opas.metropolia.fi> (Viitattu 21.2.2009)
- Noronen, H. (2003). Liiketoiminnan suunnittelu luovilla toimialoilla. Teoksessa Niinikoski, Sibelius (toim). Kulttuuribisnes, 62–72. Porvoo: WSOY.
- O'Connor, J. (2003). Julkinen ja yksityinen sektori kulttuuriteollisuudessa. Teoksessa Niinikoski, Sibelius (toim). Kulttuuribisnes, 12–29. Porvoo: WSOY.
- Opetusministeriö (2006). Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen. Verkostomainen toimintamalli -selvitys. Opetusministeriön julkaisuja 2006:47.
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/> (Viitattu 16.5.2009)
- Palonen, M. (2003). OPM kartoitti ammattikorkeakoulujen yrittäjyyttä edistävää toimintaa. Julkaisussa Korkeakoulutieto 3–4/2003: 32–34. Helsinki: Opetusministeriö.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma (2007). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Saxenian, A.L. (1996). Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128. Cambridge: Harvard University Press.

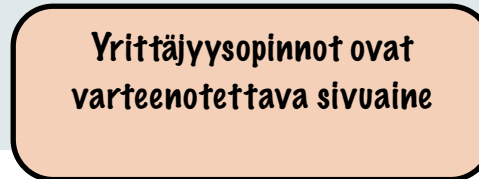
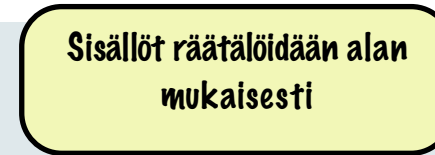
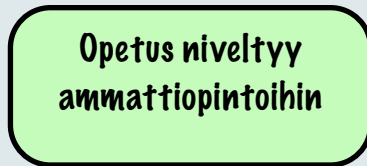
- Taalas S. & Toivonen T. E. (2006). Luovat toimialat. Teoksessa Stenvall-Virtanen, Vähämäki (toim). Mediatalous, 106–118. Helsinki: Edita.
- Tampereen ammattikorkeakoulun opinto-opas 2008–2009.
<http://ops.tamk.fi> (Viitattu 21.2.2009)
- Tarjanne, P. (2008). Luovilla aloilla on mahdollista nousta talouden veturiksi. Vierasky-
nä, Helsingin Sanomat 5.6.2008.
- Tonttila, K. (2001). Mitä mieltä yrittäjyydestä? Yliopistosta valmistuvien nuorten asen-
teet yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Tulevaisuusvaliokunta (2000). TUVJ 3/2000: Työn tulevaisuuden 10 kipupistettä.
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip?\\${BASE}=erekj&\\${HTML}=akxpdf&\\${SNHTML}=akxeiloydy&tunniste=TUVJ+3/2000](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip?${BASE}=erekj&${HTML}=akxpdf&${SNHTML}=akxeiloydy&tunniste=TUVJ+3/2000) (Viitattu 20.11.2009)
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2008). Poliittikaohjelma hallituksen strategia-asiakirjassa.
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2487> (Viitattu 13.11.2009)
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2009a). Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma:
Tavoitteena hyvinvoinnin rahoituspohjan turvaaminen.
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=2486> (Viitattu 13.11.2009)
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2009b). Yrittäjyyskatsaus 2009. Työ- ja elinkeinoministeri-
ön julkaisuja 54/2009.
http://www.tem.fi/files/25013/TEM_54_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf (Viitattu 13.11.2009)
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista (15.5.2003/352, 7 § ja 9 §).
- Wilenius, M. (2004). Luovaan talouteen: Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavara-
na. Helsinki: Edita.

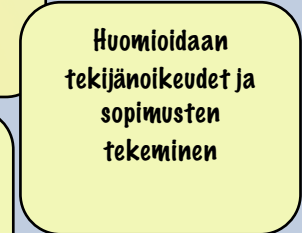
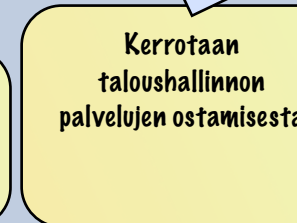
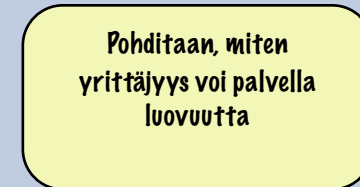
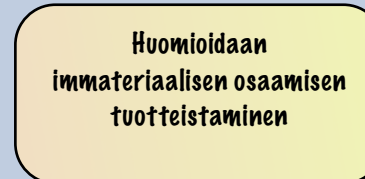
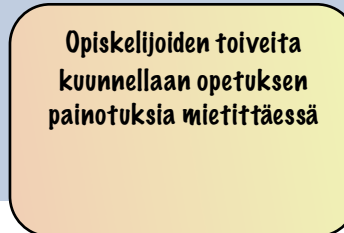
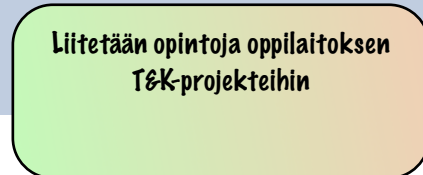
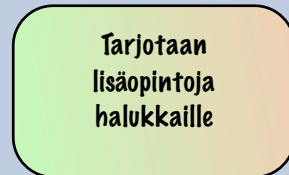
Toteutuksen uudistaminen

Sisällön uudistaminen

Osa-tavoitteet

Toimenpiteet ja ratkaisut

	Intressi	Rooli
Sisäinen arena		
ammattiaineiden opettajat ja yliopettajat	<ul style="list-style-type: none"> kehittää alan opetusta (ja omaa) 	<ul style="list-style-type: none"> näkemyks luovan alan koulutuksesta käyttöön
yrittäjyysopettajat	<ul style="list-style-type: none"> kehittää omaa opetusta 	<ul style="list-style-type: none"> näkemyks ja kokemus käyttöön opiskelijapalautteen keräys
koulutuspäälliköt	<ul style="list-style-type: none"> nostaa koulutuksen laatua 	<ul style="list-style-type: none"> resursoi (ja johtaa) kehittämistä
Asiakasarena		
amk-opiskelijat	<ul style="list-style-type: none"> antaa palautetta hankkii yrittäjyystaitoja 	<ul style="list-style-type: none"> palautteen anto osallistuvat pilottikoulutuksiin
alan yrittäjät	<ul style="list-style-type: none"> saa räätälöityä koulutusta saa työvoimaa, joka ymmärtää yritystoimintaa 	<ul style="list-style-type: none"> palautteen anto kertoo alan koulutustarpeista osallistuvat pilottikoulutuksiin
Kehittäjäarena		
kulttuurialan amk:t	<ul style="list-style-type: none"> tulosten hyödyntäminen kokemusten jakaminen 	<ul style="list-style-type: none"> kehitystyön seuraaminen kokemusten jakaminen
TE-keskukset, uusyrityskeskukset	<ul style="list-style-type: none"> luovien alojen yrittäjyyden lisääminen tulosten hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> kehitystyön seuraaminen kokemusten jakaminen yrittäjiksi aikovien ohjaaminen koulutuksiin
yrittäjäkouluttajat	<ul style="list-style-type: none"> tulosten hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> kehitystyön seuraaminen kokemusten jakaminen
Hallinnon arena		
opetusministeriö/-hallitus	<ul style="list-style-type: none"> luovien alojen yrittäjyyden lisääminen 	<ul style="list-style-type: none"> rahoittaja koulutuksen linjausten laatiminen
työ- ja elinkeinoministeriö	<ul style="list-style-type: none"> yrittäjyyden lisääminen taiteen tekijöiden työllistäminen yrittäjiksi 	<ul style="list-style-type: none"> yrittäjyyden edellytyksistä huolehtiminen valtakunnallisesti
ARENE (amk:jen rehtorineuvosto)	<ul style="list-style-type: none"> paremmat yrittäjävalmiudet amk:ista valmistuville 	<ul style="list-style-type: none"> amk:jen yhteiset linjaukset
Bisnesarena		
koulutuspalvelujen tarjoajat	<ul style="list-style-type: none"> työtä 	<ul style="list-style-type: none"> pilottikoulutusten järjestäminen

	Intressi	Rooli
Media-areena		
ay-lehdet	<ul style="list-style-type: none"> • uutinen • alan kehityksen seuraaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedotus
alan ammattilehdet	<ul style="list-style-type: none"> • uutinen • alan kehityksen seuraaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedotus
alan verkkoyhteisöt	<ul style="list-style-type: none"> • alan kehityksen seuraaminen • kommentointi 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedotus • palautteenanto ja ideointi
päivälehdet	<ul style="list-style-type: none"> • uutinen 	<ul style="list-style-type: none"> • tiedotus
Tukiareena		
ammattijärjestöt	<ul style="list-style-type: none"> • alan kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • antavat tietoa ja näkemystä luovasta alasta
muiden alojen yritykset	<ul style="list-style-type: none"> • toimivampi luovien alojen sektori palveluineen 	<ul style="list-style-type: none"> • kertovat odotuksia luovien alojen yrityksistä/yrittäjistä

	Logiikka	Mittarit	Tiedon lähde	Oletukset
Vaikutukset	Koulutus tukee ammattiosaamista	Ammattiaineiden opettajien palaute Opiskelijapalaute	Kerätty palaute	
	Yrittäjyysopinnot houkuttelevat	Ilmoittautumisten määrä	Opintorekisterijärjestelmä	
		Opiskelijapalaute	Kerätty palaute	
	Koulutus lisää alan yrittäjyysosaamista	Yrittäjäksi aikovien valmistuvien määrä	Valmistumisen yhteydessä tehty kysely	
	Alan yrittäjät menestyvät	Valmistuneiden palaute	Kerätty palaute	Palautetta kerätään myös myöhemmin, opintojen päätyttyä.
Tavoite	Opintoja liitetään oppilaitoksen T&K-projekteihin	Yrittäjyysopintojen T&K-pistemäärät	Opintorekisterijärjestelmä	T&K-pisteitä ei kirjata yrittäjyysopintoihin muista syistä
Tuotokset	Lisäopintoja aiheesta tarjolla vapaasti valittavina	Vapaasti valittavien "luovien yrittäjyysopintojen" toteutusten määrä	Opintotarjotin/ opintosuunnitelma	
	Oppimateriaalia taloushallinnon ulkoistamisesta	Opettajien käytettävissä olevien kokonaisuuksien määrä	Projektin kirjanpito tuotetusta materiaalista	
	Oppimateriaalia immateriaalioikeuksien tuotteistamisesta	Opettajien käytettävissä olevien kokonaisuuksien määrä	Projektin kirjanpito tuotetusta materiaalista	

	Logiikka	Mittarit	Tiedon lähde	Oletukset
	Oppimateriaalia luovien alojen sopimusten laatimisesta	Opettajien käytettävissä olevien kokonaisuuksien määrä	Projektin kirjanpito tuotetusta materiaalista	
	Oppimateriaalia yritysten verkostoitumisesta	Opettajien käytettävissä olevien kokonaisuuksien määrä	Projektin kirjanpito tuotetusta materiaalista	
Toimenpiteet	Opettajiksi rekrytoidaan ammattialalla yrittäjinä toimineita	Rekrytoitujen määrä	Palkanlaskenta	
	Kerätään opiskelijoiden toiveita koulutuksen sisällöstä	Vastaanotettujen palautteiden määrä	Kerätty palaute	Opiskelijoilta kerätään toiveita juuri ennen koulutuksen alkua

LIITE D: HAASTATTELUKUTSU

HEI

HALUAISITKO VAIKUTTAA OMAN ALASI KOULUTUKSEEN? TEEN TUTKIMUSTA KORKEAKOULUTUTKINTOJEN YHTEYDESSÄ ANNETTAVASTA YRITTÄJYYSKOULUTUKSESTA. TAVOITTEENA ON KEHITTÄÄ SITÄ VASTAAMAAN PAREMMIN LUOVIEN ALOJEN TARPEISIIN JA MAHDOLLISESTI TUOTTAA ALAN YRITTÄJILLE RÄÄTÄLÖITYÄ KOULUTUSTA.

KYSELYYN VASTAAMINEN VIE AIKAASI NOIN 4 - 10 MINUUTTIA.
KYSELYYN PÄÄSET TÄSTÄ LINKISTÄ:

[HTTP://WWW.WEBROPOL.COM/P.ASPX?ID=274943&CID=494973](http://www.webropol.com/p.aspx?id=274943&cid=494973)

KYSELY ON OSA OPINNÄYTETYÖTÄNI, JOTA TEEN METROPOLIA AMK:N MEDIATUOTTAMISEN YAMK-KOULUTUSOHJELMAAN.

KIIITOKSET ETUKÄTEEN VASTAUKSESTASI!

--ARTO KUTVONEN

Luovien alojen yrittäjyyskoulutuskysely**1) Olen...****Valitse yksi tai useampia.**

*

- nykyinen yrittäjä
- toiminut aiemmin yrittäjänä
- palkansaaja
- freelancer
- opiskelija.

2) Opiskelen tutkintoon tai olen suorittanut tutkinnon...**Valitse yksi tai useampia.**

- taiteen maisteri
- muu ylempi korkeakoulututkinto
- medianomi (AMK)
- muotoilija (AMK)
- kuvataiteilija (AMK)
- kulttuurituottaja (AMK)
- tradenomi (AMK)
- muu alempi kulttuurialan korkeakoulututkinto
- muu alempi korkeakoulututkinto
- keskiasteen tutkinto tai ylioppilas.

3) Olen osallistunut yrittäjyyskoulutukseen tai -kursseille, jotka kuuluvat pakollisena tutkintooni. *

- Kyllä En

[Seuraava -->](#)

0% valmiina

Luovien alojen yrittäjyyskoulutuskysely

Seuraavat kysymykset koskevat tutkintoosi kuulunutta yrittäjyyskoulutusta.

4) Suorittamani yrittäjyysopinnot olivat...

- pakollinen osa tutkintoani
 vapaasti valittavia opintoja
 osin pakollisia ja osin vapaasti valittavia opintoja.

5) Suoritin koulutuksen...

- lähiopetuksena
 verkko-opintoina
 monimuoto-opintoina (sekä verkko- että lähiopetusta).

6) Kuinka hyvin yrittäjyyskoulutuksessa huomioitiin...

	Ei ollenkaan	Huonosti	Kohtuullisesti	Hyvin	Erittäin hyvin
luovan työn ja yrittäjyyden yhdistäminen?	☐	☐	☐	☐	☐
freelancerin tai ammatinharjoittajan yrittäjyys?	☐	☐	☐	☐	☐
tekijänoikeus- ja immateriaalioikeusasiat?	☐	☐	☐	☐	☐
palvelun tuotteistaminen?	☐	☐	☐	☐	☐
yriytysten välinen verkostoituminen?	☐	☐	☐	☐	☐
sopimusten laatimiseen liittyvät asiat?	☐	☐	☐	☐	☐
muut opiskelemasi alan erityispiirteet?	☐	☐	☐	☐	☐
opiskelijoiden toiveet kurssin sisällöstä?	☐	☐	☐	☐	☐

7) Olen kokenut yrittäjyyskoulutuksen...

Merkitse mielipiteesi ääripäiden välille.

turhaksi	☐	☐	☐	☐	☐	hyödylliseksi
tylsäksi	☐	☐	☐	☐	☐	mielenkiintoiseksi
yleispäteväksi	☐	☐	☐	☐	☐	alalleni räätälöidyksi

8) Mikä oli tärkeintä antia yrittäjyysopinnoissa?

9) Mitkä aiheet koulutuksessa tuntuivat turhilta tai saivat liian suuren painoarvon?

10) Miten koulutuksessa pyrittiin huomioimaan oman alasi tai yleensäkin luovien alojen erityispiirteet?

<-- Edellinen

Seuraava -->

Luovien alojen yrittäjyyskoulutuskysely

11) Miten suhtaudut yrittäjyyteen?

Merkitse mielipiteesi ääripäiden välille.

- Yrittäjänä toimiminen haittaa luovan työn tekemistä. Yrittäjyys tukee luovaa työtä.
- Yrittäjyys vaatii rohkeutta. Yrittäjyys on tavallinen tapa toimia.
- Pienenkin yrityksen hoitaminen on hankalaa. Kuka tahansa voi oppia hoitamaan pienikokoista yritystä.
- Haluan olla oman alan palkkatyössä. Haluan toimia oman alan yrittäjänä.

12) Miksi yrittäjyysopintoja tarvitaan omalla alallasi?

13) Aseta seuraavat aiheet tärkeysjärjestykseen ajatellen oman alasi yrittäjyyskoulutusta:

8 = tärkein, 1 = vähiten tärkeä, käytä kutakin numeroa vain kerran

	8	7	6	5	4	3	2	1
Luovan työn ja yrittäjyyden yhdistäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Freelancerin/ammattinharjoittajan yrittäjyys	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liiketoimintasuunnitelman rakentaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Talouden ohjaus, budjetointi, katetuottolaskenta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tekijänoikeus- ja immateriaalioikeusasiat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Palvelun tuotteistaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yritysten välinen verkostoituminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sopimusten laatimiseen liittyvät asiat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15) Mitä tietoja ja taitoja odotit oppivasi yrittäjyyskoulutuksessa?

16) Koulutus vastasi odotuksiani...

(Merkitse mielipiteesi ääripäiden välille.)

täydellisesti ei ollenkaan

18) Olen osallistunut yrittäjyyskoulutukseen, joka ei kuulu tutkintooni. *

Kyllä En

<-- Edellinen

Seuraava -->

50% valmiina

Luovien alojen yrittäjyyskoulutuskysely

Seuraavat kysymykset koskevat mahdollisesti suorittamaasi yrittäjyyskoulutusta, joka ei kuulu tutkintoosi.

19) Osallistuin koulutukseen, koska...

Valitse yksi tai useampia.

- en kokenut hallitsevani yrittäjänä tarvittavia taitoja
- kaipaasin omalle alalleni suunnattua yrittäjyyskoulutusta
- se oli vaatimuksena rahoitukselle/starttirahalle.
- Muusta syystä, miksi?

20) Koulutus...

	eri mieltä	samaa mieltä
oli hyödyllinen	☐	☐
vastasi tarpeisiini	☐	☐
oli räätälöity omalle alalleni	☐	☐
oli kallis.	☐	☐

21) Koulutus järjestettiin...

- lähiopetuksena
- verkko-opetuksena
- monimuoto-opetuksena (sekä verkko- että lähiopetusta).

22) Mikä oli koulutuksen tärkeintä antia?**23) Mitkä aiheet koulutuksessa tuntuivat turhilta tai saivat liian suuren painoarvon?**

<-- Edellinen

Seuraava -->

75% valmiina

Luovien alojen yrittäjyyskoulutuskysely

24) Voimmeko ottaa sinuun tarvittaessa yhteyttä sähköpostitse 2 - 6 lisäkysymyksen muodossa?

- Ei kiitos.
 Kyllä.

25) Sähköpostiosoitteesi lisäkysymyksiä varten:

26) Mitä muuta haluat vielä sanoa kulttuurialan yrittäjyydestä ja siihen kouluttamisesta?

<-- Edellinen

Lähetä

100% valmiina

